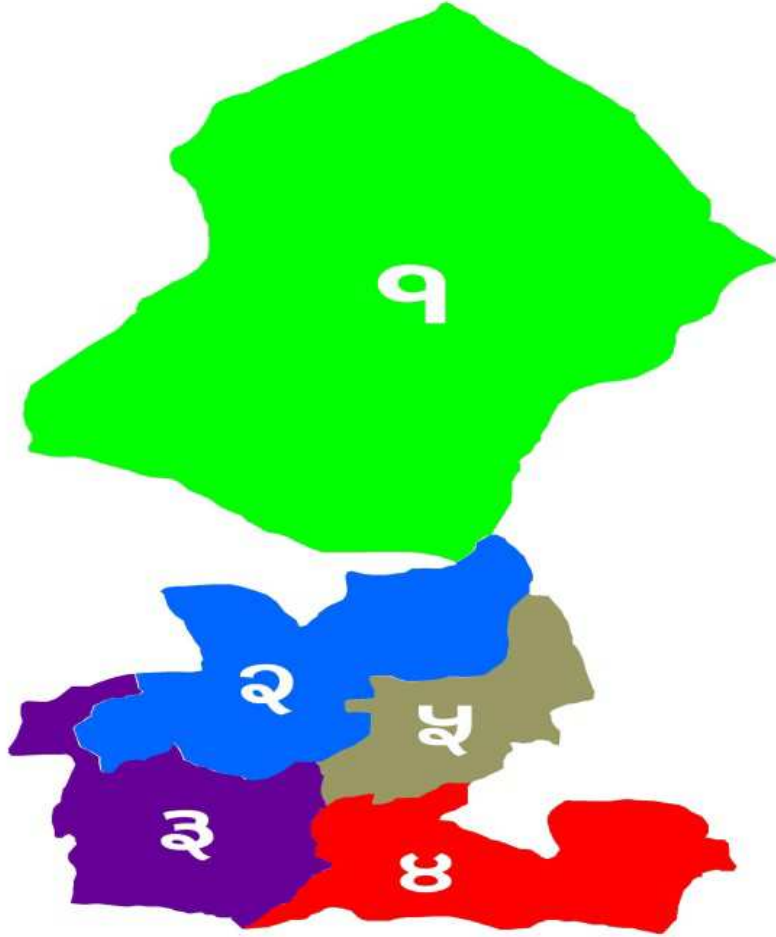

कालिका गाउँपालिका

प्रदेश नं. ३, रसुवा, नेपाल

आवधिक योजना (२०७६/७७ – २०८०/८१)

कालिका गाउँपालिका वडा नक्सा

परामर्शदाता

युनिभर्सल सस्टेनेबल डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी (USDC)

विशालनगर, काठमाण्डौ, नेपाल

कालिका गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय धैबुङ, रसुवा

मिति: २०७६।०३।१८

प.स:

च.न:

मन्तव्य

यस कालिका गाउँपालिका रसुवाको योजनावद्ध विकासका लागि, आवधिक योजनाको खाँचो खडकिरहेको बेला मेरा सहकर्मी निर्वाचित पदाधिकारीहरु, विषयगत शाखाका प्रमुख तथा सहयोगी कर्मचारीहरु, विकास निर्माणसंग सम्बन्धित संघसंस्थाहरु, स्थानीय सहभागी एवं परामर्शदाता संस्थाको प्रयासबाट यो आवधिक योजना तर्जुमा भएको पाउँदा म हर्ष विभोर भएको छु ।

रसुवा जिल्लामै आवधिक योजना तयार गर्ने प्रथम गाउँपालिका नै कालिका भएको हुँदा हामी यस गाउँपालिका वासीहरु तथा सम्बन्धित कर्मचारी र नेतृत्व वर्गको लागि गौरवको विषय हो । यस प्रशंसनीय कार्यका लागि सम्बन्धित सबैमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्न चाहन्छु । विशेषगरी उपाध्यक्ष श्री भवानीप्रसाद न्यौपाने, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री शर्मिला न्यौपाने, वडा अध्यक्षहरु श्री मालफूर्पा तामाङ (वडा नं. १), श्री विक्रम लोप्चन (वडा नं. २), श्री पुष्पराज न्यौपाने (वडा नं. ३), श्री मंगलमान तामाङ (वडा नं. ४), श्री रामहरि देवकोटा (वडा नं. ५), गाउँ सभाका सम्पूर्ण सदस्यहरु, गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरु, विभिन्न विषयका विज्ञहरु, राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु, तथा आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रियामा सहभागी सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अन्तमा युनिभर्सल सस्टेनेबल डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी (USDC) ले निर्धारित समय सिमा अगावै पूर्ण सहभागितात्मक ढंगले उत्कृष्ट आवधिक योजना निर्माण गर्नमा परामर्श सेवा प्रदान गर्नु भएकोमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

अध्यक्ष

सीता पौडेल अधिकारी

कालिका गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
धैबुङ, रसुवा

मिति: २०७६।०३।१८

प.सः

च.नः

मन्तव्य

कालिका गाउँपालिकाको योजनावद्ध विकासका लागि आवधिक योजनाको आवश्यकता रहेको यथार्थ हो । आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने निर्णय भए अनुरूप गाउँपालिका अध्यक्ष, सम्पूर्ण वडा अध्यक्षहरु, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, विषयगत शाखाका प्रमुख, सम्पूर्ण कर्मचारीहरु, विकास निर्माणसंग सम्बन्धित संघसंस्थाहरु, स्थानीय गैरसरकारी संस्था एवं परामर्शदाता संस्थाको प्रयासबाट यो आवधिक योजना तयार भएको पाउँदा मलाई खुसी लागेको छ ।

आवधिक योजना विकासको पथ प्रदर्शक हो । कालिका गाउँपालिकाले तय गरेका उद्देश्य, लक्ष्य र दीर्घकालिन सोच पुरा हुन एउटा यथार्थपरक आवधिक योजनाको आवश्यकता थियो जुन आज पुरा भएको छ । यस आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा संलग्न सम्बन्धित सबै पक्षमा हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । आवधिक योजना तर्जुमा गर्न महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्नु हुने गाउँपालिका अध्यक्ष श्री सीता पौडेल अधिकारी लाई विशेष धन्यवाद दिन चाहन्छु । त्यसैगरी गाउँपालिकाका पाँचवटै वडाका अध्यक्षहरु, गाउँसभाका सदस्यहरु, विषयगत शाखाका कर्मचारीहरु, गैरसरकारी संस्थाहरु, विभिन्न विषयका विज्ञहरु र राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरु सबैमा हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

त्यसैगरी युनिभर्सल सस्टेनेबल डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी (USDC) ले सहभागितात्मक ढंगले यस आवधिक योजना निर्माण गर्नमा परामर्श सेवा प्रदान गरेको हुदा संस्था तथा परामर्शदाताहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

उपाध्यक्ष

भवानीप्रसाद न्यौपाने

कालिका गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
धैबुङ, रसुवा

मिति: २०७६।०३।१८

प.स.:

च.न.:

धन्यवाद ज्ञापन

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधान २०७२ ले परिकल्पना गरे बमोजिम गठन भएका स्थानीय तहहरूको आफ्नो क्षेत्रको समग्र विकासमा महत्वपूर्ण जिम्मेवारी रहेको छ। योजनाहरूको सही छनोट, प्रभावकारी कार्यान्वयन, स्थानीय जनताहरूको सहभागीता, विकासको प्रतिफल प्रतिको सन्तुष्टि, विकास निर्माणका योजनाहरूको निरन्तर अनुगमन तथा मूल्याङ्कन जस्ता महत्वपूर्ण विषयहरू स्थानीय सरकारका अधिकार र कर्तव्य हुन।

स्थानीय तहलाई संविधानतः प्राप्त अधिकार, जिम्मेवारी प्रति कर्तव्यको बोध गर्दै कालिका गाउँपालिकाले पञ्च वर्षीय आवधिक योजना (२०७६/७७-२०८०/८१) तर्जुमा गरेको छ। गाउँपालिकामा उपलब्ध सीमित साधन र स्रोतहरूको अधिकतम उपयोग गर्दै आगामी पाँच वर्ष भित्रमा गाउँपालिकालाई एउटा आत्मनिर्भर, उन्नत र प्रगतिशील स्थानीय तहका रूपमा विकास गर्न यो आवधिक योजना महत्वपूर्ण दस्तावेजको रूपमा रहनेछ।

यस आवधिक योजना तयारीको क्रममा मुख्य भूमिका निर्वाह गर्नु हुने गाउँपालिकाका अध्यक्ष तथा उपाध्यक्ष प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु। आवधिक योजना निर्माणमा सहयोग पुर्याउने निर्देशक समितिका सम्पूर्ण पदाधिकारी, विषयगत समितिहरू, वडा अध्यक्षहरू तथा वडा सदस्यहरूमा धन्यवाद व्यक्त गर्दछु। यस आवधिक योजना तर्जुमा कार्यमा प्रत्यक्ष सहभागीता जनाइ सहयोग गर्ने विभिन्न संघ संस्थाहरू, गैरसरकारी संस्थाहरू, स्थानीय वृद्धिजीवी, समाजसेवी, सरोकारवाला एवं गाउँपालिकाका सम्पूर्ण कर्मचारीहरूमा हार्दिक धन्यवाद व्यक्त गर्दछु।

यस आवधिकको योजना तयार पार्ने परामर्शदातृसंस्था USDC लाई हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु।

शर्मिला न्यौपाने
प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत

Universal Sustainable Development Consultancy (USDC)

मिति: २०७६।०३।१८

आभार

रसुवा जिल्ला कालिका गाउँपालिकाको प्रथम पञ्च वर्षिय आवधिक योजना (२०७६/७७ – २०८०/८१) तर्जुमा गर्ने मौका प्रदान गर्नु भएकोमा कालिका गाउँपालिका प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौ ।

यस आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा गाउँपालिकाका अध्यक्ष श्री सीता पौडेल अधिकारीज्यू, उपाध्यक्ष श्री भवानीप्रसाद न्यौपानेज्यू, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत श्री शर्मिला न्यौपानेज्यू वाट प्राप्त सहानीय सहयोग का लागि हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौ । त्यसैगरी वडा अध्यक्षज्यूहरु, वडा सदस्यज्यूहरु, विषयगत शाखाका प्रमुखज्यूहरु, कर्मचारीवर्ग तथा विभिन्न क्षेत्रका विज्ञ महानुभावहरुका साथै डिजिटल टेक्नोलोजी एण्ड कन्सल्टेन्सी र स्वास नेपाल ले आधारभूत तथ्याङ्क उपलब्ध गराई सहयोग गर्नु भएकोमा वहाँहरु प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछौ ।

गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने सिलसिलामा अवधारणा सिर्जना देखि परियोजना पहिचान, प्राथमिकीकरण तथा आवश्यक पृष्ठपोषण प्रदान गरी यथार्थपरक आवधिक योजना तर्जुमा गर्न सहयोग पुर्याउनु भएकोमा निर्देशक समिति, विषयगत समितिहरु लगायत विभिन्न गैरसरकारी संस्थाहरु एवं सम्पूर्ण समुदाय प्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछौ ।

अन्तमा: आवधिक योजना तर्जुमा गर्ने क्रममा परामर्शदातृसंस्थाको तर्फवाट संलग्न विज्ञहरु टोली नेता डा. आन सिंह भण्डारी, भुवन राज भट्ट, हेमराज खरेल र इश्वरदत्त अवस्थीको अथक प्रयासवाट यो आवधिक योजना तयार पारिएको हुदा वहाँहरु सबै धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ ।

युनिभर्सल सस्टेनेबल डेभलपमेन्ट कन्सल्टेन्सी (USDC)

विषय सूची

१. परिचय	१
१.१ रसुवा जिल्ला.....	१
१.२ कालिका गाउँपालिका	१
१.२ कालिका गाउँपालिकाको जात जातियता सम्बन्धी विवरण	२
१.३ कालिका गाउँपालिकाको साक्षरता को अवस्था	३
१.४ कालिका गाउँपालिकाको आर्थिक गतिविधि	३
१.५ हावापानी,संस्कृति र रहन सहन	३
१.६ आवधिक योजनाको आवश्यकता र तयारी गर्दा लिइएको परिवर्तनको सिद्धान्त को अवधारणा	४
१.७ आवधिक योजना	६
१.७.१ आवधिक योजनाका निर्देशक सिद्धान्तहरु	६
१.७.२ आवधिक योजनाको निर्माणका लागि आवश्यक कुराहरु	६
१.७.३ आवधिक योजनाको आवश्यकता र महत्व	६
१.७.४ आवधिक योजनाको उपयोगिता	७
१.८ आवधिक योजनाको नीतिगत पक्ष	७
१.८.१ कानूनी र नीतिगत आधार:	७
१.९ आवधिक योजनाका चारित्रिक पक्ष	९
१.९.१ कालिका गाउँपालिका भू-उपयोगिता सम्बन्धि विवरण	९
१.९.२ तुलनात्मक लाभ	१०
१.१० राष्ट्रिय योजना, प्रदेशस्तरको योजना र स्थानीयतहको योजना बीचको अन्तरसम्बन्ध	१०
२ आवधिक योजना तर्जुमा तयारी.....	१३
२.१ गाउँपालिकासँग पूर्व योजना निर्माण छलफल	१३
२.२ गाउँपालिकास्तरीय आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठी.....	१३
२.३ निर्देशक समिति गठन.....	१३
२.४ विषयगत समितिहरु गठन	१४
२.५ संक्षिप्त रणनीतिक पार्श्वचित्र.....	१४
२.५ आर्थिक क्षेत्रका समस्या, स्थिति र संभावना विश्लेषण.....	१४
२.६ सामाजिक विकास क्षेत्रका समस्या, स्थिति र संभावना विश्लेषण	२५

२.१० स्थानीयतहका परिचालन तथा उपभोग सम्भाव्य स्रोत पहिचान	६१
२.११ स्थानीय तहका समस्याहरूको विश्लेषण र लक्ष्य पहिचान	६१
३ कालिका गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच	६२
३.१ दीर्घकालिन सोचको आवश्यकता	६२
३.२ दीर्घकालिन सोचको मार्गचित्र	६२
३.३ कालिका गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच	६२
३.४ आवधिक योजनाको लक्ष्य	६३
३.५ आवधिक योजनाका उद्देश्यहरू	६३
३.६ आवधिक योजनाका रणनीतिहरू	६३
३.७ विषय क्षेत्रगत योजनाहरू	६५
३.८ योजना छनोट एवं प्राथमिकीकरणका आधारहरू	७०
३.९ विभिन्न क्षेत्र संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरू	७१
३.१० योजनाहरूको प्राथमिकीकरण तथा कार्यान्वयन योजना	७६
खण्ड चार	९२
४.१ योजना संचालन कार्यान्वयन स्रोत पहिचान	९२
४.२ वित्तिय विश्लेषण र मध्यमकालिन खर्च संरचना	९२
४.३ योजनाहरूका लागि तथा वार्षिक तथा आवधिक लगानी	९४
४.४ स्थानीय योजना तथा आन्तरिक र बाह्य स्रोत विश्लेषण	९५

तालिका सूचि

तालिका नं. १ कालिका गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण	१
तालिका नं. २ : आर्थिक विकास (संभावना, समस्या तथा संभावना उपयोग रणनीति)	८
तालिका नं. ३ आर्थिक विकास क्षेत्रको समस्या सवाल र समाधानका उपायहरु	११
तालिका नं. ४ कालिका गाउँपालिका आवधिक योजनाहरुको प्राथमिकीकरण	१४
तालिका नं. ५ वार्षिक आम्दानीको स्रोत पहिचान	१५
तालिका नं. ६ गाउँपालिकाको आ.व. २०७५/७६ को अनुमानित खर्च विवरण	१९
तालिका नं. ७ आगामी ५ वर्षको लागि योजनाहरुको खर्च अनुमान	२५
तालिका नं. ८ बाह्य तथा आन्तरिक स्रोतहरुको लागि अनुमानित प्रक्षेपण	३०
तालिका नं. ९ कालिका गाउँपालिकाद्वारा संचालित योजनाहरुको कार्यान्वयन योजना	४७
तालिका नं. १० अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचा	४९
तालिका ११ वन वातावरण तथा विपद् (संभावना, समस्या तथा विकासको अवस्था)	५१
तालिका नं. १२ वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रको समास्या सवाल र समाधानका उपायहरु	५३
तालिका नं. १३ (संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह (संभावना, समस्या तथा गाँउ बासीले चाहेको विकासको अवस्था)	५५
तालिका नं. १४ संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्रको समास्या सवाल र समाधानका उपायहरु	५८
तालिका नं. १५ विभिन्न क्षेत्र संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु	७१
तालिका नं. १६ कालिका गाउँपालिका आवधिक योजनाहरुको प्राथमिकीकरण तथा कार्यान्वयन तालिका	७६
तालिका नं. १७ वार्षिक आम्दानीको स्रोत पहिचान	९२
तालिका नं. १८ गाउँपालिकाको आ.व. २०७५/७६ को अनुमानित खर्च विवरण	९३
तालिका नं. १९ आगामी ५ वर्षको लागि योजनाहरुको खर्च अनुमान	९५
तालिका नं. २० बाह्य तथा आन्तरिक स्रोतहरुको लागि अनुमानित प्रक्षेपण	९५
तालिका नं. २१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचा	९८

चित्र सूचि

चित्र नं. १ वडागत महिला पुरुष जनसंख्या विवरण	२
चित्र नं. २ जातजातियात सम्बन्धी विवरण	२
चित्र नं. ३ कालिका गाउँपालिकाको साक्षरता विवरण	३
चित्र नं. ४ परिवर्तनको सिद्धान्त	५
चित्र नं. ५ भू-उपयोग वर्गीकरण	९
चित्र नं. ६ राष्ट्रिय समृद्धिका आधारहरु	१२
चित्र नं. ७ योजना निर्माणका चरणहरु	१३
चित्र नं. ८ कालिका गाउँपालिकाको २०७५ /०७६ को अनुमानित खर्च	९४
चित्र नं. ९ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचा	९७
चित्र नं. १० अनुगमन तथा मुल्याङ्कन	१०३

खण्ड एक

१. परिचय (Introduction)

१.१ रसुवा जिल्ला

रसुवा जिल्ला जनसंख्याका आधारमा प्रदेश नं. ३ को सबैभन्दा सानो जिल्ला हो । यस जिल्लाको पूर्वमा सिन्धुपाल्चोक दक्षिणमा नुवाकोट, पश्चिममा धादिङ र उत्तरमा चीन रहेको छ । यस जिल्लाको कूल क्षेत्रफल १,५१२ वर्ग किलो मिटर छ जुन नेपालको क्षेत्रफलको १.०३ प्रतिशत भू-भाग हो । यसको भौगोलिक अवस्थितिलाई हेर्दा रसुवा जिल्ला २७ डिग्री ५५ मिनेट देखि २८ डिग्री २५ मिनेट उत्तरी अक्षांश र ८५ डिग्री ०० मिनेट देखि ८५ डिग्री ५० मिनेट पूर्वी देशान्तरमा फैलिएर रहेको छ । यस जिल्लाको सबभन्दा अग्लो टाकुरा (हिमाल) समुन्द्री सतहदेखी ७,२२७ मिटर उचाईमा रहेको छ भने सबभन्दा होचो स्थानको उचाइ ६१४ मिटर रहेको छ । गणेश हिमाल, लाङटाङ हिमश्रृङ्खला,पवित्र गोसाँइकुण्ड धाम, लाङटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज, त्रिशुली नदी, तातोपानी क्षेत्र, यहाँका प्रसिद्ध स्थानहरु हुन । त्यसै गरी अर्गानिक कोदो, आलु र फापर खेतीका लागि अति प्रख्यात गोलजुङ र गतलाङ, कालिकास्थानमा रहेको कालिकामाई भगवती मन्दिर, नीलकण्ठ मन्दिर,स्याफ्रुवेसी, रसुवागढी, ऐतिहासिक वेत्रावती (उत्तरगयाँ क्षेत्र) रसुवा जिल्लाका ऐतिहासिक र अनुपम पहिचानहरु हुन। प्रशासनिक संरचनाका हिसाबले रसुवा जिल्लालाई एउटा संघीय संसदीय निर्वाचन क्षेत्र, दुइवटा प्रदेश सभा निर्वाचन क्षेत्रमा विभाजन गरिएको छ । नेपालको संघीय संरचना बमोजिम हाल रसुवा जिल्लामा उत्तरगया , कालिका गोसाँइकुण्ड, नौकुण्ड र पार्वतीकुण्ड गरी पाँचवटा गाउँपालिका रहेका छन् ।

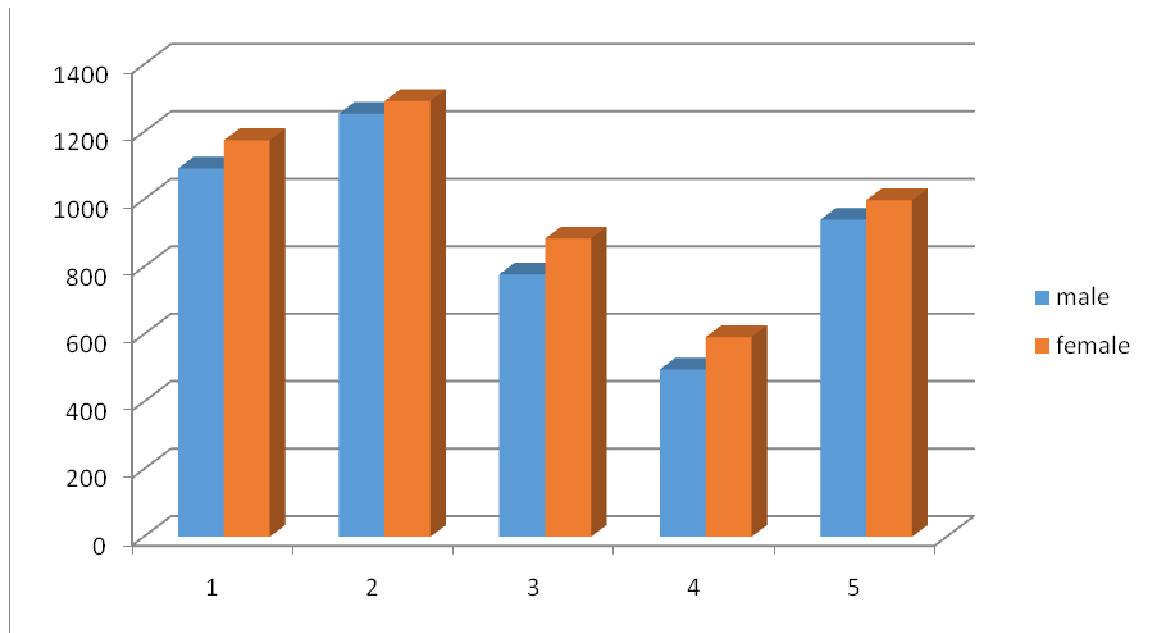
१.२ कालिका गाउँपालिका

रसुवा जिल्लाका पाँचवटा स्थानीयतहहरु मध्ये कालिका गाउँपालिका पनि एउटा हो । यो गाउँपालिका रसुवा जिल्लाको दक्षिण भागमा अवस्थित छ । यस गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल १९२.४५ वर्ग कि.मि. रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यहाँको कुल जनसंख्या ९,४२१ मध्ये ४,४८७ पुरुष र ४,९३४ महिला रहेका छन् (तालिका नं.१) ।

तालिका नं. १ कालिका गाउँपालिकाको जनसंख्या विवरण

वडा नं.	साविक गाविस र वडा	जनगणना २०६८				घरघुरी सर्वेक्षण २०७४/७५		
		पुरुष जनसंख्या	महिला जनसंख्या	जम्मा जनसंख्या	घरघुरी संख्या	पुरुष जनसंख्या	महिला जनसंख्या	जम्मा जनसंख्या
१	राम्चे १९	१,०९२	१,१७६	२,२६८	४८९	१३०७	११९७	२५०४
२	धैवुङ ५,६,७ र लहरे ८	१,१८०	१,२८५	२,४६५	५७७	१५०३	१४३५	२९३८
३	धैवुङ १,२,३,४	७७८	८८४	१,६६२	३६२	१०९४	१०३१	२१२५
४	भोर्ले ६,८,९	४९६	५९२	१,०८८	२२४	७७२	७०४	१४७६
५	धैवुङ ८,९ र भोर्ले १	९४०	९९८	१,९३८	४३७	१२२३	११२७	२३५०
जम्मा		४,४८६	४,९३५	९,४२१	२,०८९	५८९९	५४९४	११३९३

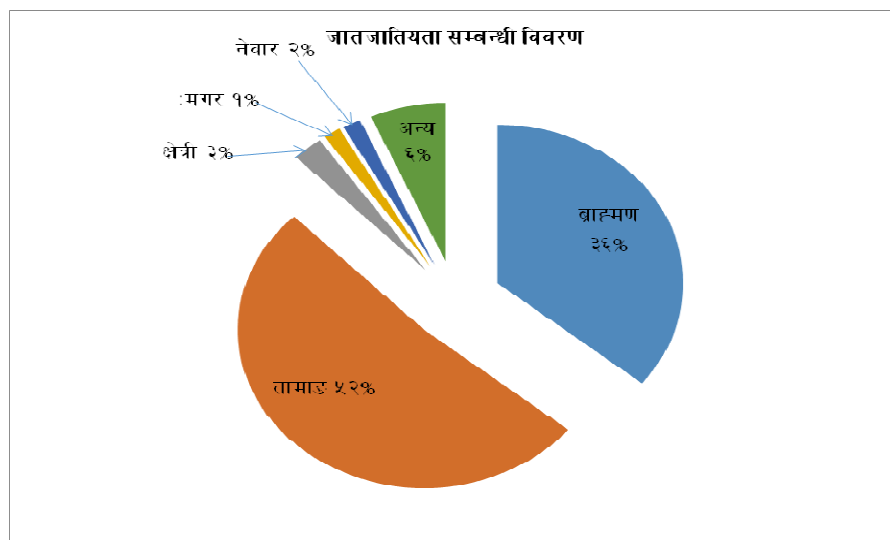
स्रोत: कालिका गाउँपालिका पाश्वर्कचित्र २०७५

चित्र नं. १ वडागत महिला पुरुष जनसंख्या विवरण

१.२ कालिका गाउँपालिकाको जात जातियता सम्बन्धी विवरण

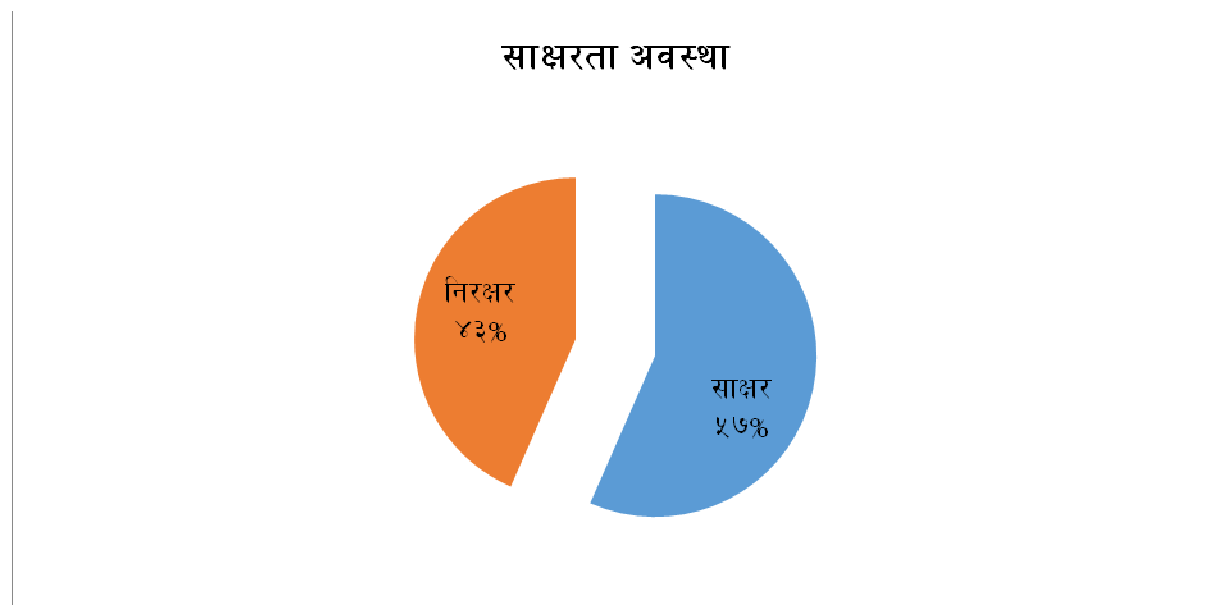
यहाँका मुख्य जातिमा ब्राह्मण, तामाङ, मगर, नेवार, क्षेत्री, गुरुङ, आदि हुन । रसुवाका उत्तरतिरका गाउँपालिका हरूमा तामाङ जातिको एकल वर्चस्व र बसोबास रहेको भएतापनि दक्षिणी भेगका उत्तरगया र कालिका गाउँपालिकामा भने सबै जात जातिका बासिन्दाहरुको मिश्रित बसोबास रहेको पाइन्छ । यस गाउँपालिकामा तामाङ, नेपाली, मगर, गुरुङ आदि प्रमुख बोलिने भाषाहरु हुन । जात जातियताका आधारमा जनसंख्याको विवरण तलको चित्रमा दिइएको छ (चित्र नं. २) ।

चित्र नं. २ जातजातियता सम्बन्धी विवरण

१.३ कालिका गाउँपालिकाको साक्षरता को अवस्था

कालिका गाउँपालिका जिल्लाकै शैक्षिक केन्द्रको रूपमा रहेको छ । यस गाउँपालिकामा २२ वटा बालविकास केन्द्रहरू, १५ वटा सामुदायिक विद्यालयहरू, ४ वटा संस्थागत विद्यालयहरू र एउटा कलेज संचालनमा रहेको छ । वि.स. २०६८ सालको केन्द्रिय तथ्याङ्क विभागका अनुसार यस गाउँपालिकाको साक्षरता ५७ प्रतिशत र निरक्षरता ४३ प्रतिशत रहेको छ । कालिका गाउँपालिकाको साक्षरता निम्न चित्रमा देखाइएको छ (चित्र नं ३) ।

चित्र नं. ३ कालिका गाउँपालिकाको साक्षरता विवरण

१.४ कालिका गाउँपालिकाको आर्थिक गतिविधि

कालिका गाउँपालिकाका बासिन्दाहरूको मुख्य पेशा कृषि हो । यहाँ धान, मकै, कोदो, तरकारी, आलु लगायतका कृषि उपजहरूको खेतीपाती गरिन्छ । यी कृषि उपजहरूलाई प्रांगारिक मूल प्रयोग गरेर आधुनिक र व्यवसायिक तरीकाबाट उत्पादन गरी “हिमाली जिल्लाको अर्गानिक उत्पादन” को ब्रान्डनेमका रूपमा बजारीकरण गर्न सकिने संभावना रहेको छ । कृषि पेशाका साथै सेवा क्षेत्र, व्यापार व्यवसाय, वैदेशिक रोजगारी यहाँका बासिन्दाहरूका अन्य आयश्रोत हुन । कृषि र पशुपालन पेशा निर्वाहमुखीमा मात्र सिमित छ । यस गाउँपालिकाको धैवुड क्षेत्र दूग्धजन्य उत्पादनका लागि पनि प्रख्यात स्थान हो । धैवुड भन्ने शब्द “दहि” र “घुम” मिलेर बनेको हो भन्ने स्थानीयहरूको भनाई रहेको पाइन्छ । यहाँ आएका पाहुनाहरूको स्वागत गर्न दहि खान दिने र शितलता प्रदान गर्न घुम ओड्नेदिने पुरानो प्रचलन रहेको छ ।

१.५ हावापानी, संस्कृति र रहन सहन

कालिका गाउँपालिकाको अधिकांश स्थानमा मनोरम प्रकारको हावापानी पाइन्छ । यद्यपि केही स्थानहरू हावापानीका हिसाबले उष्ण र शितोष्ण पनि रहेका छन । गाउँपालिकाको दक्षिणी वा तल्लो भूभाग फलाखु खोलादेखी बेतीनी, धारापानी, अम्बाबाँस, रुप्सेपानी, भदौरे, गुम्चेत, पलेपसम्मको क्षेत्रहरूमा उष्ण हावापानी र बाँकी स्थानहरूमा समशितोष्ण प्रकारको हावापानी रहेको छ । यहाँका राम्चे, ग्राड, लोकिल लगायतका स्थानहरू शितोष्ण हावापानी भएको क्षेत्रमा पर्दछन । गर्मीमा यहाँको तापक्रम ३०.६ डिग्री सेन्टीग्रेड देखी ३२ डिग्री सेन्टीग्रेड सम्म रहने गर्दछ । यस गाउँपालिकाको वडा नं. १ राम्चे र ग्राडमा तामाड जातिको बाहुल्यता रहेको छ भने वडा नं. २, ३, ४ र ५ मा सबै जातजाति र समुदायका मानिसहरूको मिश्रित बसोबास रहेको छ । वडा नं. १ का राम्चे ग्राड र वडा नं. २ का गुम्बुँडाडा र प्राडसेमा बसोबास गर्ने तामाड जातिको आफ्नै मौलिक खालको संस्कृति

रहेको छ । जुनसुकै जातजातिका बासिन्दा भए पनि एकले अर्काको संस्कृति चालचलन प्रति सद्भाव राख्ने गरको पाइन्छ ।

१.६ आवधिक योजनाको आवश्यकता र तयारी गर्दा लिइएको परिवर्तनको सिद्धान्त को अवधारणा परिवर्तनको सिद्धान्त

सामाजिक परिवर्तनको थालनीका लागि अपनाइने विशिष्ट र मापनीय कुराहरुको विस्तृत व्याख्या वा रुपरेखा नै परिवर्तनको सिद्धान्त हो, जसले रणनीतिक योजना, निर्णय प्रक्रिया र मूल्याङ्कनको लागि आधार प्रदान गर्दछ । परिवर्तनको सिद्धान्त कुनै कुराको प्रक्रिया र परिणामलाई समेटने एउटा खाका हो । यसले आर्थिक तथा सामाजिक परिवर्तन किन ? र कसरी ? भन्ने प्रश्नको उत्तर खोज्दछ । जब आर्थिक सामाजिक विकासको सद्बर्धमा परिवर्तनको सिद्धान्तको कुरा गरिन्छ, यस सिद्धान्तले किन परिवर्तन गर्ने ? हामी सँग के कुराहरु उपलब्ध छन ? के के छैनन ? हामी नयाँ के कुरा प्राप्त गर्न चाहान्छौ ? र यी नयाँ प्रतिफलहरु र नतिजाहरु कसरी प्राप्त गर्न सकिन्छ ? के कस्ता रणनीतिहरु अपनाउनु पर्दछ ? भन्ने कुराको एउटा तर्कपूर्ण सम्बन्धको खोजी गर्दछ । यसै सिद्धान्तको आधारमा प्राथमिकीकरणमा परेका आयोजनाहरु कार्यान्वयन भए भएनन ? के कस्तो परिवर्तन देखियो ? भनेर अनुगमन र मूल्याङ्कन को खाका पनि तयार गरिन्छ ।

परिवर्तनको सिद्धान्तले यहाँ (वर्तमान) देखि त्यहाँ (भविष्य) सम्म पुग्नको लागि एउटा रोडम्याप प्रदान गर्दछ । रोडम्याप सहि र पूर्ण छ भने, सबैले यसको अनुशरण गर्दछन । परिवर्तनको सिद्धान्तका चरणहरु निम्नानुसार रहेका छन ।

पहिलो : सम्बोधन गर्न खोजिएको विषय वा क्षेत्रको समस्याको पहिचान गर्ने

दोस्रो : के प्राप्त गर्न चाहान्छौ, त्यसको दीर्घकालिन लक्ष्य तर्जुमा गर्ने

तेस्रो : कहाँ जान चाहेको हो? यसको लागि पछाडी फर्केर वा वर्तमान स्थितिको आधारमा गन्तव्य पहिचान गर्ने

चौथो : अनुमानहरु को व्याख्या गर्ने

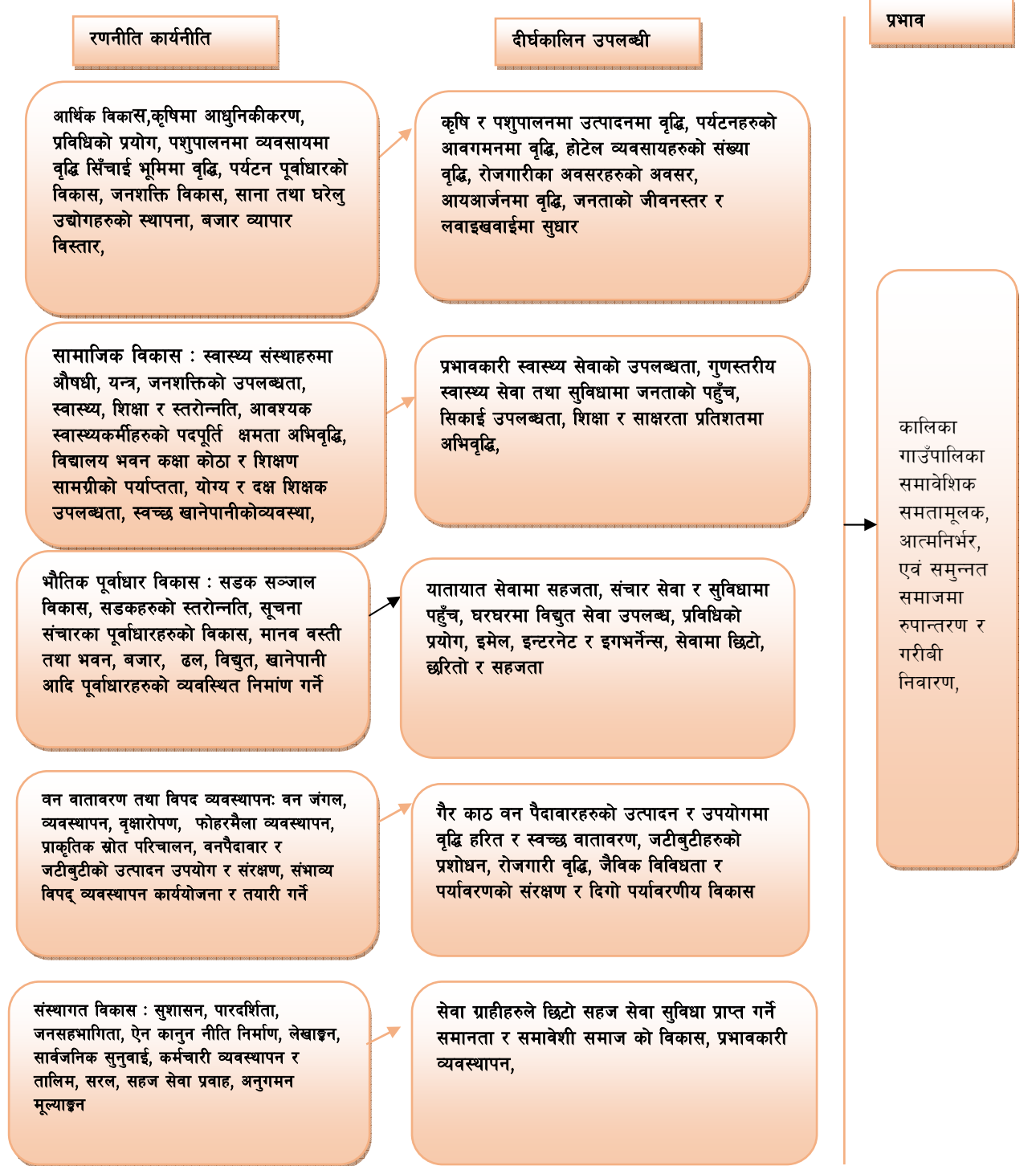
पाँचौ : आशातित नतिजा प्राप्तिका लागि संचालन गरिने कार्यक्रमहरु तय गर्ने

छैटौँ : योजना कार्यान्वयन सँग सम्बन्धित सरोकारवाला निकाय र व्यक्तिहरुको जवाफदेहिताको सीमारेखा तयार पार्ने

सातौँ : हामी सफल भए भएनौ भनी जान्न अर्थात नतिजा मापन गर्न सूचकांकहरु विकसित गर्ने

आठौँ : परिवर्तनको सिद्धान्तलाई संक्षिप्तीकरण गर्ने र व्याख्या गर्ने

परिवर्तनको सिद्धान्त

चित्र नं. ४ परिवर्तनको सिद्धान्त

१.७ आवधिक योजना

योजना एउटा सिलसिलेवार कार्य पद्धतिको व्यवस्थित रूपरेखा हो जसको सहयोगमा कुनै पनि कार्य सजिलो तरीकाले कम समयमा, उपलब्ध स्रोतसाधनहरूको उचित प्रयोग गरी सम्पन्न हुन्छ। योजनावद्ध रूपमा गरिएका कार्यहरू सफल र प्रतिफलमूलक हुन्छन। जनशक्ति, समय, कार्यपद्धति, शैली, उद्देश्य, लक्ष्य, र स्रोतको समन्वयात्मक रूप वा सिलसिलेवार रूपरेखा नै समग्रमा योजना हो।

१.७.१ आवधिक योजनाका निर्देशक सिद्धान्तहरू

- जनकेन्द्रित विकास
- सुशासन
- समाजिक समावेशीकरण
- बालमैत्री, वातावरणमैत्री शासन
- भूउपयोग योजना तयारी र कार्यान्वयन
- सन्तुलित विकास
- स्थानीय स्रोत साधनको उपयोग
- सार्वजनिक निजी साभेदारी, गैसससँगको साभेदारी
- विपद व्यवस्थापन न्यूनीकरण
- जनसहभागिता

१.७.२ आवधिक योजनाको निर्माणका लागि आवश्यक कुराहरू

आवधिक योजना तर्जुमा गर्नका लागि निम्न कुराहरूको आवश्यकता रहन्छ।

- ❖ तथ्याङ्क र सूचनाहरू
- ❖ समग्र अर्थतन्त्रको बारेमा ज्ञान र आधारभूत तहका वास्तविकताहरू
- ❖ समुदायका आवश्यकताहरू, स्रोतसाधनहरू र मूल्यमान्यताहरूको बारेमा जानकारी
- ❖ योजनाको ढाँचा र कार्यदिशाहरू
- ❖ मानवीय र संस्थागत स्रोतहरू
- ❖ सरोकारवाला निकायहरू सँगको गहन छलफल र परामर्श

१.७.३ आवधिक योजनाको आवश्यकता र महत्व

आवधिक योजनाको महत्व निम्नानुसार रहेको छ।

- ✚ सही यथार्थ सूचनाका आधारमा उत्कृष्ट कार्य गर्न
- ✚ वास्तविक आवश्यकताको आधारमा योजनाहरू प्राथमिकीकरण गरी संचालन गर्न
- ✚ स्थानीय स्रोतसाधनहरूको उपयुक्त परिचालन र उपयोग गर्न
- ✚ सामाजिक आर्थिक विकासका आयोजनाहरूमा केन्द्रित हुन
- ✚ स्थानीय स्रोतसाधनहरूको समुचित, समान वितरण गरी आशातीत प्रतिफल प्राप्त गर्न
- ✚ समाजका सबै क्षेत्रको समान रूपले विकास गर्न
- ✚ समय, ऊर्जा र स्रोतसाधनहरूको उपयुक्त परिचालन गर्न
- ✚ सामाजिक समावेशिता अपनाई गरीवी न्यूनीकरण गर्न

🚧 विकासमा नीजिक्षेत्रको सहभागिता सुनिश्चित गरी बजारको विकास गर्न

🚧 विकासमा समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गरी जनतालाई छिटो छरितो गुणस्तरीय सेवा सुविधा प्रदान गर्न

१.७.४ आवधिक योजनाको उपयोगिता

नेपालको संविधानले दिएको अधिकार र दायित्वको प्रयोग गर्दै यस गाउँपालिकाको सक्रिय सहभागिता र परामर्शदाता विज्ञहरुको सहयोगमा आगामी ५ वर्षको लागि यो योजना तर्जुमा गरिएको छ । यस आवधिक योजनामा कालिका गाउँपालिकाले तोकेका लक्ष्य, उद्देश्य र गन्तव्य हासिल गर्नका लागि गरिने प्रयास, रणनीति, कार्यनीति र कार्यक्रमहरु समेटिएका छन् । यस गाउँपालिकाको यथार्थ वस्तुस्थिति र विस्तृत सूचनामा आधारित दीर्घकालिन सोच र स्पष्ट उद्देश्य बोकेको यो आवधिक योजना कालिका गाउँपालिकालाई आगामी पाँच वर्षभित्रमा विकासको एउटा निश्चित गन्तव्य सम्म पुऱ्याउने मार्गनिर्देशक दस्तावेज पनि हो । प्रान्तिय वा संघीय सरकारहरुले पनि यस गाउँपालिकामा विकासका आयोजना संचालन गर्न यस आवधिक योजनालाई आधार र प्रारम्भिक सूचनाको स्रोतको रूपमा प्रयोग गर्न सक्नेछन् । त्यसैगरी यहाँ कार्यरत विभिन्न गैरसरकारी संस्था, अन्तर्राष्ट्रिय दातृ निकायहरुले पनि यो योजनालाई उपयोग गर्न सक्दछन् ।

१.८ आवधिक योजनाको नीतिगत पक्ष

१.८.१ कानूनी र नीतिगत आधार:

यस आवधिक योजना तयार गर्न संवैधानिक व्यवस्था, नीतिगत निर्णय तथा व्यवस्था, तथ्याङ्कका मान्य सिद्धान्त र आधार, विगतका अनुभव तथा सिकाइलाई आधार मानिएको छ । यस परिप्रेक्ष्यमा नेपालको संविधान २०७२, स्थानीय सरकार सञ्चालन सम्बन्धी ऐन २०७३, नेपाल सरकारको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन, तथ्याङ्क ऐन, स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ जस्ता कानूनी र नीतिगत व्यवस्थालाई आधारको रूपमा लिइएको छ । संघीय शासन प्रणाली तथा देहाय अनुसारका प्रमुख विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थामा आधारित रही यो आवधिक योजना तयार गरिएको छ ।

- **नेपालको संविधान २०७२** नेपालको संविधानको धारा ५७ को उपधारा (४), धारा २१४ को उपधारा (२), धारा २२१ को उपधारा (२), धारा २२६ को उपधारा (१) अनुसार स्थानीय तहको अधिकारको सूची अनुसूची ८ बमोजिम हुनेछ । नेपालको संविधानको अनुसूची ८ मा स्थानीय तहको अधिकारको सूचीले स्थानीयतहलाई तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन, योजना निर्धारण सम्बन्धी अधिकार प्रदान गरेको छ ।
- **नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारहरुको कार्य विस्तृतीकरण प्रतिवेदन:** नेपाल सरकारबाट स्वीकृत संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको अधिकारको कार्य विस्तृतीकरणले केन्द्रीय तथ्याङ्क अन्तर्गत तथ्याङ्क सम्बन्धी राष्ट्रिय नीति, कानून, मापदण्ड, राष्ट्रिय तथ्याङ्क प्रणालीको व्यवस्थापन र गुणस्तर निर्धारण, राष्ट्रियस्तरको गणना र सर्वेक्षण व्यवस्थापन र तथ्याङ्कसम्बन्धी सल्लाहकारी भूमिका बारे उल्लेख गरेको छ । संविधानको अनुसूची ८ को स्थानीय तहको एकल अधिकारको विस्तृतीकरणले स्थानीय तथ्याङ्क संकलन, योजना, नीति, कानून, मापदण्ड तर्जुमा, वेरोजगारको तथ्याङ्कसहित स्थानीय तहको आधारभूत तथ्याङ्क व्यवस्थापन, तथ्याङ्कीय अभिलेख व्यवस्थापन, सूचना तथा प्रविधियुक्त तथ्याङ्क व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय सरकारमा रहेको उल्लेख गरेको छ ।
- **स्थानीय तहको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश, २०७४:** स्थानीय तहको शासन सञ्चालन तथा व्यवस्थापनको लागि नेपाल सरकार मन्त्रपरिषदको मिति २०७४ जेठ २ गतेको निर्णय अनुसार स्थानीय तहको सेवा सञ्चालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आदेश, २०७४ जारी भएको छ । यस आदेशको अनुसूची ३ मा स्थानीय तथ्याङ्क र अभिलेख संकलन बारेमा र अनुसूची ४ मा वडा कार्यालयहरुले योजना तर्जुमा र तथ्याङ्क अध्यावधिक गर्नु पर्ने व्यहोरा उल्लेख छ ।
- **स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४:** स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४ को परिच्छेद ३ को दफा ११ मा गाउँपालिकाको अधिकार अन्तर्गत गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको विकास गर्न नीति, कानून, मापदण्ड, कार्यविधि, कार्यान्वयन र नियमन गर्ने व्यवस्था रहेको छ । गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रको वर्तमान अवस्थाको

वारेमा तथ्याङ्क संकलन गरी सोही सूचनाहरुको आधारमा तर्कपूर्ण विश्लेषण पश्चात भविष्यका उद्देश्य, लक्ष्य, नीति, रणनीति र योजना तर्जुमा गर्न सकिने व्यवस्था गरीएको छ ।

१.८.२ आवधिक योजनाका कार्य क्षेत्र तथा सिमाहरु

आवधिक योजना निर्माणका लागि आर्थिक, सामाजिक, भौतिक, पूर्वाधार, वन वातावरण, तथा विपद् व्यवस्थापन र संस्थागत विकास क्षेत्रका सिमाहरु र उपक्षेत्रहरु निम्नानुसार रहेका छन् (तालिका नं. २) ।

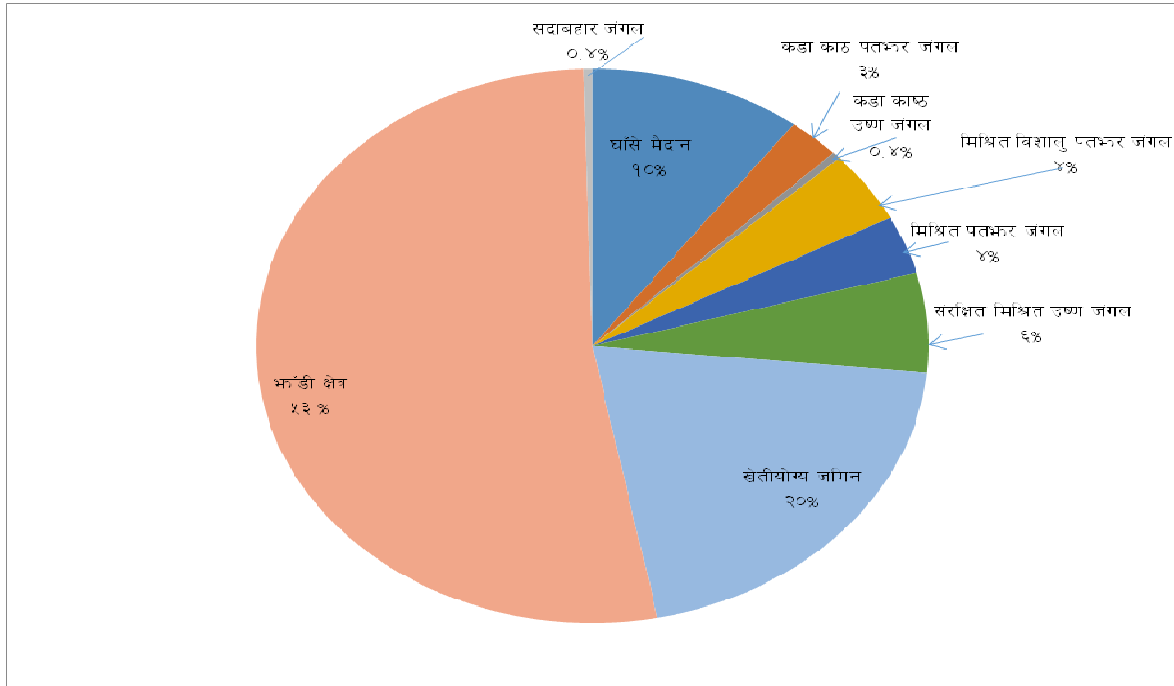
तालिका नं. २ आवधिक योजनाका कार्य क्षेत्र तथा सीमाहरु

क्र.सं.	कार्यक्षेत्र	सिमाहरु/ उपक्षेत्रहरु
१	आर्थिक विकास	कृषि, पशुपालन, उद्योग तथा वाणिज्य, पर्यटन, बैकिङ्ग तथा सहकारी र आयआर्जन
२	सामाजिक विकास	शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, महिला बालबालिका तथा जेष्ठ नागरिक, लैंगिक समानता, सामाजिक समावेशीकरण र संस्कृति
३	भौतिक पूर्वाधार विकास	सडक, सिँचाई, खानेपानी, पूल, भोलुङ्गे पूल, विजुली, भवन, ढल निकास, संचार, वैकल्पिक ऊर्जा र बस्ती विकास
४	वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	वन तथा भूसंरक्षण, जलाधारसंरक्षण, जंगल, वातावरण संरक्षण, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, सरसफाई, फोहोरमैला व्यवस्थापन, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन र विपद् व्यवस्थापन
५	संस्थागत विकास	पारदर्शिता, सुशासन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, मानव संशाधन विकास, संस्थागत क्षमता विकास, सेवा प्रवाहका मापदण्ड निर्धारण (ऐन नियम, कार्यवधिहरु), सेवा प्रवाहमा विद्युतीय सूचनाको प्रयोग, लेखाङ्कन, राजस्व परिचालन, वित्तिय अनुशासन, आन्तरिक लेखा परीक्षण तथा आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली र वेरुजु फर्छ्यौट

१.९ आवधिक योजनाका चारित्रिक पक्ष

१.९.१ कालिका गाउँपालिका भू-उपयोगिता सम्बन्धि विवरण

रसुवा जिल्लाले हिमाली क्षेत्रको रूपमा आफ्नो पहिचान पाएता पनि जिल्लाको दक्षिणी भूभागमा अवस्थित यस गाउँपालिकामा मध्यम खालका पहाड, पर्वत, फाँटहरु, टारहरु र खोंचहरुवाट यहाँको रमणीय र आकर्षक भूगोलको निर्माण भएको छ । यस गाउँपालिकाको भूउपयोगिताको विश्लेषण गर्दा यहाँ अधिकांश ससाना रुख बुट्यान, भाडी क्षेत्र, घाँसे मैदान, खेतीयोग्य जमीन, पतभङ्ग जङ्गल, कडा काठको उष्ण जङ्गल, संरक्षित जङ्गल र मिश्रित विशाल पतभर जंगल रहेका छन् (यसको विस्तृत विवरण चित्र नं ५) ।

चित्र नं. ५ भू-उपयोग वर्गीकरण

नेपाल सरकारको भू-उपयोग नीति २०७२ को दफा ८ मा व्यवस्था भए अनुरूप भूमि उपयोगलाई निम्नानुसार वर्गीकरण गरिएको छ ।

१. कृषि क्षेत्र
२. बसोबास क्षेत्र
३. व्यापारिक क्षेत्र
४. औद्योगिक क्षेत्र
५. खानी तथा भूगर्भ क्षेत्र
६. संस्कृति तथा पुरातात्विक क्षेत्र
७. नदीनाला तथा ताल क्षेत्र
८. वन जंगल क्षेत्र
९. सार्वजनिक प्रयोग तथा खुला क्षेत्र
१०. ढुङ्गा, बालुवा गिट्टी उत्खनन क्षेत्र
११. अन्य क्षेत्र

राष्ट्रिय भूउपयोग नीति अनुरूप कालिका गाउँपालिकाले छुट्टै भूउपयोग योजना तयार गर्नेछ ।

१.९.२ तुलनात्मक लाभ

तुलनात्मक रूपमा बढी लाभ हुने क्षेत्रमा उत्पादनका साधनहरु परिचालित गर्ने सैद्धान्तिक अवधारणालाई बेलायती अर्थशास्त्री डेभिड रिकार्डोले व्याख्या गरेका थिए । कुनै पनि अर्थतन्त्रमा सदैव सीमित स्रोत हुन्छन् । कुनै एक पदार्थको उत्पादन गर्दा अर्को पदार्थ उत्पादन हुन सक्ने सम्भावना कम हुन्छ, किनभने उत्पादनका लागि आवश्यक साधन र स्रोतहरु पहिलो पदार्थ बनाउने कार्यतर्फ सोभिन पुग्छन् । तसर्थ उत्पादनका लागि केही सीमित पदार्थको मात्र चयन गर्नु पर्ने हुन्छ । अन्यथा सीमित स्रोतहरु पनि दह्रो रूपमा उत्पादनका लागि खर्च नभएर छरिन पुग्छन् र कतैबाट पनि उच्चतम फाइदा लिन सकिदैन ।

गाउँपालिकाले तुलनात्मक लाभका क्षेत्रहरु परिचालन गर्नु राम्रो पक्ष हो । यस गाउँपालिकाका प्रमुख लाभदायक क्षेत्रहरु कृषि, पशुपालन र पर्यटन पहिचान गरिएको छ । यहाँ मकै, कोदो, धान र आलु जस्ता अन्न र तरकारी बाली उत्पादन हुन्छन् । कृषिमा आधुनिकीकरण, व्यवसायीकरण, प्रविधि र प्रांगारिक मलको प्रयोगले उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्न सकिन्छ । कृषि पेशाले कृषकहरुको आय आर्जन बढनुका साथै समग्र जीवनस्तरमा नै सुधार हुन्छ । पूर्वाधार (यातायात, संचार, पैदल मार्ग, होटेल, सुरक्षा) को निर्माण र पर्यटन क्षेत्रमा संलग्न हुने जनशक्ति उत्पादन गरी धार्मिक सांस्कृतिक र ऐतिहासिक सम्पदाहरु कालिका मन्दिर, निलकण्ठ मन्दिर, कमारेगढी, लोकिल, स्याउवारी, तमाङ संस्कृति, आदि क्षेत्रहरुको प्रचार-प्रसार एवं संरक्षण गर्न जरुरी छ ।

१.१० राष्ट्रिय योजना, प्रदेशस्तरको योजना र स्थानीयतहको योजना बीचको अन्तरसम्बन्ध

संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको संविधान २०७२ को मर्म अनुसार अहिले नेपालमा तीनवटा तहका सरकारहरु रहेका छन् । जसअनुसार केन्द्रिय वा संघीय सरकार, सात वटा प्रान्तीय सरकारहरु र ७५३ वटा स्थानीय सरकारको व्यवस्था रहेको छ । नेपालको संविधानले केन्द्रिय सरकारलाई मात्र सामाजिक आर्थिक विकासको सम्पूर्ण दायित्व नसुम्पी प्रान्तीय र स्थानीय तहका सरकारहरुलाई पनि जनतालाई सेवा सुविधा प्रदान गर्ने अधिकार दिएको छ । आवधिक विकासका योजनाहरु बनाउने, तत्सम्बन्धी ऐन, नियम, नियमावली र कार्यविधि तर्जुमा गर्ने पूर्ण स्वायत्तता र अधिकार स्थानीयस्तरमा रहेको छ । नेपालको संविधान २०७२ ले प्रदान गरेको यही स्वायत्तता र अधिकारको प्रयोग गरेर स्थानीय तहहरुले आफ्नो क्षेत्रको आर्थिक-सामाजिक विकास गरी जनताहरुको जीवन समुन्नत र सुखी बनाउन ५ वर्षे आवधिक योजना निर्माण गर्न सक्दछन् । आवधिक योजना निर्माणको परम्परागत Top-Down प्रक्रिया थियो भने हाल आएर Bottom-Up अर्थात् स्थानीय जनप्रतिनिधि, विज्ञ, जानिफकार र जनताको सहभागितामा योजना तर्जुमा गर्ने व्यवस्था रहेको छ । स्थानीय क्षेत्रको भूगोल वर्तमान अवस्था र सम्पूर्ण क्षेत्रहरुको गहन विश्लेषणमा आधारित आवधिक योजना यथार्थपरक, सही र कार्यन्वयनमा ल्याउन सकिने खालको हुन्छ । नीति, ऐन, नियम बनाउने, कर्मचारी नियुक्ती गर्ने, काम काजमा खटाउने, आर्थिक-सामाजिक विकास गर्ने, स्थानीय स्रोतसाधनको उचित परिचालन र उपयोग गर्ने लगायत सबै काम गर्ने जिम्मेवारी स्थानीय निकायहरुको अधिकार हो । स्थानीय सरकारले आफ्नो क्षेत्रको आवधिक विकासको योजना बनाउँदा स्थानीय स्रोतसाधन, संभावना, आवश्यकता, प्राथमिकतालाई मुख्य आधार बनाई आफूले गर्न सक्ने, प्रान्तीय सरकारको सहयोग लिने केन्द्रिय सरकारको आर्थिक प्राविधिक सहयोगमा सम्पन्न गर्ने गरी सामाजिक-आर्थिक विकासका योजनाहरुलाई वर्गीकृत गर्न सक्दछ । स्थानीय तहका मध्यम र ठूला विकासका आयोजनाहरु प्रान्तीय र संघीय सरकारहरुबाट सम्पन्न गराउनुका साथै यस्ता आयोजनाहरुलाई प्रान्तीय र केन्द्रिय सरकारको आवधिक विकास योजनामा पनि समावेश गर्न सूचना आदानप्रदान गर्न सकिन्छ ।

१.१० राष्ट्रिय सोच

नेपाल सरकारले “समृद्ध नेपाल सुखी नेपाली” भन्ने नारालाई राष्ट्रिय सोच बनाएको छ । उक्त सोचलाई निम्न ३ चरणमा कार्यान्वयन गरिने जनाइएको छ (तालिका नं ३) ।

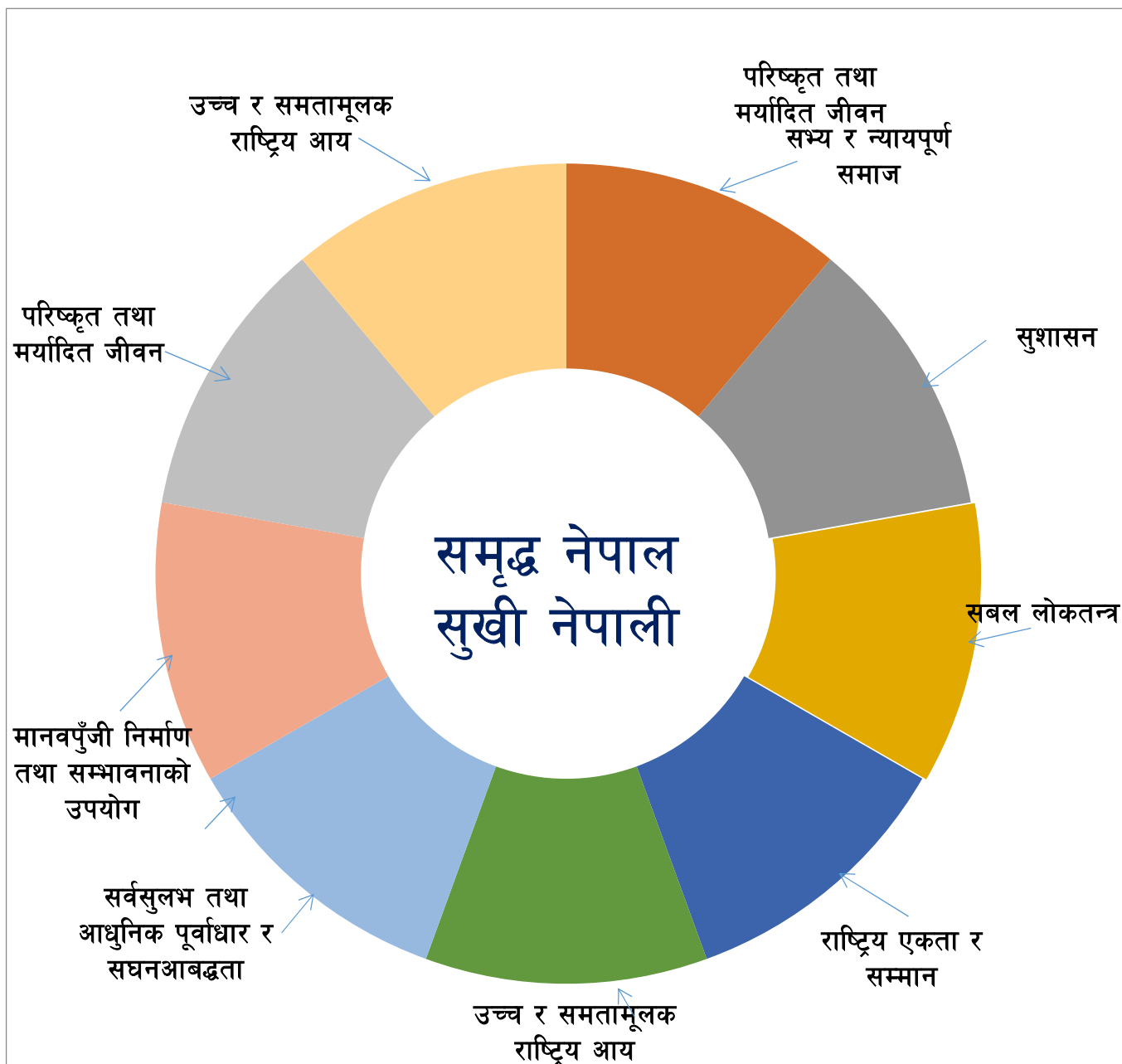
तालिका नं. ३ समृद्ध नेपाल, सुखी नेपालीको मार्ग चित्र

चरण	योजना	अवधि	राष्ट्रिय नारा	National Slogan
पहिलो चरण (Stage I)	पन्ध्रौँ योजना	५ वर्ष	समृद्धि र सुखको सिर्जना	Generating Prosperity Happiness
दोस्रो चरण (Stage II)	सोह्रौँ योजना सत्रौँ योजना	१० वर्ष	समृद्धि र सुखको तीव्रता	Accelerating Prosperity And Happiness
तेस्रो चरण (Stage III)	अठारौँ योजना उन्नाइसौँ योजना	१० वर्ष	समृद्धि र सुखको दिगोपना	Sustaining Prosperity and Happiness

१.१०.१ राष्ट्रिय उद्देश्यहरू

१. सर्वसुलभ, गुणस्तरीय र आधुनिक पूर्वाधार निर्माण, उत्पादनशील र मर्यादित रोजगारी अभिवृद्धि, उच्च, दिगो र समावेशी आर्थिक वृद्धि तथा गरीबी निवारण गर्दै समृद्धिको आधार निर्माण गर्नु ।
२. गुणस्तरीय स्वास्थ्य तथा शिक्षा, स्वस्थ तथा समुन्नत वातावरण, सामाजिक न्याय र गुणस्तरीय एवं जवाफदेही सार्वजनिक सेवा कायम गरी संघीय शासन व्यवस्थाको सुदृढीकरण गर्दै नागरिकलाई मर्यादित परिष्कृत जीवनयापनको अनुभूति गराउनु ।
३. सामाजिक-आर्थिक रुपान्तरण तथा स्वाधीन राष्ट्रिय अर्थतन्त्र निर्माण गरी देशको स्वाभिमान, स्वतन्त्रता र राष्ट्रिय हितको संरक्षण गर्ने ।

राष्ट्रिय समृद्धिका आधारहरू तलको चित्रमा देखाइएको छ (चित्र नं. ६) ।

चित्र नं. ६ राष्ट्रिय समृद्धिका आधारहरु

खण्ड दुई

२ आवधिक योजना तर्जुमा तयारी

२.१ गाउँपालिकासँग पूर्व योजना निर्माण छलफल

नेपालको संघीय संविधान २०७२ ले प्रदान गरेको हक अधिकार र स्थानीय सरकारको मान्यता अनुरूप कालिका गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रमा योजनावद्ध आर्थिक सामाजिक विकासका कार्यक्रमहरू संचालन गर्न आवधिक योजना निर्माण गर्ने निर्णय गरे बमोजिम यस गाउँपालिकाको आ.व.(२०७६/७७-२०८०/८१) को आवधिक योजना निर्माणको लागि USDC नामक परामर्शदाता संस्था छनोट भयो । गाउँपालिकाको पूर्व योजना निर्माण छलफलमा गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, गाउँ कार्यपालिकाका सदस्यहरू, विषयगत कार्यालयका प्रमुखहरूसँग विस्तृत छलफल भयो । तत्पश्चात आवधिक योजना निर्माण गर्न गाउँपालिका र परामर्शदाता विच सम्झौतापत्रमा हस्ताक्षर सम्पन्न भयो ।

२.२ गाउँपालिकास्तरीय आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठी

गाउँपालिकाको आवधिक विकास योजना पूर्व तयारी गोष्ठी २०७५ फाल्गुण २७ गतेदेखि फाल्गुण ३० गते सम्म कालिका गाउँपालिकाको कार्यालयमा संचालन भयो । उक्त गोष्ठीमा कालिका गाउँपालिकाका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत, सूचना अधिकारी, कार्यपालिकाका सदस्यहरू, विषयगत शाखाका प्रमुखहरू, गाउँ सभाका सदस्यहरू, विभिन्न गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरू, स्थानीय राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरू र परामर्शदाता संस्थाका विज्ञहरूको उपस्थिति रहेको थियो । चारदिने उक्त गोष्ठीको पहिलो दिनमा उद्घाटन, स्वागत मन्तव्य, परिचय, आवधिक योजनाको महत्व, आवश्यकता, गाउँपालिकाको भौगोलिक, आर्थिक, सामाजिक अवस्थाका बारेमा प्रस्तुतीकरण र छलफल सम्पन्न भयो ।

गाउँपालिकाको आवधिक योजना चरणबद्ध, व्यवस्थित र सहभागितामूलक रूपमा तर्जुमा गर्न निम्न ७ (सात) चरणहरू अबलम्बन गरियो (चित्र नं. ७) ।

चित्र नं. ७ योजना निर्माणका चरणहरू

२.३ निर्देशक समिति गठन

आवधिक योजना तर्जुमा प्रकृयाको संयोजन गर्न, विषयगत समितिहरूलाई सहजीकरण, सहयोग गर्न, आवश्यक स्रोत व्यवस्थापन गर्न, तथ्याङ्क संकलन र अभिलेखीकरणमा सुझाव दिई योजना तर्जुमा तयार पार्न निर्देशक समितिको गठन गरियो । समितिका सदस्य निम्नानुसार रहेका छन् ।

गाउँपालिका आवधिक योजना तर्जुमा निर्देशक समिति

संयोजक :	श्री सीता पौडेल अधिकारी (गाउँपालिका अध्यक्ष)
उपसंयोजक :	श्री भवानीप्रसाद न्यौपाने (गाउँपालिका उपाध्यक्ष)
सदस्य :	श्री पुष्पराज न्यौपाने (गाउँकार्यपालिका सदस्य)
सदस्य:	श्री मालफुर्पा तामाङ (गाउँकार्यपालिका सदस्य)
सदस्य:	श्री मंगलमान तामाङ (गाउँकार्यपालिका सदस्य)
सदस्य	श्री विक्रम मोक्तान (गाउँकार्यपालिका सदस्य)
सदस्य	श्री रामहरि देवकोटा (गाउँकार्यपालिका सदस्य)
सदस्य सचिव :	श्री शर्मिला न्यौपाने (प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत)

२.४ विषयगत समितिहरु गठन

गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गर्नका लागि आर्थिक विकास समिति, सामाजिक विकास समिति, वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, संस्थागत विकास तथा सुशासन समिति र भौतिक पूर्वाधार विकास समिति गरी पाँच वटा विषयगत समितिहरु गठन गरियो । उक्त समितिहरुको आ-आफ्नो विषयगत क्षेत्रको वर्तमान अवस्था, क्षेत्रगत विकासका लागि संचालन गर्नुपर्ने आयोजनाहरु पहिचान, आयोजनाहरुको प्राथमिकीकरण, आयोजना निर्माणका लागि संभाव्य स्रोत पहिचान, आयोजना निर्माणवाट हुने लाभको आँकलन गर्न महत्वपूर्ण भूमिका रह्यो ।

विषयगत समितिहरु निम्नानुसार रहेका छन (तालिका नं. ४) ।

तालिका नं. ४ विषयगत समितिहरु

विषयगत समिति	संयोजक	सदस्य			सदस्य सचिव
आर्थिक	रामहरि देवकोटा	चनमति वि.क	अरुणप्रसाद आचार्य	गोमा पनेरु	वुद्धिनाथ न्यौपाने
सामाजिक	विक्रम लोप्चन	गिता घिमिरे	कान्छी भुषाल	कृष्णप्रसाद न्यौपाने	वासु लामिछाने
भौतिक पूर्वाधार	माल फूर्पा तामाङ	गणेश वि.क.	सानुकान्छी घर्ती	सुकलक्ष्मी वि.क	बद्री न्यौपाने
वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन	मंगलमान तामाङ	सृजना नेपाली	लाल बहादुर तामाङ	उषा तितुङ थोक्रा	नारायण पौडेल
संस्थागत तथा सुशासन	पुष्पराज न्यौपाने	गणेश वि.क.	सावित्री पुडासैनी प्रतिमा वेलवासे (आमन्त्रीत सदस्य)	इन्द्रप्रसाद पौडेल	हरिभक्त सिग्देल

२.५ आर्थिक क्षेत्रका समस्या, स्थिति र संभावना विश्लेषण

कालिका गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठीको पहिलो चरणमा संभावना , समस्या र समाधानका विषयमा छलफल पश्चात दोस्रो चरणमा विभिन्न क्षेत्रका समस्याका मुख्य कारणहरु तत्कालिन असरहरु समाधानका उपायहरु र लिनुपर्ने रणनीति वारे विस्तृत छलफल गरी रणनीति तय गरियो । उक्त रणनीतिहरु तलको तालिकामा वर्णन गरीएको छ ।

२.५.१ आर्थिक विकास सम्भावना तथा चुनौती

आर्थिक विकासको लागि मुख्यतया तीनवटा क्षेत्रहरूको बढी संभावना रहेको छ जस्तै कृषि, पर्यटन, र पशुपालन हुन । कृषि तर्फ धान, मकै, कोदो तथा आलु बाली, तरकारी खेती को संभावना देखिएको छ । त्यसै गरी पशुपालन तर्फ गाई/ भैसीपालन, बंगुर पालन, बाख्रापालन आदि निर्वाहमुखी पेशाहरु भए पनि कुखुरापालन व्यावसायिक रुपमा गरिदै आएको छ । तरकारी खेती वर्षे भरि गर्न सकिने देखिएको छ । खासगरी आलु खेती प्रवर्द्धनमा सहयोग पुऱ्याउन प्रान्तीय सरकारले आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने र आलु पकेट क्षेत्र घोषणा गर्ने कार्यक्रम राखेको छ । आलु भण्डारणका लागि वडा नं. २ मा शित भण्डार निर्माणाधिन रहेको छ ।

कालिका गाउँपालिकामा साना तथा मझौला खालका उद्योग तथा कलकारखानाहरूको संभावना रहेको छ । यहाँ दर्ता भएका उद्योगहरूको संख्या उल्लेख्य भएता पनि न्यून संख्यामा मात्र उद्योग व्यवसाय संचालनमा आएका छन् । तसर्थ गाउँपालिकाले संचालनमा रहेका उद्योगहरूलाई प्रवर्द्धन गर्नु पर्ने र दर्ता भइ संचालनमा नआएका उद्योग व्यवसायहरूको पुनर्मल्याङ्कन गर्नु पर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकाको वडा नं. २ कालिकास्थानमा रहेको रसुवा डेरीले स्थापना कालमा राम्रो व्यापार व्यवसाय गरेको भएतापनि विविध कारणवश हाल रुग्ण अवस्थामा रहेको छ । रुग्ण अवस्थामा रहेको उक्त डेरीलाई संचालनमा ल्याउन गाउँपालिकाले विशेष पहल गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

पर्यटनक्षेत्र तर्फ ऐतिहासिक तथा प्राकृतिक महत्वका स्थानहरू रहेका छन् । यहाँ रहेका प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरूमा कालिका मन्दिर, गुम्बा, निलकण्ठ मन्दिर, कमारे गढी, उच्चस्थलमा रहेको पर्यटकीय केन्द्र (स्याउवारी, लोकिल) र वेत्रावती देखि स्याउवारी सम्मको पैदल मार्ग मुख्य आकर्षणहरू हुन । यि स्थलहरूको विकासको लागि कालिका गाउँपालिकाले पर्यटकीय गुरुयोजना बनाई कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

यहाँ वित्तिय सेवा पुऱ्याउनका लागि वाणिज्य बैङ्कहरू, लघु वित्त संस्थाहरू तथा सहकारी संस्थाहरू अवस्थित रहेका छन् । कालिका गाउँपालिकाको कृषि विकास, पर्यटन विकास, उद्योग तथा व्यवसाय, सहकारी तथा बैंक, लगायत स्थानीय तहको लागि उपलब्ध आर्थिक क्षेत्रको संभावना, समस्या तथा अबलम्बन गर्नु पर्ने रणनीति निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका नं. ५) ।

तालिका नं. ५ : आर्थिक विकास (संभावना, समस्या तथा समाधान उपयोग रणनीति)

संभावना तथा अवसर (हामीसंग के छ?)	समस्या तथा चुनौति (हामीसंग के छैन?)	समाधान उपयोग रणनीति (के हुनुपर्छ?)
<p>कृषि विकास</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ कृषि योग्य जमिन ५४.५७ वर्ग कि.मी. ➤ खेती गरिएको जमिन ४६ वर्ग कि.मी. ➤ सालभर सिञ्चित जमिन १४ वर्ग कि.मी. ➤ सिंचाई योग्य जमिन ३१ वर्ग कि.मी. ➤ जडिबुटीको खेतीको लागि वडा नं. १,२ र ३ मा सम्भावना रहेको ➤ पाँच वटै वडाहरूमा रहेका २८ वटा कृषि समुहहरू मध्ये १२ वटा निष्क्रिय रहेका ➤ ५ वटा वडाहरूमा मत्स्यपालन, नर्सरी उत्पादनका लागि सम्भावना रहेको ➤ कृषि फार्म ५ वटा ➤ धान उत्पादनका लागि वडा नं. ३ र ४ मा संभावना रहेको ➤ च्याउखेतीको लागि वडा नं. १, २, 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ३१ वर्ग कि.मी. खेती योग्यजमिनमा सिंचाइ सुविधा नपुगेको ➤ गठन भएका १२ वटा कृषक समुहहरू निष्क्रिय रहेका ➤ कृषि योग्य जमिन खण्डिकृत हुदै गएको ➤ वडास्तरमा दक्ष कृषि प्राविधिकको अभाव रहेको ➤ वडाहरूमा एग्रेभेटको व्यवस्था नभएको ➤ कृषिमा व्यवसायिकरण नभएको ➤ रैथाने बास्मति धान लगायतका विउ हरु लोप हुदै गएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भूउपयोग नीति बनाइ लागु गर्ने ➤ बृहत तथा साना सिंचाइ आयोजना मार्फत सिंचाइ सुविधा बढाउने ➤ कृषि भण्डारण केन्द्र स्थापना गर्ने ➤ रैथाने धान, मकै कोदोको विऊ संरक्षण गर्ने ➤ नमुनाको रुपमा अलैचि तथा कफि खेति विस्तार गर्ने ➤ स्थानिय कृषि स्रोत व्यक्तिहरू तयार गरि परिचालन गर्ने ➤ कृषि हाटबजार संचालन गर्ने ➤ कृषि पेशालाई व्यवसायिकरण गर्ने ➤ उन्नत बाली प्रणाली अपनाउने ➤ अल्लो प्रसोधन केन्द्र स्थापना गर्ने

संभावना तथा अवसर (हामीसंग के छ?)	समस्या तथा चुनौति (हामीसंग के छैन?)	समाधान उपयोग रणनीति (के हुनुपर्छ?)
<p>३, ४ र ५ मा संभावना रहेको</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार उत्पादनका लागि वडा नं. १, २ र ५ उपयुक्त रहेको ➤ राम्चे, कालिकास्थान, धारापानी, रुप्सेपानी, र जिवजिवेमा ५ वटा तरकारी संकलन केन्द्र रहेका 		
<p>पशुपालन</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ लगभग ८५ % धरधूरी कृषि र पशुपालनमा संलग्न रहेका ➤ भैसी पालन, गाइपालन, बंगुर पालन र कुखुरा पालनको संभावना रहेको ➤ एउटा दुग्ध डेरी रुग्ण अवस्थामा रहेको ➤ बाख्रा पालन फार्म २७ वटा संचालनमा रहेका ➤ गाई पालन फार्म १ संचालनमा रहेको ➤ कुखुरा पालन फार्म ४९ वटा, संचालनमा रहेका ➤ बंगुर पालन फार्म ३ वटा संचालनमा रहेका ➤ कृषि र पशु फार्म ५५ वटा संचालनमा रहेका ➤ मासु पसल ८ वटा रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पशुपालन व्यवसायीकरण नभएको ➤ नश्ल सुधारमा समस्या रहेको ➤ दुग्धमा आत्मनिर्भर नहुनु ➤ व्यावसायिक घाँस खेती नहुनु ➤ पशुपक्षीजन्य रोग नियन्त्रण नहुनु ➤ पर्याप्त ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ताको अभाव ➤ वितरित अनुदानको प्रभावकारी उपयोग नहुनु ➤ गाउँपालिकामा डेरी उद्योग प्रयाप्त नहुनु ➤ आवश्यक संख्यामा एगोभेट नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पशु तथा कृषि फर्महरुको विस्तार गर्ने ➤ एक गाउँ एक पशु पकेट क्षेत्रको निर्धारण गर्ने ➤ दूग्ध तथा मासुजन्य उत्पादनमा गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउने ➤ अनुदान वितरण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने ➤ नश्ल सुधार तथा पशु स्रोत केन्द्र स्थापना गरिने ➤ व्यावसायिक पशुपालनका लागि भुँइ घाँस तथा डाले घाँस खेती विस्तार गरिने ➤ मासु पसलहरुलाई व्यवस्थित तथा विस्तार गरिने ➤ पशुपालन समुहहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिने ➤ बेरोजगार युवाहरु लाई सामुहिक पशुपालन व्यवसायमा आकर्षण गराउने ➤ एक वडा एक एगोभेटको व्यवस्था हुनुपर्ने
<p>सिचाई क्षेत्र</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ वडा नं. १ मा एउटा साना सिचाई तथा कुलो रहेको छ ➤ वडा नं २ मा ५ वटा साना सिचाई तथा कुलो रहेको छ ➤ वडा नं ३ मा १७ वटा साना सिचाई तथा कुलो रहेको छ ➤ वडा नं ४ मा ९ वटा साना सिचाई तथा कुलो रहेको छ ➤ वडा नं ५ मा ५ वटा साना सिचाई तथा कुलो रहेको छ ➤ कालिका गाउँपालिकामा जम्मा ३७ वटा साना सिचाई तथा कुलो रहेको छ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ३१ वर्ग कि.मी. जमिनमा सिचाई सुविधा नपुगेको ➤ सिचाई कुलोमा बाह्रै महिना पानीको उपलब्धता नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बृहत तथा साना सिचाई योजना संचालन गरिने ➤ थोपा सिचाई योजना संचालनमा ल्याउने ➤ प्लाष्टिक पोखरी निर्माण र सेवा विस्तार गर्ने ➤ ट्याङ्करमा पानी ढुवानी गरि सिचाई गर्ने ➤ लिफ्टिङ सिचाई गर्ने

संभावना तथा अवसर (हामीसंग के छ?)	समस्या तथा चुनौति (हामीसंग के छैन?)	समाधान उपयोग रणनीति (के हुनुपर्छ?)
<p>पर्यटन विकास गाउँपालिकामा रहेका पर्यटकीय स्थलहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ मन्दिरहरू ५१, गुम्बाहरू ८ र चर्चहरू ३ वटा रहेका ➤ कमारे गढी नामक ऐतिहासिक गुफा रहेको ➤ वडा नं. २ मा कालिका देवीको मन्दिर रहेको ➤ सार्वजनिक पार्क १० वटा रहेका ➤ स्याउवारी र लोकिल पर्यटकीय महत्वका अति आकर्षक स्थानका रूपमा रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटकीय क्षेत्रहरूको संरक्षण,सम्बर्द्धन को अभाव ➤ पर्यटकीय स्थलसम्म पुग्न सडक तथा बाटोको अभाव ➤ प्रचार प्रसारको अभाव ➤ पर्यटकीय पूर्वाधारहरूको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटन गुरुयोजनाको निर्माण गर्ने ➤ पर्यटन स्थानसम्म पुग्न सडक तथा पैदलमार्ग विस्तार गर्ने ➤ पर्यटकीय स्थलको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन गर्ने ➤ पर्यटकीय स्थलहरूको प्रचार प्रसार गर्ने ➤ आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने ➤ सुविधा सम्पन्न पर्यटक आवास गृह तथा होमस्टेको व्यवस्था गर्ने ➤ पर्यटन प्रवर्द्धनका लागि लगानी मैत्री वातावरण निर्माण गर्ने
<p>बैंक तथा वित्तीय सेवा</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ वाणिज्य बैंक ५ वटा, ➤ लघुवित्तीय संस्थाहरू ६ वटा ➤ बचत तथा ऋण सहकारी संस्था ५ वटा ➤ कृषि सहकारीहरूको संख्या १४ वटा 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ वित्तीय सेवामा सबैको पहुँच नहुनु ➤ सहकारीहरूको कर्जा प्रवाह उत्पादन मुलक कार्य मा प्रयोग न्युन हुनु ➤ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरू सञ्चालनमा इन्टरनेटको समस्या ➤ कतिपय सहकारी संस्थाहरू उद्देश्य अनुसार सञ्चालनमा नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ वित्तीय क्षेत्रमा नागरिकहरूको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ➤ सहकारी संस्थाहरूको व्यवस्थापकिय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ➤ सहकारीहरूको प्रभावकारी रूपमा अनुगमन, नियन्त्रण र रेखदेख गर्ने ➤ सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरूको लगानीलाई उत्पादन मुलक क्षेत्रमा लगानीका लागि उत्प्रेरित गर्ने ➤ सहकारी संस्थाहरूको लगानीलाई १ गाउँ १ उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न केन्द्रित गर्ने
<p>घरेलु उद्योग तथा व्यवसायको रूपमा दर्ता भएका उद्योग एवं व्यवसायहरू</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ पशुपंछी व्यवसाय: ७२ ➤ कृषि तथा पशुपंक्षी: २३ ➤ कूटानी पिसानी मिल १७ वटा ➤ पानी घट्ट १२ वटा ➤ कुखुरा पालन व्यवसाय १०० वटा ➤ बाख्रा पालन व्यवसाय : ३९ ➤ सिलाइकटाई : ७२ ➤ निर्माण व्यवसाय : २० ➤ कम्प्युटर इन्स्टीच्युट : ८ ➤ ग्रिल उद्योग : १ ➤ फर्निचर उद्योग ५ ➤ होटेल व्यवसाय : २२ ➤ दुग्ध डेरी १ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उद्यमशिलता सम्बन्धि सिपको कमी ➤ उद्यमशिलता सम्बन्धि ज्ञानको कमी ➤ उद्योग संचालनका लागि नियमित विद्युत को अभाव ➤ उद्योग स्थापना तथा संचालनका लागि वित्तीय अभाव ➤ दर्ता भएका अधिकांश उद्योगहरू संचालनमा नआउनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उद्यम सम्बन्धि ज्ञान सिप अभिवृद्धि गर्ने ➤ उद्यमिहरूका लागि प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने ➤ उद्यम संचालन गर्नका लागि आवश्यक वित्तीय लगानीका लागि सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरूलाई परिचालन गर्ने ➤ उत्पादीत वस्तुहरूको बजारीकरण गर्ने ➤ स्थानिय जडिबुटि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना गर्ने ➤ उद्योग स्थापना र विस्तारमा निजी क्षेत्रको लगानी लाइ प्रोत्साहन गर्ने

संभावना तथा अवसर (हामीसंग के छ?)	समस्या तथा चुनौति (हामीसंग के छैन?)	समाधान उपयोग रणनीति (के हुनुपर्छ?)
<ul style="list-style-type: none"> ➤ दुङ्गा कटिड : १ ➤ होम सर्भिसिड १ ➤ तालिम केन्द्र : १ ➤ एफ एम २ ➤ पाउरोटी उद्योग : १ ➤ हेयर कटिड २ ➤ हाइभिजन हल : १ ➤ उत्पादनमूलक सीपमुलक : ३० ➤ काठको फर्निचर निर्माण उद्योग : २ वटा ➤ उद्योगका लागि आवश्यक कच्चा पदार्थको उपलब्धता 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ दर्ता भएका उद्योगहरु अद्यावधिक गर्ने ➤ रुग्ण उद्योगहरुको समस्या पहिचान गरी संचालनमा ल्याउन प्रयास गर्ने

२.५.२ आर्थिक विकास क्षेत्रका समस्या, समाधानका उपाय तथा रणनीतिहरु

आर्थिक विकास संग सम्बन्धित कृषि, सिंचाई, पशुपालन, घरेलु उद्योग तथा व्यवसाय, पर्यटन, बैंक तथा वित्तिय संस्था क्षेत्र संग सम्बन्धित समस्या तथा सवालहरु, तत्कालीन असर, मुख्य कारणहरु, समाधानका उपायहरु सम्भावित विषयगत उद्देश्य र मुख्य रणनीतिहरु निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका नं. ६) ।

तालिका नं ६ आर्थिक विकास क्षेत्रको समस्या सवाल र समाधानका उपायहरू

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
कृषि					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ ३१ वर्ग कि.मी जमिनमा सिंचाई नपुगेको ➤ कालिकामा गठन भएका २८ वटा कृषक समूह मध्ये अधिकांश निष्क्रिय रहेका ➤ कृषि योग्य जमिन खण्डित हुँदै गएको ➤ वडास्तरमा दक्ष कृषि प्राविधिकको अभाव रहेको ➤ वडाहरूमा एग्रेभेटको व्यवस्था नभएको ➤ कृषिमा परम्परागत खेती प्रणाली विद्यमान रहेको ➤ रैथाने खुमलचार बास्मति लगायतका विउहरू लोप हुँदै गएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बेरोजगारी संख्या मा वृद्धि ➤ कृषि पेशा व्यवसायीकरण हुन नसक्नु ➤ उत्पादन र उत्पादकत्व घट्नु ➤ किसानले समयमै सेवा नपाउनु ➤ रैथाने बास्मती धानको विउ नपाउनु ➤ कृषकहरूको आयआर्जनमा कमि आउनु ➤ समयमै कृषकहरूले मल,विउ,कृषि यन्त्रहरू नपाउनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सिचाइ योजनाहरू प्राथमिकतामा नपर्नु ➤ अनुगमन,मुल्याङ्कन पद्धति प्रभावकारी नहुनु ➤ दक्ष कृषि प्राविधिक उपलब्ध नहुनु ➤ प्रयाप्त मात्रामा एग्रेभेटहरू संचालन नहुनु ➤ व्यावसायिक खेति प्रणालीमा चासो तथा आर्थिक अभाव हुनु ➤ अन्य जातका धानका संगै खेति गर्नाले वेजात हुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सिचाइलाइ प्राथमिकता दिदै खेति योग्य जमिनमा सिचाइ सेवा विस्तार गनुपर्ने ➤ कृषि योग्य जमिनलाइ खण्डिकरण,चक्लाबन्दी हुन बाट रोक्न भू-उपयोग नीति बनाइ लागु गर्ने ➤ अनुगमन,मुल्याङ्कन पद्धतिलाइ प्रभावकारी बनाउने ➤ अगुवा कृषक तथा ग्रामीण कृषि कार्यकर्ताहरू तयार गरी परिचालन गर्ने ➤ स्थानिय कृषि स्रोत व्यक्तिहरू तयार गरी परिचालन गर्ने ➤ कृषिमा यान्त्रिककरण तथा व्यावसायिकरण गर्दै लैजाने ➤ रैथाने खुमल बास्मतिको संरक्षण र बजारीकरणका लागि समुह,सहकारी 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ कृषिमा यान्त्रिककरण तथा व्यवसायीकरण गर्ने ➤ कृषि जन्य उत्पादनको बजारीकरण गर्ने ➤ व्यवसायिक कृषि तर्फ युवाहरूको आकर्षण बढाउने ➤ कृषिमा अनुदान वितरण पद्धतिलाइ प्रभावकारी बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भूउपयोग निति बनाइ लागू गर्ने ➤ थोपा सिंचाई खेती लाई प्रबर्द्धन गर्ने ➤ बृहत तथा साना सिचाइ आयोजना मार्फत सिचाइ सुविधा बढाउने ➤ कृषि भण्डारण केन्द्र स्थापना गर्ने ➤ अल्लो प्रसोधन केन्द्र स्थापना गर्ने ➤ रैथाने मकै, धान र कोदोको विउ को संरक्षण र बजारीकरण गर्ने ➤ नमुनाको रुपमा अलैची तथा कफि खेती विस्तार गर्ने ➤ स्थानिय कृषि स्रोत व्यक्तिहरू तयार गरि परिचालन गरिने ➤ कृषि हाटबजार संचालन गर्ने

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उदेश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
			मार्फत प्याक कार्यक्रम संचालन गर्ने ➤ वास्मति धानको बिउ बैंकको स्थापना गरी बिउ ग्रेडिङ गर्ने		➤ व्यवसायिक कृषि खेतिलाई बढावा गरिने
पशुपालन					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ पशुपालन व्यवसाय व्यवसायीकरण नभएको ➤ नश्ल सुधारमा समस्या रहेको ➤ दुधमा आत्मनिर्भर नहुनु ➤ व्यवसायिक घाँस खेती नहुनु ➤ पशुपक्षीजन्य रोग नियन्त्रण नहुनु ➤ पर्याप्त ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ताको अभाव ➤ वितरित अनुदानको प्रभावकारी प्रयोग नहुनु ➤ गाउँपालिकामा डेरी उद्योग प्रयाप्त नहुनु ➤ आवश्यक मात्रामा एग्रेभेट नहुनु ➤ प्राविधिक सेवाको पहुँचमा कमि 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पशुजन्य उत्पादनमा ह्रास आउनु ➤ दुध तथा दुध जन्य उत्पादनहरुको आयातमा वृद्धि भइ पुजि पलायन हुनु ➤ पशुपालन व्यवसायको आकर्षण घट्नु ➤ वास्तविक किसान हरु अनुदानबाट बञ्चित हुनुका साथै अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त नहुनु ➤ पशु मृत्युदर बढेको ➤ दूध एवं मासुजन्य उत्पादनमा कमि ➤ रोग व्याधीको प्रकोप बढेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उन्नत जातका पशु उपलब्ध नहुनु र किसानहरुमा व्यवसायिकताको अभाव ➤ परम्परागत पशुपालन व्यवसाय ➤ आवश्यक पुँजि अभाव ➤ पशुपालन सम्बन्धि व्यावसायिक ज्ञानको अभाव ➤ पशु औषधि पसल र प्राविधिकको उपलब्धता नहुनु ➤ अनुदान प्राप्तका लागि होडबाजि गर्नु र अनुगमन,मुल्यांकन पद्धति कमजोर हुनु ➤ दक्ष जनशक्ति नभएको ➤ जनशक्ति पर्याप्त नभएको ➤ घाँस उत्पादन नहुनु ➤ सन्तुलित आहारको महत्व नबुझ्नु 	पशुपालनल व्यावसायलाई व्यावसायिकरण गर्न पकेट प्याकेजका रुपमा कार्यक्रम गर्नुपर्ने <ul style="list-style-type: none"> ➤ उन्नत जातका बोकाराँगाहरु उपलब्ध गराउने र कृत्रिम गर्भाधान कार्यक्रम लागु गर्ने ➤ गाइ तथा भैसी पालन तर्फ बेरोजगार युवाहरुलाई आकर्षण गर्दै अनुदानमा बढोत्तरी गर्ने ➤ आहारा व्यवस्थापन र बजारको सुनिश्चितता गर्ने ➤ पहाडी क्षेत्रमा सजिलै पाल्न सकिने जर्सि करस गाइका कोरेली वितरण कार्यक्रम लागु गर्ने 	पशुपालन व्यवसायलाई व्यावसायीकरण गर्ने <ul style="list-style-type: none"> ➤ पशुजन्य उत्पादनमा आत्मनिर्भर बन्दै निर्यात पर्वधन गर्ने ➤ बेरोजगार युवाहरुलाई सामुहिक पशुपालन तर्फ आकर्षण गर्दै उत्पादन बृद्धि गर्ने ➤ बाखा स्रोत केन्द्र स्थापना गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पशु कृषि फर्म हरुको विस्तार ➤ एक गाउँ एक पशु पकेट क्षेत्रको निर्धारण ➤ दूध तथा मासुजन्य उत्पादनमा गाउँ पालिकालाई आत्मनिर्भर बनाउने ➤ अनुदान वितरण प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाउने ➤ नश्ल सुधार तथा पशु स्रोत केन्द्र स्थापना गर्ने ➤ व्यावसायिक पशुपालनका लागि भुँइ घाँस तथा डाले घाँस खेती विस्तार गर्ने ➤ मासु पसलहरुलाई व्यवस्थित तथा विस्तार गर्ने ➤ पशुपालन फर्महरुलाई

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनपुर्ने मुख्य रणनीतिहरु
<ul style="list-style-type: none"> ➤ पशु आहार प्रयाप्त नभएको ➤ स्थानीय जातको पशुपालन नश्ल सुधार नहुनु ➤ पशुस्वास्थ्य व्यवस्थापनमा समस्या 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ कृत्रिम गर्भाधानको प्रचारप्रसारमा कमि ➤ उन्नत साँढेको व्यवस्थापनमा कमि ➤ समयमा उचित सेवा उपलब्ध नहुनु ➤ कृषकमा पशुस्वास्थ्यको चेतनाको कमि 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पशु उपचार तथा खोप कार्यक्रमहरु लागु गर्ने 		<ul style="list-style-type: none"> विस्तार गर्ने ➤ पशुपालन समुहहरुको क्षमता अभिवृद्धि गरिने ➤ बेरोजगार युवाहरुलाई सामुहिक पशुपालन व्यवसायमा आकर्षण गराउने ➤ घाँसवाली श्रोतकेन्द्र स्थापना गरी घाँस प्रशोधन केन्द्र बनाउने ➤ मिनरल ब्लक बनाउने उद्योग स्थापना गर्ने ➤ दक्ष पशु प्राविधिकको उत्पादन गर्ने ➤ सबै वडामा गर्भाधान केन्द्र र प्राविधिकको व्यवस्था गर्ने ➤ आवश्यक उपकरण एवं सामग्रीको व्यवस्था गर्ने ➤ जनचेतनामूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने
पर्यटन					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटकीय क्षेत्रहरुको संरक्षण,सम्बर्द्धन को अभाव ➤ पर्यटकीय स्थलसम्म पुग्न 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटकहरुको संख्यामा कमि ➤ पर्यटन व्यवसाय न्यून हुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटन प्राथमिकतामा नपर्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटन गुरुयोजना बनाइ लागु गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटकहरुको संख्या बढाउने ➤ पर्यटन प्रबर्द्धन गरी 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटन गुरुयोजनाको निर्माण गरिने ➤ पर्यटन स्थानसम्म पुग्न सडक तथा

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
<p>सडक तथा बाटोको अभाव</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ प्रचार प्रसारको अभाव ➤ सुविधा सम्पन्न होटेलहरुको कमी 				<p>आन्तरिक राजस्व वृद्धि गर्ने</p>	<p>पदमार्ग बिस्तार</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटकिय स्थलको संरक्षण तथा सम्बर्द्धन ➤ पर्यटकीय स्थलहरुको प्रचार प्रसार ➤ आन्तरिक तथा बाह्य पर्यटन प्रबर्द्धन ➤ सुविधासम्पन्न पर्यटक आवास गृह निर्माण <ul style="list-style-type: none"> ➤ पर्यटन प्रवर्धनका लागि लगानी मैत्री वातावरण निर्माण ➤ स्याउवारीलाई पिकनिक स्पट को रुपमा विकास गर्ने ➤ स्याउवारीमा भ्यू टावर निर्माण गर्ने ➤ लोकिललाई पर्यटकीय स्थलका रुपमा विकास गर्ने ➤ कालिका धुन्चे जोडने बाटोलाई पैदल मार्गको रुपमा विकास गरी वाटो वरिपरि होमस्टे निर्माण गर्ने

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
बैंक तथा वित्तीय सेवा					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ वित्तीय सेवामा सबैको पहुँच नहुनु ➤ सहकारीहरुको कर्जा प्रवाह उत्पादन मुलक कार्य मा प्रयोग न्युन हुनु ➤ बैंक तथा वित्तीय संस्थाहरु सञ्चालनमा इन्टरनेटको समस्या ➤ कतिपय सहकारी संस्थाहरु उद्देश्य अनुसार सञ्चालनमा नहुनु ➤ गाउँपालिकाको सहकारी ऐन नबन्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ वित्तीय सेवाबाट नागरीक बञ्चित ➤ उत्पादनशिल गतिविधिमा कमि ➤ गुणस्तरीय बैकिङ्ग सेवामा अवरोध ➤ शेयर पुँजि तथा निक्षेप डुब्ने ➤ सहकारीहरु नियमनमा कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सहकारी ऐन नबन्नु ➤ .वित्तीय सेवा प्रभावकारी नहुनु ➤ .इन्टरनेट सेवा प्रदायक संस्थाहरु नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सहकारी ऐन निर्माण तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ .वित्तीय सेवा प्रदायक हरुलाई आकर्षित गर्ने निति अवलम्बन गर्ने ➤ इन्टरनेट सेवा प्रदायक हरुसँग समन्वय गरि सेवा विस्तार 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ वित्तीय सेवामा नागरिकको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ➤ वित्तीय क्षेत्रको लगानी उत्पादन मुलक कार्यमा लगाउने ➤ सहकारीको सेवा गुणस्तरीय र प्रभावकारी बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको सहकारी ऐन बनाइ प्रभावकारी रुपमा लागु गरिने ➤ वित्तीय क्षेत्रमा नागरिकहरुको पहुँच अभिवृद्धि गर्ने ➤ सहकारी संस्थाहरुको व्यवस्थापकिय क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ➤ सहकारीहरुको प्रभावकारी रुपमा अनुगमन, नियन्त्रण र रेखदेख गर्ने ➤ सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरुको लगानीलाई उत्पादन मुलक क्षेत्रमा लगानीका लागी उत्प्रेरित गर्ने ➤ सहकारी संस्थाहरुको लगानीलाई १ गाउँ १ उत्पादन प्रवर्द्धन गर्न केन्द्रित गर्ने

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उदेश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
उद्योग तथा बजार व्यवस्थापन					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ उद्यमशिलता सम्बन्धि सिपको कमि ➤ उद्योग संचालनका लागि नियमित विद्युत को अभाव ➤ उद्योग स्थापना तथा संचालनका लागि वित्तिय अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ स्थानिय कच्चा सामग्री खेर जानु ➤ स्वरोजगार सृजना हुन नसक्नु ➤ स्थानिय उत्पादनमा ह्रास ➤ उद्योग व्यवसायमा युवा पुस्ताको आकर्षण घट्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उद्यमशिलता सम्बन्धि सीप र ज्ञानको कमि ➤ उद्योग स्थापनाका लागि वित्तिय स्रोत अभाव ➤ भरपर्दो विद्युतिकरण सेवा नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उद्यमशिलता तालिम सञ्चालन ➤ उद्यम सुचना केन्द्रको स्थापना ➤ लघु उद्यमि र वित्तिय संस्थाबिच समन्वय हुनुपर्ने ➤ विद्युत सेवा विस्तार हुनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उद्यमशिलता मार्फत स्थानिय स्तरमा स्वरोजगार स्थापना 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ उद्यम सम्बन्धि ज्ञान सिप अभिवृद्धि गर्ने ➤ उद्यमिहरुका लागि प्रविधि हस्तान्तरण गर्ने ➤ उद्यम संचालन गर्नका लागि आवश्यक वित्तिय लगानीका लागि सहकारी तथा वित्तीय संस्थाहरुलाई परिचालन गर्ने ➤ उत्पादीत बस्तुहरुको बजारीकरण गर्ने ➤ स्थानिय जडिबुटि संकलन तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना ➤ उद्योग स्थापना र विस्तारमा निजी क्षेत्रको लगानी लाई प्रोत्साहन गर्ने

२. ६ सामाजिक विकास क्षेत्रका समस्या, स्थिति र संभावना विश्लेषण

यस गाउँपालिकामा २३ वटा बाल विकास केन्द्र, २ वटा सामुदायिक सिकाई केन्द्र, १० वटा प्राथमिक विद्यालय, २ वटा निम्न माध्यमिक विद्यालय ७ वटा माध्यमिक विद्यालय रहेका छन् । यहाँ उच्च शिक्षा अध्ययनको लागि एउटा कलेज पनि रहेको छ । विद्यालयहरूको संख्यामा कमी नरहेता पनि प्राविधिक शिक्षालयहरूको भने अभाव रहेको पाइन्छ । यहाँका युवा जनशक्तिलाई रोजगारमूलक शिक्षा प्रदान गर्न व्यवसायिक खालका प्राविधिक सीप प्रदान गर्ने विद्यालयहरू खोल्न जरुरी देखिन्छ ।

कालिका गाउँपालिकामा एउटा प्राथमिक स्वास्थ्य चौकी, तीनजटा प्रसुती गृह, एउटा सामुदायिक अस्पताल २ वटा गाउँ स्वास्थ्य इकाई, एउटा आयुर्वेदिक औषधालय, एउटा आयुर्वेदिक शाखा र ६ वटा नीजि मेडिकल रहेका छन् । यहाँ रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा आवश्यक उपकरण र स्वास्थ्य जनशक्तिको अभावमा स्थानीय वासीहरूले सहज रूपमा आधारभूत प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा पाउन नसकेको देखिन्छ । तसर्थ वडास्तरमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाहरूको गुणस्तरमा सुधार गरी आधारभूत तथा प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा सुविधाको व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ ।

२.६.१ सामाजिक विकास संभावना तथा चुनौती

यस गाउँपालिकाका लगभग सबै घरघुरीमा स्वच्छ खानेपानी सेवा पुगीसकेको छ । सबै घरहरूमा खानेपानको सुविधा पुगेको भएता पनि सुख्खायामको समयमा धाराहरूवाट पानी पर्याप्त वितरण हुन नसक्दा यहाँका धेरै जसो वासिन्दाहरूले कुवा, खोला, खोल्सा को असुरक्षित पानी खानु बाध्यात्मक अवस्था रहेको देखिन्छ । यहाँ बृहत खानेपानी योजना निर्माण भइरहेको छ । गाउँपालिकाले यो समस्या सुल्झाउन बृहत र साना खालका खानेपानी योजनाहरू निर्माण गरी स्थानीय जनतालाई खानेपानी सेवा पुर्याउनु पर्ने देखिन्छ । तसर्थ शिक्षा स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाई जस्ता सामाजिक क्षेत्रको विश्लेषण गरि संभावना, समस्या र विकासको अवस्थालाई निम्न बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका नं. ७) ।

तालिका नं.७ सामाजिक विकास (संभावना, समस्या तथा उपयोग रणनीति)

संभावना (हामीसंग के छ?)/उपक्षेत्रहरू	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
शिक्षा तथा मानव संसाधन <ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकामा भएका विद्यालयहरू संख्या : १९ ➤ सामुदायिक विद्यालय भवन १६ वटा ➤ प्राथमिक विद्यालयहरू १० वटा ➤ निम्न माध्यमिक विद्यालय २ ➤ माध्यमिक विद्यालय ७ वटा ➤ सामुदायिक बालविकास केन्द्रहरू : २३ ➤ सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरू २ ➤ क्याम्पस : १ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ वडा नं. १ मा बालविकास केन्द्रको अभाव ➤ सामुदायिक केन्द्र सबै वडामा नभएको ➤ विद्यालयहरूमा खानेपानी तथा छात्रा शौचालयको अभाव ➤ विद्यालयको शैक्षिक गतिविधि र पठनपाठन कार्यको नियमित रेखदेख र मूल्याङ्कन अभाव ➤ केही विद्यालयहरूमा भौतिक पूर्वाधारको अभाव र भूकम्प प्रतिरोधि सुरक्षित भवनको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बालविकास केन्द्रहरू थप गर्ने ➤ विद्यालयहरूमा खानेपानी, छात्र छात्राहरूको लागी अलग अलग शौचालय तथा साबुनपानीको व्यवस्था गर्ने ➤ बालमैत्री तथा अपांग मैत्री भवन तथा पूर्वाधार निर्माण गर्ने ➤ विद्यालयहरूमा ल्याब, पुस्तकालय तथा सुचना प्रविधि केन्द्रको स्थापना गरी व्यवस्थापन गर्ने ➤ विद्यालयहरूको खेल मैदानलाई व्यवस्थित गर्ने

सम्भावना (हामीसंग के छ?)/उपक्षेत्रहरु	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
<ul style="list-style-type: none"> ➤ कक्षा १-३ सम्म अंग्रेजी माध्यमबाट पठनपाठन हुने विद्यालयहरु : १५ ➤ खानेपानीको सुविधा भएको विद्यालयहरु : १२ ➤ भौतिक पुर्वाधार अपर्याप्त भएका विद्यालयहरु : ७ ➤ खेलमैदानको समस्या भएका विद्यालयहरु : १४ ➤ शौचालयको अभाव रहेका विद्यालयहरु : ७ ➤ शिक्षक दरबन्दी न्यून रहेका विद्यालयहरु : ३ ➤ घेरवारको समस्या भएका विद्यालयहरु : १४ ➤ विद्युतिय हाजिरी जडान भएका विद्यालयहरु : १५ ➤ विद्यालय व्यवस्थापन समिति गठन भएका विद्यालय संख्या : १५ ➤ पुस्तकालय सुविधा भएका माध्यमिक विद्यालयहरु : ५ ➤ ल्याब सुविधा भएका माध्यमिक विद्यालयहरु : १ ➤ SIP (विद्यालय सुधार योजना) अद्यावधिक भएका विद्यालयहरु : १५ <p>शिक्षक विवरण :</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ कक्षा १ देखि ५ सम्म का दरबन्दीमा कार्यरत शिक्षकहरु ८३ जना ➤ कक्षा ६ देखि ८ सम्मका दरबन्दीमा कार्यरत शिक्षकहरु ११ जना ➤ कक्षा ९ र १० सम्मका दरबन्दीमा कार्यरत शिक्षकहरु ८ जना ➤ कक्षा ११ र १२ सम्मका दरबन्दीमा कार्यरत शिक्षकहरु ४ जना ➤ आधारभूत र माध्यमिक गरी सबै तहमा राहतमा कार्यरत शिक्षकहरु २५ जना <p>सिकाई उपलब्धि:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ कक्षा ८ : ५६ % 	<ul style="list-style-type: none"> अभाव ➤ गाउँपालिकामा प्राविधिक धारका विद्यालयहरु नभएको ➤ बालमैत्री,अपागं मैत्री भवन को अभाव ➤ विद्यालयमा पुस्तकालय, ल्याब तथा सुचना प्रविधिको कक्षाहरु (ICT) अभाव ➤ विद्यालयहरुमा खेलमैदानको अभाव ➤ बालविकास केन्द्रमा दिवा खाजा को व्यवस्था नभएको ➤ सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको प्रभावकारी परिचालनको कमी ➤ शिक्षक विद्यार्थी अनुपात अनुसार दरबन्दी मिलान नभएको ➤ अधिकांश पूर्व प्राथमिक उमेर तहका बालबालिकाहरु बा.वि. केन्द्र भन्दा बाहिर रहेका ➤ विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक तथा कार्यान्वयन नभएको ➤ गाउँपालिका स्तरिय अतिरिक्त क्रियाकलाप नभएको ➤ विद्यालयहरुमा लेखा तथा अन्य कर्मचारीको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बालविकास केन्द्रहरुमा दिवा खाजा लाइ व्यवस्थापन गर्ने ➤ सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको प्रभावकारी परिचालन गर्ने गाउँपालिकामा प्राविधिक धारका विद्यालयहरु स्थापना गर्ने ➤ शिक्षक विद्यार्थी अनुपातमा दरबन्दी मिलान गर्ने ➤ विद्यालय भर्नादर शतप्रतिशत पुर्याउने ➤ विद्यालय टिकाउ दर, शैक्षिक उपलब्धी दरलाइ वृद्धि गर्ने ➤ प्रत्येक वर्ष विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक तथा कार्यान्वयन गर्ने ➤ गाउँपालिका स्तरिय अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गर्ने ➤ विद्यालयहरुमा लेखा तथा अन्य प्रशासनिक दरबन्दी सृजना गरी उचित व्यवस्थापन गर्ने ➤ शिक्षक विद्यार्थी अनुपातको राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसार हुनुपर्ने

सम्भावना (हामीसंग के छ?)/उपक्षेत्रहरु	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
<ul style="list-style-type: none"> ➤ कक्षा १० : (D+ औसत) ➤ खुद भर्ना दर ➤ कक्षा १ : ९६% ➤ आधारभूत तह : ५९ % ➤ विद्यार्थी शिक्षक अनुपात ➤ कक्षा १ देखि ५ सम्म : (९ : १) ➤ कक्षा ६ देखि ८ सम्म : (४७ : १) ➤ कक्षा ९ र १० सम्म : (२१ : १) ➤ कक्षा ११ र १२ सम्म : (३८ : १) 		
<p>आधारभूत स्वास्थ्य तथा पोषण</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ग्रामीण अस्पताल १ ➤ आर्युवेदिक औषधालय १ ➤ प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र १ ➤ स्वास्थ्य चौकी १ ➤ सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई ३ ➤ बर्थिङ सेन्टर ३ ➤ कर्मचारी स्थायी १६ ➤ कर्मचारी अस्थायी २६ ➤ महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविका संख्या ५३ ➤ खोप तथा गाउँघर खोप १० ➤ गाउँघर क्लिनिक : ३ ➤ आधारभूत प्रसूति सेवा ३ संस्थामा उपलब्ध ➤ परिवार नियोजन सेवा ३ वटा ➤ औषधि उपचार सेवा : ५ वटा स्वास्थ्य संस्था ➤ मातृशिशु स्वास्थ्य सेवा : ५ वटा स्वास्थ्य संस्थाबाट ➤ वृद्धि अनुगमन तथा पोषण ५ संस्थामा ➤ क्षय रोग कुष्ठरोग सेवा ३ संस्थामा ➤ एच आइ भी परिक्षण २ वटा संस्थामा 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुविधा सम्पन्न अस्पताल (विकटताको आधारमा) नभएको ➤ बर्थिङ सेन्टर अपर्याप्त ➤ सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छ खानेपानिको कमी ➤ केही स्वास्थ्य संस्थामा कर्मचारी आवासको कमी ➤ केही स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नो जग्गा नभएर नेपाल सरकारको मापदण्ड अनुसार भवन नभएको ➤ भौगोलिक कारणले खोप तथा गाउँघर क्लिनिक संचालनमा कठिनाई ➤ स्वास्थ्य संस्थामा दक्ष प्रसूती सेवा प्रदायक SBA(Skilled Birth Attendants) Train नर्सको कमि ➤ स्वास्थ्य संस्थामा घेरवार नभएको ➤ अस्पतालमा इमर्जेन्सी सेवा नभएको ➤ स्वास्थ्य सेवा संचालनमा स्रोत र साधनको कमी ➤ आकस्मिक अवस्थामा एम्बुलेन्स को कमी 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ अस्पतालमा एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्ने ➤ घुम्ति सिविर संचालन गर्ने ➤ सबै स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छ, खानेपानीको व्यवस्था गर्ने ➤ थप बर्थिङ सेन्टरको व्यवस्था गर्ने ➤ स्वास्थ्य क्षेत्रमा उपकरण तथा विद्युतीय हाजिरको व्यवस्था गर्ने ➤ शौचालय नभएको ठाउँमा शौचालयको व्यवस्था गर्ने खोप तथा गाउँघर क्लिनिक संचालन गर्ने ➤ FCHV को क्षमता विकास गर्ने ➤ स्वास्थ्यकर्मी लाई SBA तालिमको व्यवस्था गर्ने ➤ भौगोलिक अवस्था अनुसार सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाईको व्यवस्था गर्ने ➤ पर्याप्त मात्रामा स्वास्थ्य पूर्वाधार तयार गर्ने ➤ राम्चेमा सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईको व्यवस्था गर्ने ➤ राम्चे, वेतिनी र धुसेनीमा गरी ३ वटा बर्थिङ सेन्टर स्थापना गर्ने ➤ ग्रामीण अस्पताल जीवजीवे र राम्चे स्वास्थ्य चौकीमा जम्मा ५ जना स्थायी स्वास्थ्यकर्मीको संख्या थप गर्ने ➤ धुसेनीमा ३, धारापानी वेतिनीमा ३ र राम्चे स्वास्थ्य चौकीमा ५ जना गरी जम्मा

सम्भावना (हामीसंग के छ?)/उपक्षेत्रहरु	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
		<p>११ जना अस्थायी स्वास्थ्यकर्मी थप गर्ने संस्थाहरुमा आधारभूत प्रसूती सेवा थप गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ राम्चे, वेतिनी र धुसेनीका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा परिवार नियोजन सेवा कार्यक्रम संचालन गर्ने ➤ राम्चेमा मातृशिशु स्वास्थ्य सेवा संचालन गर्ने ➤ राम्चेमा वृद्धि अनुगमन तथा पोषण सेवा संचालन गर्ने ➤ राम्चे, वेतिनी र धुसेनीका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा क्षय रोग कुष्ठरोग सेवा संचालन गर्ने ➤ राम्चे, वेतिनी र धुसेनीका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा एच आई भि. परिक्षण सेवा संचालन गर्ने ➤ राम्चे, वेतिनी र धुसेनीका स्वास्थ्य संस्थाहरुमा खानेपानीको व्यवस्था गर्ने
<p>खानेपानी तथा सरसफाई</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ स्वच्छ खानेपानी पुगेको परिवार संख्या शतप्रतिशत ➤ सुख्खायाममा खानेपानी आपूर्ति समस्या ➤ कालिका गाउँपालिका खुला दिशामुक्त घोषणा भएको तर ➤ ९९.४ प्रतिशत घरहरुमा मात्र शौचालय सुविधा पुगेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ खानेपानीको मुल तथा मुहानहरु संरक्षण नहुनु ➤ बृहत खानेपानी आयोजनाको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बृहत खानेपानी आयोजना मार्फत खानेपानी व्यवस्था गर्ने ➤ पानी शुद्धिकरणका विधिहरुको अवलम्बन गर्ने ➤ पूर्ण सरसफाइका सूचकहरु पुरा गर्ने
<p>सामाजिक समावेशीकरण तथा सुरक्षा</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ ५३ वटा महिला तथा आमा समुहहरु संचालनमा रहेको ➤ सबै विद्यालयमा छात्राको भर्नादर वृद्धि भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ स्थानिय तहको संरचनामा महिला तथा दलितको सार्थक सहभागितामा कमी ➤ महिला तथा बालबालिका शाखा तथा कर्मचारीको कमी ➤ छुवाछुत कायमै रहनु ➤ बालविवाहको दर कायमै रहनु ➤ युवा तथा किशोर किशोरी परामर्श केन्द्रको कमी ➤ महिला हिंसा कायमै रहनु ➤ महिलाहरुको आर्थिक कारोबारमा कमी ➤ महिलाहरुको सम्पत्ति माथिको स्वामित्वमा कमि ➤ बालमैत्री कानुनको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ स्थानीय तहको संरचनाहरुमा महिला तथा दलितहरुको सार्थक सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने ➤ सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा आवश्यक बजेट व्यवस्था गर्ने ➤ महिला तथा आमा समुहहरुलाई क्षमता विकासको माध्यमबाट सक्रिय बनाउने ➤ महिला तथा बालबालिका शाखा तथा कर्मचारीको व्यवस्था गर्ने ➤ बाल विवाहलाई निरुत्साहित तथा निर्मुल गर्ने ➤ युवा तथा किशोरीहरुको लागि

सम्भावना (हामीसंग के छ?)/उपक्षेत्रहरु	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ज्येष्ठ नागरिक सुरक्षा कार्यक्रम अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> परामर्श केन्द्रको स्थापना र परामर्शको व्यवस्था गर्ने ➤ महिला हिंसालाई न्यूनिकरण गर्ने ➤ महिलाहरुको आर्थिक गतिविधिमा संलग्नता वृद्धि गर्दै लैजाने ➤ पैत्तिक सम्पत्तिमा महिलाहरुको समान अधिकारको कानुनी व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्ने ➤ बालमैत्री स्थानिय शासनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ➤ ज्येष्ठ नागरिकलाई सुरक्षा कार्यक्रम ल्याउने
युवा तथा खेलकुद <ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्यालयहरुमा सामान्य खेल मैदान रहेको ➤ गाउँपालिका बाट खेलकुदमा बजेट विनियोजित भएको ➤ गाउँपालिका स्तरीय खेलकुद प्रतियोगिता संचालन भएको ➤ राष्ट्रिय स्तरका खेलाडीहरु उत्पादन भएका 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ खेलमैदान एवं खेल पुर्वाधारको कमी ➤ खेलाडी प्रोत्साहनमा कमी ➤ खेलकुद सामग्रीको कमी ➤ खेलकुद मैदान तथा कभर्डहलको कमी 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुविधा सम्पन्न खेल मैदान तथा पुर्वाधार निर्माण गर्ने ➤ खेलाडीहरुलाई तालिम तथा प्रोत्साहन गर्ने ➤ मापदण्ड अनुसारको खेलकुद मैदान र कभर्ड हल निर्माण गर्ने ➤ युवा क्लब तथा युवा परिचालन गरि सामाजिक जागरण,सामाजिक परिचालन तथा विकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने

२.६.२ सामाजिक विकास क्षेत्रको समस्या समाधानका उपाय तथा रणनीतिहरु

सामाजिक विकास संग सम्बन्धित शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी र सरसफाई, कला संस्कृति, लैंगिक विकास तथा समावेशिता जस्ता क्षेत्रहरुका समस्या तथा सवालहरु, तत्कालीन असर, मुख्य कारणहरु, समाधानका उपायहरु सम्भावित विषयगत उद्देश्य र मुख्य रणनीतिहरु निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ

तालिका नं. ८ सामाजिक विकास क्षेत्रको समस्या सवाल र समाधानका उपायहरु

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित उद्देश्य	विषयगत	लिनपुर्ने मुख्य रणनीतिहरु
शिक्षा						
➤ वडा नं. १ मा वाल विकास केन्द्र नभएको	➤ वालवालिका कक्षामा नहुनु, उत्साहजनक पढाई नहुनु	➤ विद्यालय टाढा भएर	➤ कक्षा (केन्द्र थप गरेर)	➤ वालविकास केन्द्र थप गर्नुपर्ने		➤ सिंहदेव र ग्राड वजार माथि २ वटा केन्द्र थप्ने
➤ सामुदायिक विकास केन्द्र पर्याप्त नहुनु	➤ निरन्तर शिक्षा र समुह संचालनमा असर	➤ वडा नं. ३, ४ र ५ मा सामुदायिक विकास केन्द्र नहुनु	➤ सामुदायिक विकास केन्द्र थप गर्ने	➤ वालविकास सहजकर्ताको सेवा सुविधा थप गर्नुपर्ने		➤ २ /२ जनालाई १३ महिनाको लागि थप सेवा सुविधा बढाएर वडा नं.३,४ र ५ मा सामुदायिक विकास केन्द्र स्थापना गर्ने
➤ लेखाजोखा केन्द्र नहुनु	➤ लेखाजोखा प्रतिवेदन प्राप्त नहुनु	➤ लेखाजोखा समिति र कर्मचारी नहुनु	➤ लेखाजोखा केन्द्र स्थापना गर्ने	➤ लेखाजोखा केन्द्र व्यवस्थित गर्ने		➤ विशेष कक्षा संचालन भएको विद्यालयमा लेखाजोखा समिति बनाउने
➤ ११ र १२ कक्षामा पहुँच नहुनु	➤ विद्यार्थी नियमित नहुनु	➤ वडा नं. १ मा विद्यार्थी नियमित नहुनु	➤ सेतीभुमे मा.वि.मा कक्षा ११ र १२ संचालन गर्ने	➤ माध्यमिक शिक्षामा पहुँच बढाउने		➤ सेतीभुमे मा.वि.मा कक्षा ११ संचालन गर्ने
➤ नमूना विद्यालयको अभाव	➤ विद्यार्थीको पढाईको स्तरमा कमी	➤ नीति नभएर	➤ प्रत्येक विद्यालयलाई नमूना विद्यालय बनाएर विवरण पेश गर्न प्रोत्साहन गर्ने	➤ नमूना विद्यालयको निर्माण गर्ने		➤ कम्तीमा १ वडामा १ नमूना विद्यालय बनाई क्रमश सबै विद्यालयलाई नमूना विद्यालय बनाउन प्रोत्साहन गर्ने
➤ प्राविधिक विद्यालयको अभाव	➤ प्राविधिक जनशक्ति उत्पादनमा कमी	➤ प्राविधिक विद्यालयको महत्व नबुझेर	➤ एक मा.वि.मा प्राविधिक स्तर र विषय छनोट गर्नुपर्ने	➤ प्राविधिक जनशक्ति तयार गर्ने		➤ सम्भाव्यता अध्ययन गरेर कुनै एक विद्यालयमा एक विषयको प्राविधिक शिक्षा संचालन गर्ने

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित उद्देश्य	विषयगत	लिनपुर्ने मुख्य रणनीतिहरू
➤ विशेष शिक्षा प्रदान गर्ने शिक्षण संस्था नहुनु	➤ अन्धा तथा बहिरालाई शिक्षामा पहुँच नहुनु	➤ कक्षा तथा जनशक्तिको अभाव	➤ कक्षा थप र विशेष शिक्षकको आपूर्ति गरेर	➤ विषय शिक्षामा पहुँच बढाउने		➤ कालिका हिमालय मा.वि.मा कक्षा कोठा थप गरी विशेष कक्षा चलाउने
➤ अंग्रेजी भाषामा अभिभावकको रुचि बढनु	➤ तल्लो कक्षाका विद्यार्थी घट्टै जानु	➤ अंग्रेजी माध्यममा कक्षा संचालन नहुनु	➤ अभिभावकको सहयोगमा अंग्रेजी माध्यमवाट पठनपाठन गराएर	➤ अंग्रेजी माध्यममा शिक्षण सिकाई संचालन गर्ने		➤ सबै विद्यालयमा अभिभावकको सहयोगमा अंग्रेजी माध्यमवाट शिक्षण सिकाई संचालन गर्ने
➤ विद्यालयमा खानेपानीको अभाव	➤ विद्यालयमा शुद्ध पिउने पानीको आपूर्ति नहुनु	➤ पानीको श्रोत र ट्याकीको अभाव	➤ सुरक्षित ट्याकी वाट पिउने पानी लाई नियमित उपलब्ध गर्ने व्यवस्था गरेर	➤ सुरक्षित र नियमित खानेपानी उपलब्ध गराउने		➤ विद्यार्थीलाई सुरक्षित ट्याकी र विद्यालयमा नियमित पानी उपलब्ध गराउने
➤ सुरक्षित विद्यालय भवनको अभाव	➤ असुरक्षित कक्षा कोठा तथा भवन	➤ निलकण्ठ नमूना मा.वि. तथा अन्य विद्यालय भूकम्पले क्षतीग्रस्त भएका भवन पुनःनिर्माण नभएर	➤ सुरक्षित भवन निर्माण गरेर	➤ विद्यालयमा शैक्षिक वातावरण बनाई त्रास रहित कक्षा संचालन गर्ने		➤ निलकण्ठ नमूना मा.वि. र अन्य भूकम्पवाट क्षति पुगेका विद्यालय भवन निर्माण
➤ खेलकूद मैदानको अभाव	➤ खेलकूदमा विद्यार्थीहरूको शारीरिक क्षमता विकास हुन नसक्नु	➤ खेलकूद मैदानको लागि जग्गाको अभाव	➤ जग्गा खरिद र संरचना व्यवस्थापन गरेर	➤ खेलकूद विकास गरी राष्ट्रिय स्तरको खेलाडी तयार गर्ने		➤ मा.वि. सम्मका विद्यालयमा जग्गा खरीद, व्यवस्थापन गर्ने र अन्य विद्यालयमा संरचना बनाउदा खेलमैदानको सुनिश्चित गर्ने
➤ छात्रा शौचालयको अभाव	➤ छात्राहरू विद्यालयमा नियमित नहुनु	➤ छात्राको लागि छुट्टै शौचालय नभएर	➤ सबै विद्यालयमा पानी सहित छात्राको लागि छुट्टै शौचालय	➤ छात्रालाई विद्यालयमा नियमित		➤ सबै विद्यालयमा छात्रा शौचालय निर्माण गर्ने र

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
			निर्माण गरेर	पठनपाठनको वातावरण बनाएर	पानीको व्यवस्था गर्ने
➤ ECED कक्षाको व्यवस्थापन नभएको	➤ अँध्यारो कोठामा बालविकास कक्षा राखिनुले वच्चा रमाउनु नसक्नु र सहजकर्ता खुसी नहुनु	➤ अँध्यारो कोठामा ECED कक्षा संचालन गरेर	➤ सुविधायुक्त अलगगै कोठामा बालमैत्री ECED संचालन गर्ने	➤ बालकक्षा भर्ना बढाउने	➤ सबै विद्यालयमा बालकक्षामा भौतिक सुविधा थप गरी बालमैत्री ECED संचालन गर्ने
➤ सिकाइ वातावरण नहुनु	➤ विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि न्यून हुनु र शिक्षाको गुणस्तरमा कमी	➤ विद्यार्थी संख्यामा कमी	➤ विद्यार्थी बढाएर वा कक्षा गाभेर	➤ विद्यार्थी बढाउने	➤ काप्रे प्रा. वि., भयाङ्गलाङ् प्रा.वि., र सेतीदेवी मा.वि.को कक्षा १ देखी ५ सम्म को विद्यार्थी संख्या बढाउन छलफल गर्ने
➤ शिक्षकको कमी	➤ कक्षा व्यवस्थापन गर्न कठिन	➤ शिक्षकको दरबन्दी कम	➤ कक्षागत र विषयगत शिक्षकको दरबन्दी थप गरेर	➤ कक्षा संचालन सुचारु गरेर	➤ प्रा.वि. तहमा विद्यार्थी संख्या बढी भएका विद्यालय (ग्राड र पलेप) मा शिक्षक थप गरेर आधारभूत र माध्यमिक तहको शिक्षकको दरबन्दी बढाउने
➤ घेरावार नहुनु	➤ विद्यालयको वातावरण अस्तव्यस्त हुनु	➤ घेरावार गर्न बजेटको अभाव	➤ बजेटको व्यवस्था गरि घेरावार गरेर	➤ विद्यालयको शैक्षिक पठनपाठनको वातावरणमा सुधार गरेर	➤ सबै विद्यालयमा घेरावार निर्माण गर्ने
➤ विद्युतीय हाजिरमा समस्या	➤ विद्युतको वैकल्पिक व्यवस्था (Back up) नहुनु	➤ विद्यालय समयमा विजुलीको वैकल्पिक व्यवस्था नहुनु	➤ विजुलीको वैकल्पिक व्यवस्था जडान गरेर	➤ विद्युतीय हाजिर संचालनमा ल्याउने	➤ विजुलीको वैकल्पिक व्यवस्था जडान गरेर विद्युतीय हाजिर

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित उद्देश्य	विषयगत	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
						पूर्णरूपमा संचालन गर्ने
➤ पुस्तकालय अभाव	➤ पढ्ने वानीको विकास नहुनु ➤ भएका पुस्तकालयको नियमित प्रयोग नहुनु	➤ पुस्तकालयको अभाव, ➤ पुस्तकालय व्यवस्थापन तथा जानकारीको कमी	➤ कक्षा ८ सम्मका विद्यालयहरुमा पुस्तकालय स्थापना गरी व्यवस्थित गर्ने	➤ पुस्तकालयमा विद्यार्थीको पहुँच बढाउने		➤ कक्षा ८ सम्मका विद्यालयमा र १ वडामा १ सामुदायिक विद्यालय स्थापना गर्ने
➤ ICT को अभाव	➤ आधुनिक सूचना प्रविधि र शिक्षण विधिको प्रयोग कम हुनु	➤ विद्यार्थीहरुको ICT मा पहुँच कम हुनु	➤ ICT मा.वि. मा संचालन गरी Net सुविधा स्थापना गर्ने	➤ ICT को स्थापना गरी आधुनिक शिक्षण विधिको प्रयोग बढाउने		➤ ICT मा.वि. मा संचालन गरी Internet सुविधामा विद्यार्थीको पहुँच बढाउने
➤ प्रयोगशालाको अभाव	➤ शिक्षाको गुणस्तरमा असर	➤ विज्ञान प्रयोगशाला सबै मा.वि.मा नहुनु	➤ प्रयोगशाला स्थापना गर्ने	➤ प्रयोगात्मक कक्षामा विद्यार्थीको पहुँच बढाउने		➤ प्रत्येक मा.वि.मा प्रयोगशाला स्थापना गर्ने
➤ विषयगत शिक्षकको दरबन्दी कम	➤ सिकाई उपलब्धि कम हुनु	➤ विद्यार्थी संख्या र विषयगत शिक्षक कम हुनु	➤ दरबन्दी थप गरेर विषयगत शिक्षकको व्यवस्था गर्ने	➤ विषयगत उपलब्धि गराउने		➤ प्रा.वि.मा १ कक्षा एउटा शिक्षक, आधारभूत र मा.वि.मा विषयगत र कक्षा ११,१२ मा विषय समूगत शिक्षक दरबन्दी उपलब्धि गराउने
➤ प्राविधिक धारको कमी	➤ कक्षा ९-१२ मा प्राविधिक धार संचालन नहुनाले प्राविधिक विषय पढ्न चाहने विद्यार्थीले अन्यत्र पढ्न जाँदा ठूलो धनराशी खर्च गर्नु परेको	➤ प्राविधिक विद्यालय नभएकोले	➤ कालिका गाउँपालिकामा एउटा प्राविधिक स्तरको शिक्षा उपलब्धि गराउन मा.वि. स्तरको प्राविधिक विद्यालय स्थापना गर्ने	➤ प्राविधिक शिक्षाको पहुँच बढाउने		➤ सम्भाव्यता अध्ययन गरी कालिका हिमालय मा.वि.मा प्राविधिक विद्यालय स्थापना गर्ने
➤ सहायक कर्मचारीको अभाव	➤ प्र.अ.लाई प्रशासनिक काममा बोक्नु	➤ विद्यालयमा सहायक कर्मचारीको दरबन्दी	➤ सहायक कर्मचारीको दरबन्दी थप गर्ने र तलब भत्ता सुविधा	➤ शैक्षिक गुणस्तर वृद्धि गर्ने		➤ गाउँपालिकाका प्रत्येक विद्यालयमा सहायक

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित उद्देश्य	विषयगत लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
	➤ कर्मचारी संख्या कम र न्युन तलब भत्ता	नभएर र तलब भत्ता कम भएर	थप गर्ने		कर्मचारीको दरबन्दी थप गर्ने (प्रा.वि. मा खरिदार स्तर, निमाविमा ना.सु स्तर र मावि.मा अधिकृतस्तरको)
➤ छात्रवृत्ति को व्यवस्थामा कमी	➤ छात्रा र तोकिएको वर्ग समुहले छात्रवृत्ति पाउनाले अन्यौल सिर्जना भएको	➤ आर्थिक श्रोत र नीति को अभाव	➤ गरीब विपन्न छात्रछात्रालाई मा.वि. तहको ११ र १२ कक्षा सम्म पठनपाठनको लागि छात्रवृत्ति दिएर	➤ गरीब विपन्न छात्रछात्रालाई मा.वि. तहको शिक्षा सम्म पहुँच बढाउने	➤ आवश्यक संख्यामा कोटा उपलब्ध गराएर छात्रवृत्ति (गरीब, विपन्न वर्ग) उपलब्ध गराउने
➤ सिकाई उपलब्धि न्युन	➤ शैक्षिक गुणस्तरमा ह्रास	➤ विद्यार्थी नियमित नहुनु, विषयगत शिक्षकको कमी र विद्यार्थी संख्यामा कमी हुनु	➤ शर्तमा आधारित शैक्षिक योजना सम्झौता गरेर	➤ सिकाई उपलब्धि बढाउने	➤ कम्तीमा ६० प्रतिशत सिकाई उपलब्धि बढाउने गरी विषयगत शिक्षकसंग सम्झौता गर्ने
➤ खुद भर्नादर कम हुनु	➤ ठिक उमेरका विद्यार्थी ठिक कक्षामा नहुनु र विचमै कक्षा छोड्नु	➤ कक्षामा विद्यार्थी टिकाई राख्न नसक्नु	➤ ठिक समयमा भर्ना गराउन अभिभावक सचेतना कार्यक्रम र शिक्षा प्रदान गरेर	➤ खुद भर्नादर बढाउने	➤ ECCD देखी नै समयमा भर्ना गराई विचमै कक्षा छाड्दा हुने असरपवारे अभिभावक लाई शिक्षा प्रदान गर्ने
➤ आवासीय विद्यालयको अभाव	➤ शैक्षिक सत्रको विचमै विद्यालय छोड्नु, सिकाई उपलब्धि कम हुनु,	➤ छात्रवासको अभाव	➤ आवासीय विद्यालय संचालन गरेर	➤ विचमै कक्षा छाड्ने दर घटाउने	➤ कालिका हिमालय, निलकण्ठ, सेतीभूमेमा आवासीय विद्यालय संचालन गर्ने
➤ अभिभावक शिक्षा र सचेतना कार्यक्रमको अभाव	➤ विद्यालयमा विद्यार्थी नहुनु, विद्यार्थीले विचमै कक्षा छोडेनु	➤ शिक्षाको गुणस्तर कम हुनु	➤ अभिभावकलाई शिक्षा र सचेत गरेर	➤ शिक्षाको गुणस्तर बढाउने र विद्यार्थीले विचमै कक्षा छाड्ने दर घटाउने	➤ वर्षको तीनपटक अभिभावक शिक्षा तथा सचेतना कार्यक्रम संचालन गरेर

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनपुर्ने मुख्य रणनीतिहरू
➤ विद्यालय करेसावारीको अभाव	➤ प्रयोगात्मक शिक्षाको कमी	➤ जग्गाको व्यवस्थापन नहुनु	➤ जग्गाको व्यवस्था गरेर	➤ प्रयोगात्मक शिक्षा प्रदान गर्ने र विद्यालयको वातावरण सफा स्वच्छ र हरियाली बनाउने	➤ कक्षा ८ सम्मका विद्यालयमा जग्गा व्यवस्थापन गरी न्यूनतम औजार उपलब्ध गराउने
➤ विद्यालय बगैचाको अभाव	➤ विद्यालयको वातावरण रमणीय र सुन्दर नहुनु	➤ वोटविरुवाको अभाव	➤ फलफूल र फूलका विरुवा रोप्न लगाएर	➤ बगैचा निर्माण गर्ने	➤ हरेक विद्यालयमा एक कक्षा एक फलफूल र एक कक्षा एक फूलका विरुवा रोप्ने
➤ सिकाई परीक्षा र परीक्षा अभिलेख नहुनु	➤ सिकाई उपलब्धि कम हुनु	➤ नतिजा विश्लेषण र अभिलेखीकरण नहुनु	➤ अभिलेख राखी सरोकारवाला निकायका पदाधिकारीको उपस्थितिमा नतिजा विश्लेषण गर्ने	➤ इकाई परीक्षा व्यवस्थापन गर्ने	➤ एउटा विद्यार्थीको ३ वटा क्षेत्रको नतिजा नियमित रूपमा विश्लेषण गर्ने र फाइल सुरक्षित राख्ने
➤ खेलकुद शिक्षकको व्यवस्था नहुनु	➤ खेलकुद क्षेत्रमा विकास कम हुनु	➤ खेलकुद शिक्षकको अभाव	➤ खेलकुद शिक्षकको व्यवस्था गरेर	➤ खेलकुदको विकास विद्यालय तह देखी नै बढाउने	➤ सबै विद्यालयमा एक एक जना खेलकुद शिक्षक व्यवस्था गर्ने
➤ आय आर्जन समूह क्रियाशिलताको अभाव	➤ बचत आयआर्जन समूह सक्रिय नहुनु	➤ समूहहरू निष्कृय हुनु	➤ समूहहरूलाई सकृय बनाई सामुदायिक सिकाई केन्द्रको पहलमा नियमित बैठक व्यवस्था गरेर	➤ बचत तथा आयआर्जन समूहलाई सकृय बनाउने	➤ निरन्तर शिक्षा मार्फत गठन भएका हाल १४ वटा र बाँकी समूह परिचालन गर्ने
➤ शैक्षिक प्रगति नदेखिनु	➤ गरेको कामको प्रगतिवारे छलफल र मूल्याङ्कन नहुनु	➤ मूल्याङ्कनको अभ्यास नभएकाले	➤ वर्षमा १ पटक विद्यालयले प्रदर्शनी कार्यक्रमको आयोजना गर्न स्थानीय पत्रपत्रिका मार्फत विज्ञापन गराइ प्रदर्शनीमा सहभागी गराउने	➤ शैक्षिक प्रदर्शनी आयोजना गरी शैक्षिक गतिविधिमा सुधार गर्ने	➤ प्रत्येक विद्यालयमा एक पटक र पालिका स्तरीय शैक्षिक प्रदर्शनी एक पटक (शैक्षिक सामाग्री, नमूना लेखाई,

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनपुर्ने मुख्य रणनीतिहरु
					पढाई, बोलाई, निर्माण सामाग्री,) गर्ने
➤ शान्ति सुरक्षा को कमी	➤ सबै क्षेत्रमा सेवा दिन नसकेको	➤ कम जनशक्ति हुनाले	➤ वडा नं. ४ र ५ लाई सेवा दिने गरी एक प्रहरी चौकी स्थापना गर्ने	➤ शान्ति सुरक्षा सुविधा विस्तार गर्ने	➤ वडा नं. ४ र ५ को मध्यभागमा एक प्रहरी चौकी स्थापना गर्ने
➤ कला संस्कृति संरक्षण र सम्बर्द्धनको अभाव	➤ तमाङ, मगर, ब्राह्मण तथा अन्य जातजातिको कला संस्कृतिको अभिलेख नहुनु	➤ अभिलेख, संरक्षण, प्रचारप्रसार र सम्बर्द्धन गर्ने संयन्त्र नहुनु	➤ एकीकृत संरक्षण समिति बनाई तमाङ, मगर, ब्राह्मण तथा अन्य जातजातिको कला संस्कृतिको प्रवर्द्धन गरेर	➤ कला संस्कृतिको संरक्षण गर्ने	➤ एकीकृत कला संस्कृति संरक्षण समिति बनाई सोको मातहतमा उपसमिति बनाउने
➤ युवा तथा खेलकूद गतिविधिको अभाव	➤ खेलकुदमा पहुँच नहुनु	➤ युवा तथा खेलकूद समिति नभएर	➤ खेलकूद समिति गठन गरेर	➤ खेलकूद विकास गर्ने	➤ प्रत्येक वडामा १ खेलकूद समिति र कालिका गाउँपालिकामा एउटा संयुक्त खेलकुद समिति र विषयगत खेलकुद उपसमिति बनाउने
<ul style="list-style-type: none"> ➤ बालविकास केन्द्रको अभाव ➤ विद्यालयहरुमा खानेपानी तथा शौचालयको अभाव ➤ कतिपय विद्यालय व्यवस्थापन समितिहरु निष्क्रिय रहेका ➤ प्रयाप्त भौतिक पूर्वाधारको अभाव ➤ बालमैत्री, अपागं मैत्री 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धि दर घट्नु ➤ .पढाई गुणस्तरिय नहुनु ➤ कक्षा छोड्ने, दोहोरयाउने दर बढ्नु ➤ शिक्षकहरुको मनोबलमा हास ➤ बालविकास केन्द्रमा अध्ययन गर्ने उमेरका अधिकांश बालबालीका बालविकास केन्द्र बाहिर रहनु ➤ बालबालिकाहरु अतिरिक्त 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ दरबन्दी मिलान हुन नसक्नु ➤ .शिक्षा नितिको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु ➤ प्रभावकारी तथा प्राविधिक अनुगमनमा कमी ➤ पाठ्यक्रम तथा पठयोजना निर्माण गरी पठनपाठन नहुनु ➤ जिवन उपयोगी शिक्षा नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्यार्थी अनुपातमा शिक्षक दरबन्दी मिलान ➤ अनुगमन तथा मुल्यांकन पद्धतिलाई प्रभावकारी बनाउने ➤ शिक्षा नितिको प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ शिक्षकलाई दण्ड र पुरुष्कारको व्यवस्था ➤ जिवन उपयोगी शिक्षामा जोड 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गुणस्तरीय शिक्षा प्रदान गर्ने ➤ शिक्षक विद्यार्थी अनुपात कायम गर्नु ➤ विद्यार्थी सिकाइ उपलब्धि दर वृद्धि गर्ने ➤ प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ आवश्यकता अनुसार थप बालविकास केन्द्रहरु स्थापना गर्ने ➤ विद्यालयहरुमा खानेपानी, छात्र छात्राहरुको लागि अलग अलग शौचालय तथा साबुनपानीको व्यवस्था गर्ने ➤ विद्यालय व्यवस्थापन समितिहरुलाई सक्रिय गर्ने

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित उद्देश्य	विषयगत	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
<p>र वातावरण मैत्री भवन को अभाव</p> <p>➤ विद्यालयमा पुस्तकालय, ल्याव तथा सुचना प्रविधिको अभाव</p> <p>➤ विद्यालयहरुमा खेलमैदानको अभाव</p> <p>➤ बालविकास केन्द्रमा दिवा खाजा को व्यवस्था नभएको</p> <p>➤ सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको प्रभावकारी परिचालनको कमी</p> <p>➤ शिक्षक विद्यार्थी अनुपात अनुसार दरबन्दी मिलान नभएको</p> <p>➤ अधिकांश पूर्व प्राथमिक उमेर तहका बालबालिकाहरु बा.वि. केन्द्र भन्दा बाहिर रहेका</p> <p>➤ विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक तथा कार्यान्वयन</p>	<p>क्रियाकलापबाट बञ्चित</p> <p>➤ प्राविधिक जनशक्ति उत्पादन नहुनु</p>					<p>➤ बालमैत्री तथा अपांग मैत्री भवन तथा पुर्वाधार निर्माण गर्ने</p> <p>➤ विद्यालयहरुमा ल्याव, पुस्तकालय तथा सुचना प्रविधि केन्द्रको स्थापना गरी व्यवस्थापन गर्ने</p> <p>➤ विद्यालयहरुको खेल मैदानलाई व्यवस्थित गर्ने</p> <p>➤ बालविकास केन्द्रहरुमा दिवा खाजा लाइ व्यवस्थापन गर्ने</p> <p>➤ सामुदायिक सिकाइ केन्द्रको प्रभावकारी परिचालन गर्ने</p> <p>➤ शिक्षक विद्यार्थी अनुपातमा दरबन्दी मिलान गर्ने</p> <p>➤ विद्यालय भर्नादर शतप्रतिशत पुरयाउने</p> <p>➤ विद्यालय टिकाउ दर, शैक्षिक उपलब्धि दरलाई वृद्धि गर्ने</p> <p>➤ प्रत्येक वर्ष विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक तथा कार्यान्वयन गर्ने</p>

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
<ul style="list-style-type: none"> ➤ नभएको ➤ गाउँ पालिका स्तरिय अतिरिक्त कृयाकलाप नभएको ➤ विद्यालयहरुमा लेखा तथा अन्य कर्मचारीको अभाव 					<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिका स्तरिय अतिरिक्त क्रियाकलाप संचालन गर्ने ➤ विद्यालयहरुमा लेखा तथा अन्य प्रशासनिक दरबन्दी सृजना गरी उचित व्यवस्थापन गर्ने
<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुविधा सम्पन्न अस्पताल निर्माण गर्ने (विकटताको आधारमा) अभाव ➤ वर्थिड सेन्टर अपर्याप्त ➤ सम्पूर्ण स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छ खानेपानीको कमी ➤ केही स्वास्थ्य संस्थामा कर्मचारी आवासको कमी ➤ केही स्वास्थ्य संस्थाको आफ्नो जग्गा नभएर नेपाल सरकारको मापदण्ड अनुसार भवन नभएको ➤ भौगोलिक कारणले 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गुणस्तरीय तथा आधारभुत स्वास्थ्य सेवामा कमी ➤ मातृ तथा शिशु मृत्युदर बढ्ने खतरा ➤ प्रभावकारी आकस्मिक स्वास्थ्य सेवा संचालन नहुनु ➤ सामान्य बिमारी बाहिर सिफारिस गनुपर्ने तथा बाटैमा मृत्यु हुने खतरा 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ प्रयाप्त भौतिक पूर्वाधार नहुनु ➤ स्वास्थ्य संस्थामा आवश्यक उपकरणको व्यवस्था नहुनु ➤ स्वास्थ्यकर्मीहरुको लागी आवश्यक तालिम र क्षमता विकास नहुनु ➤ स्वास्थ्य तथा रोगहरुप्रति नागरिकहरुको चेतना न्यून हुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ स्वास्थ्य क्षेत्रको सुधारका लागि नीति निर्माण तथा कार्यान्वयन ➤ आवश्यक भौतिक पूर्वाधारको व्यवस्था ➤ आवश्यक उपकरण तथा औजारहरुको व्यवस्था ➤ स्वास्थ्य विमा कार्यक्रम लागु गर्न चेतना अभिवृद्धि ➤ २४ घण्टे प्रसुति सेवा विस्तार ➤ महिला स्वास्थ्य स्वयम सेविकाहरुको क्षमता विकास ➤ सामुदायिक स्वास्थ्य इकाइ गठन गर्ने ➤ खानेपानी तथा पूर्ण सरसफाइ कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नागरिकलाई आधारभुत तथा गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ कम्तीमा २५ सैयामा थप गर्ने ➤ एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्ने ➤ घुम्टि सिविर संचालन गर्ने ➤ सबै स्वास्थ्य संस्थामा स्वच्छ खानेपानीको व्यवस्था गर्ने ➤ थप वर्थिड सेन्टरको व्यवस्था गर्ने ➤ स्वास्थ्य क्षेत्रमा उपकरण तथा विद्युत हाजिरको व्यवस्था गर्ने ➤ शौचालय नभएको ठाउँमा शौचालयको व्यवस्था गर्ने ➤ FCHV को क्षमता

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित उद्देश्य	विषयगत	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
<p>खोप तथा गाउँघर क्लिनिकमा कठिनाई</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ कुनै कुनै स्वास्थ्य संस्थामा SBA Train नर्सको कमी ➤ स्वास्थ्य संस्थामा घेरवार नभएको ➤ इमर्जेन्स सेवा नभएको ➤ स्वास्थ्य सेवा संचालनमा स्रोत र साधनको कमी ➤ आकस्मिक अवस्थामा एम्बुलेन्स को कमी 						<p>विकास गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ स्वास्थ्य कमी लाई कटौत तथा िए तालिमको व्यवस्था गर्ने ➤ भौगोलिक अवस्था अनुसार सामुदायिक स्वास्थ्य ईकाइको व्यवस्था गर्ने ➤ पर्याप्त मात्रामा स्वास्थ्य पुर्वाधार तयार गर्ने
स्वास्थ्य सेवा						
<ul style="list-style-type: none"> ➤ रिफरल अस्पताल नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ जटिल प्रकारको स्वास्थ्य सेवा प्राप्त नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बर्थिङ सेन्टर र सामुदायिक स्वास्थ्य इकाईमा प्रयाप्त सेवा नहुदा जनता स्वास्थ्य सेवाबाट वञ्चित हुने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ जनताको स्वास्थ्य हाम्रो भन्ने नारालाई आत्मसाथ गर्दै आर्थिक, भौतिक, जनशक्तिमा योजनावद्ध कार्यक्रम अगाडी बढाउनु पर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ जनतालाई स्वास्थ्य सेवाको मौलिक हक प्रदान गर्नु ➤ मातृमृत्युदर र शिशुमृत्युदर घटाउनु ➤ जनतालाई सहजढंगले स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु 		<ul style="list-style-type: none"> ➤ आवश्यक जनशक्ति आपूर्ती व्यवस्थापन, ➤ स्वास्थ्य औजार, उपकरणको आपूर्ती गरि रिफरल अस्पतालमा परिणत गर्ने

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
➤ वेतिनी धूसेनीमा बर्थिङ सेन्टर नहुनु	➤ सुत्केरी गराउन टाढा लैजानु पर्ने	➤ नजिकै बर्थिङ सेन्टर नभएर	➤ गाउँपालिकाले बर्थिङ सेन्टर स्थापना गर्न पहल गर्नुपर्ने	➤ सर्वसुलभ तरिकाले सुत्केरी सेवा प्रदान गर्नु	➤ आवश्यक जनशक्ति आपूर्ती व्यवस्थापन, ➤ स्वास्थ्य औजार, उपकरणको आपूर्ती सहित वेतिनी मा र धुसेनीमा बर्थिङ सेन्टर स्थापना गर्ने
➤ खोपकेन्द्र र गाउँघर क्लिनिक संचालन गर्न सामग्री र भवन नभएको	➤ खोपलाई सुरक्षित ढंगले संचालित गर्न गाह्रो हुने ➤ भन्फटिलो अर्काको घरमा खोप सेवा सुचारु गर्न गाह्रो	➤ भौतिक सुविधाको अभाव	➤ जग्गाको व्यवस्थापन गर्ने ➤ भौतिक संरचना निर्माण गर्ने ➤ आवश्यक स्वास्थ्य औजार र उपकरणको व्यवस्था गर्ने	➤ खोपलाई सुरक्षित राख्न ANC PNC सेवा, परिवार नियोजन सेवा संचालन गर्न सजिलो हुने	➤ गुम्बुडाडाँ र पलेपमा भौतिक पूर्वाधार निर्माण गर्ने ➤ आवश्यक औजार उपकरण र जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने
➤ खानेपानी तथा विजुली नियमित आपूर्ती नहुनु	➤ सरसफाईमा समस्या ➤ विजुलीको बैकल्पिक Back up को व्यवस्था नहुदा काम गर्न अफ्यारो	➤ खानेपानी तथा विजुलीको नियमित आपूर्ती नहुनु	➤ गाउँपालिकाले बजेट छुट्याएर नियमित खानेपानी र विजुली Backup को व्यवस्था गर्नुपर्ने	➤ नियमित खानेपानी आपूर्ती, सरसफाई, र औजार उपकरण संचालन गर्न विजुलीकृ नियमित आपूर्ती गर्ने	➤ खानेपानीको ट्याङ्की राख्ने ➤ खानेपानी कार्यालयसंग समन्वय गर्ने ➤ विजुली Back up को व्यवस्था गर्ने
➤ नेत्र तथा मानसिक स्वास्थ्य सेवा नहुनु	➤ आँखा तथा मानसिक रोगको सेवावाट जनता वंचित हुने	➤ गाउँपालिका अन्तर्गत स्वास्थ्य संस्थामा आँखा र मानसिक स्वास्थ्य सेवा नहुनु	➤ आँखा केन्द्रको नियमित चेक जाँच गर्ने व्यवस्था गर्ने ➤ मानसिक रोगीलाई नियमित स्वास्थ्य जाँच तथा परामर्श सेवा उपलब्ध गराउने ➤ बजेटको व्यवस्था गर्ने	➤ आँखाका रोगी र मानसिक रोगीलाई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु	➤ आँखा जाँच नियमित गर्न र मानसिक रोगको जाँच गर्न आवश्यक भौतिक पूर्वाधार तयार गर्ने, जनशक्ति औजार उपकरणको व्यवस्था

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
					गर्न पहल गर्ने
➤ कर्मचारीको अभाव	➤ सेवा प्रवाहमा समस्या	➤ विभिन्न विषयका प्राविधिक कर्मचारी नभएर	➤ आवश्यक कर्मचारी आपूर्ती (करार, अस्थायी, स्थायी) गर्ने	➤ सेवाग्राहीलाई गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्न छिटो छरितो सेवा प्रवाह गर्ने	➤ वेतिनी बर्थिङ सेन्टर २, का.स. १, ➤ धुसेनी बर्थिङ सेन्टर २, का.स.१, ➤ जिवजिवे २ ➤ नर्सिङ १
➤ सबै वडामा आयुर्वेदिक सेवा / औषधालय नहुनु	➤ दीर्घ रोगी विरामीलाई आयुर्वेदीय सेवा प्राप्त नहुनु, नसर्ने रोगको रोकथाम गर्न नसकिएको, स्तनपानलाई बढावा दिन सुत्करी आमाको लागि प्रोटीन एवं दूधवर्धक आयुर्वेदीय औषधी वितरण र रोग प्रतिरोधात्मक क्षमता जस्ता कार्यक्रम संचालनको अभाव	➤ सबै वडामा आयुर्वेदिक औषधालय नहुनु	➤ भवनको व्यवस्थापन गरी आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन गर्नु	➤ वडावासीलाई आयुर्वेदीक सेवा उपलब्ध गराउनु	➤ भवन र जनशक्तिको व्यवस्थापन तथा औषधी उपलब्ध गराउने १, ३, र ५ नं. वडामा आयुर्वेदीक औषधालय निर्माण गर्ने
➤ स्वास्थ्य संस्था स्थापना नहुदा निशुल्क औषधी उपलब्ध नहुनु, फार्मसीको अभाव	➤ आवश्यक पर्ने औषधी प्राप्त नहुनु	➤ औषधी बिक्री वितरण गर्ने सरकारको रणनीति नभएको	➤ औषधी खरीद गरी व्यवस्थापन समितिको निर्णय अनुसार छुट प्रतिशतमा औषधी बिक्री वितरण गर्ने	➤ जनतालाई सर्वसुलभ औषधी मुलो उपलब्ध गराई स्वास्थ्य सेवा प्रदान गर्नु	➤ औषधी खरीद गर्न आर्थिक स्रोत उपलब्ध गराउने ➤ औषधी सस्तोदरमा वितरण गर्ने व्यवस्था गर्ने ➤ औषधी बिक्री वितरण गर्दा रिफन्डीड गर्ने व्यवस्था मिलाउने

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
➤ DOTS क्लिनिकको अभाव	➤ क्षयरोगीले सर्वसुलभ र निशुल्क उपचार सेवा नपाउने	➤ DOTS क्लिनिक सुविधा नभएर	➤ DOTS क्लिनिक संचालन गर्न भौतिक पूर्वाधार, तालीम, र जनस्वास्थ्यकर्मी उपलब्ध गराउने	➤ क्षयरोगीको प्रभावकारी उपचार गर्ने	➤ DOTS क्लिनिक संचालन गर्न छुट्टै कोठाको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने ➤ स्वास्थ्यकर्मीलाई तालीम उपलब्ध गराउनु पर्ने
➤ भिडियो X-Ray सेवाको अभाव	➤ गर्भवती तथा अन्य शारीरिक जाँचका लागि रेडियोलोजिस्टको अभाव	➤ आर्थिक र दक्ष जनशक्तिको अभाव	➤ भिडियो X-Ray सेवा संचालन गर्न Radiologist चिकित्सक उपलब्ध गराउने	➤ गर्भावस्थाको समस्या पत्ता लगाई गर्भवती महिलाहरूको जटिलतालाई हल गर्नु ➤ आन्तरिक अंगको रोग पत्तालगाई स्थानीयीस्तरमै स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु	➤ जिवजिवे ग्रामीण अस्पताल र कालिका सामुदायिक अस्पतालमा Radiologist र Video X-Ray को व्यवस्था गरी स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनु
➤ सबवाहनको अभाव	➤ दाह संस्कार गर्न टाढा लान कठिनाई भएको		➤ सबवाहनको व्यवस्था गर्ने	➤ सजिलै लास मसानघाटमा पुऱ्याउन	➤ सबवाहनको व्यवस्था गर्ने
➤ स्वास्थ्य शिविरको अभाव	➤ समाजमा लुकेर बसेका रोग पत्ता लगाउन नसक्नु, उपचार विहिन अवस्थामा रहनु		➤ स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्न डाक्टरको व्यवस्थापन, आर्थिक व्यवस्थापन स समन्वय गर्नु	➤ समाजमा लाज लगायत अन्य कारणले लुकेर बसेका रोगी र रोग पत्ता लगाउनु	➤ स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्नु, राम्चे, गुम्बुडाडाँ, धुसेनी र कालिकामा प्रत्येक वर्ष वर्षमा विशेषज्ञ स्वास्थ्य

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
				उनीहरुको निशुल्क उपचार गर्नु	शिविर संचालन गर्ने
<ul style="list-style-type: none"> करार कर्मचारीको तलब सुविधामा एकरूपता नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> समान तलब सुविधा नहुदा काममा व्यवधान 	<ul style="list-style-type: none"> नीति नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> सबै करारका कर्मचारीलाई सेवा सुविधामा एकरूपता हुनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> काममा प्रेरणा मिल्ने, कार्यक्षमता बढ्ने 	<ul style="list-style-type: none"> करारका कर्मचारीको तलब भत्तामा स्तर अनुसार एकरूपता कायम गर्ने
खानेपानी तथा सरसफाई					
<ul style="list-style-type: none"> खानेपानीको मुल तथा मुहानहरु संरक्षण नहुनु बृहत खानेपानी आयोजनाको अभाव धोबीखोलामा र बजार नजिक खुला दिसा पिसाब गरिनु कतिपय घरका कच्ची शौचालय हुनु सार्वजनिक शौचालयहरुमा पानी र साबुन को व्यवस्था नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> विभिन्न रोग तथा महामारीहरु बढ्ने खतरा 	<ul style="list-style-type: none"> सरसफाई सम्बन्धि चेतनाको कमि खानेपानीको भरपदी वितरण प्रणाली नहुनु.सबै घरधुरीमा सुरक्षित शौचालय निर्माण नभइकनै ओ.डि.एफ. घोषणा गर्नु 	<ul style="list-style-type: none"> खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता सम्बन्धि जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने खानेपानीको मुल तथा मुहानहरुको संरक्षण बृहत खानेपानी आयोजना संचालन पुर्ण सरसफाई कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> नागरीकलाई स्वच्छ तथा शुद्ध खानेपानीको आपूर्ति पुर्ण सरसफाईका सुचकहरुको प्राप्ति 	<ul style="list-style-type: none"> बृहत खानेपानी आयोजना मार्फत खानेपानी व्यवस्था पानी शुद्धिकरणका विधिहरुको अवलम्बन पुर्ण सरसफाईका सुचकहरु पुरा गर्ने
सामाजिक समावेशीकरण तथा सुरक्षा					
<ul style="list-style-type: none"> स्थानिय तहको संरचनामा महिला तथा दलितको सार्थक 	<ul style="list-style-type: none"> निर्णय तहमा महिलाहरुको सहभागितामा कमि समतामूलक समाजको निर्माणमा 	<ul style="list-style-type: none"> लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण नितिको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशीकरण निति तथा प्रभावकारी 	<ul style="list-style-type: none"> समतामूलक समाजको निर्माण गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> स्थानीय तहको संरचनाहरुमा महिला तथा दलितहरुको

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
<p>सहभागितामा कमि</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ महिला तथा आमा समुहहरू निष्क्रिय ➤ महिला तथा बालबालिका शाखा तथा कर्मचारीको कमी ➤ छुवाछुत कायमै रहनु ➤ बालविवाहको कायमै रहनु ➤ युवा तथा किशोर किशोरी परामर्श केन्द्रको कमि ➤ महिला हिंसा कायमै रहनु ➤ महिलाहरूको आर्थिक कारोबारमा कमि ➤ महिलाहरूको सम्पत्ति माथिको स्वामित्वमा कमि ➤ बालमैत्री कानुन कार्यान्वयन नहुनु 	<p>कठिनाइ</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ महिला तथा बालबालिका सम्बन्धि कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा कठिनाइ ➤ मातृ तथा नवजात शिशु मृत्युदर उच्च रहने खतरा ➤ कुपोषणको दर वृद्धि हुने खतरा ➤ महिलाहरूको उत्पादनशिल कार्यमा योगदान घट्ने अवस्था ➤ बाल मनोविज्ञानमा असर पर्ने खतरा 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ लक्षित वर्ग उत्थानको लागि निति तथा कार्यक्रमको प्रभावकारी कार्यान्वयन नहुनु ➤ सामाजिक संरचना रुपान्तरणका लागि व्यवहार परिवर्तनमा कठिनाइ 	<p>कार्यान्वयन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ लक्षित वर्गका कार्यक्रमहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ सामाजिक परिचालनहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ लक्षित वर्गहरूको उत्थान गर्ने ➤ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको प्रभावकारीता बढाउने 	<p>सार्थक सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ सामाजिक समावेशीकरणको क्षेत्रमा आवश्यक बजेट व्यवस्था गर्ने ➤ महिला तथा आमा समुहहरूलाई क्षमता विकासको माध्यमबाट सक्रिय बनाउने ➤ महिला तथा बालबालिका शाखा तथा कर्मचारीको व्यवस्था गर्ने ➤ छुवाछुत र ➤ बालविवाहलाई पूर्ण रुपमा अन्त्य गर्ने ➤ युवा तथा किशोरीहरूको लागि परामर्श केन्द्रको स्थापना र परामर्शको व्यवस्था गर्ने ➤ महिला हिंसालाई न्युनिकरण गर्ने ➤ महिलाहरूको आर्थिक गतिविधिमा संलग्नता वृद्धि गर्दै लैजाने ➤ पैत्तिक सम्पत्तिमा महिलाहरूको समान

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित उद्देश्य	विषयगत	लिनपुर्ने मुख्य रणनीतिहरु
						अधिकारको कानुनी व्यवस्थालाई कार्यान्वयन गर्ने ➤ बालमैत्री कानुन कार्यान्वयन गर्ने
युवा तथा खेलकुद ➤ पर्याप्त खेलमैदान र खेल पूर्वाधारको कमी ➤ खेलाडी प्रोत्साहनमा कमी	➤ खेलकुद गतिविधिमा कमी ➤ नयाँ पुस्ताको खेलप्रतिको आकर्षण घट्ने जोखिम ➤ गाउँघर युवा विहिन हुने खतरा	➤ युवा परिचालनको स्पष्ट नीति नहुनु ➤ खेलकुद विकासका लागि प्रभावकारी नीति तथा कार्यक्रमको अभाव ➤ युवा स्वरोजगार कार्यक्रम नहुनु	➤ युवा परिचालन नीति बनाएर प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ खेलकुद प्रबद्धनका लागि नीति तथा कार्यक्रम बनाइ लागु गर्ने ➤ युवा स्वरोजगार कार्यक्रम लागु गर्ने	➤ युवाहरुलाई स्वावलम्बी बनाउदै उत्पादनशिल कार्यमा परिचालन गर्ने ➤ खेलकुदको प्रबद्धन तथा संरक्षण गरी राष्ट्रिय तथा अन्तराष्ट्रिय स्तरका खेलाडी उत्पादन गर्ने ➤ युवा पलायनलाई रोक्ने	➤ सुविधा सम्पन्न खेल मैदान तथा पूर्वाधार निर्माण गर्ने ➤ खेलाडीहरुलाई तालिम तथा प्रोत्साहन गर्ने ➤ युवा स्वरोजगार कार्यक्रम मार्फत युवाहरुलाई रोजगारीको अवसर प्रदान गर्ने ➤ युवा क्लब तथा युवा परिचालन गरि सामाजिक जागरण,सामाजिक परिचालन तथा विकासका कार्यक्रम संचालन गर्ने	
कला संस्कृति						
➤ कला,संस्कृति को संरक्षण र सम्बर्धनमा कमी ➤ धार्मिक स्थल तथा पर्वहरुको संरक्षण र प्रबद्धनमा कमी	➤ कला संस्कृति लोप हुने खतरा ➤ धार्मिक स्थलहरु मासिने खतरा ➤ नयाँ पुस्ताहरुको मौलिक कला,संस्कृति तथा चाडपर्वहरु प्रतिको आकर्षण घट्ने खतरा	➤ कला संस्कृति संरक्षणका लागि उचित नीति अबलम्बन नहुनु ➤ युवा पुस्ताहरुलाई मौलिक संस्कृति तर्फ आकर्षित गर्न नसक्नु	➤ स्थानीय कला संस्कृति संरक्षणका लागि नीति तथा कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने ➤ नयाँ पुस्ताहरुलाई मौलिक संस्कृति प्रति आकर्षित गराउनुपर्ने	➤ स्थानीय कला तथा संस्कृतिको जगेर्ना गर्ने ➤ मौलिक कला तथा संस्कृति प्रति नयाँ पुस्ताको रुचि	➤ कला,संस्कृतिको संरक्षण र प्रबद्धन हुनुपर्ने ➤ धार्मिक स्थलहरुको संरक्षण र प्रबद्धन हुनुपर्ने ➤ स्थानिय मौलिक,मेला	

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
		➤ बाह्य संस्कृतिको प्रभाव बढ्दै जानु		अभिवृद्धि गर्ने	तथा पर्वहरुको संरक्षण तथा प्रबर्द्धन हुनुपर्ने

२.७ पूर्वाधार विकास समस्या, स्थिति र संभावना विश्लेषण

कालिका गाउँपालिका सबै वडाहरू सडक सञ्जालमा जोडिएका छन् । पाँच वटै वडाहरू सडक सञ्जालमा जोडिएका भए पनि गाउँपालिका केन्द्र बाहेक वडाका भित्रि वस्तीहरू जोडने सडकहरूको अवस्थामा सुधार हुन सकेको छैन । वडाहरूमा संचालित सडकहरूको अवस्था सुधार गर्न ग्राभेल तथा कालोपत्रे गरिनु पर्ने देखिन्छ । सडक बाट बञ्चित वस्तीहरूमा वातावरणलाई असर नपर्ने गरी सडक निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

२.७.१ पूर्वाधार विकास सम्भावना तथा चुनौती

कालिका गाउँपालिकाको कुल खेतीयोग्य जमिनको २५.७ प्रतिशत जमिनमा मात्र सिंचाई सुविधा पुगेको देखिन्छ । अधिकांश खेतीयोग्य जमिन अझै सिंचाई सुविधा बाट बञ्चित रहेको हुँदा गाउँपालिकाले साना तथा थोपा सिंचाई योजना मार्फत सिंचाई सुविधा पुऱ्याउनु पर्ने जरुरी देखिन्छ ।

यस गाउँपालिकामा सञ्चार सेवा पनि उपलब्ध रहेको छ । सञ्चार सेवालाई अझै गुणस्तरीय, प्रभावकारी बनाउन थप टेलिफोन टावरहरू निर्माण गर्न पहल गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेको छ ।

कालिका गाउँपालिकाका सबै वडा र सम्पूर्ण घरधूरीमा राष्ट्रिय प्रसारण लाईनको विद्युत सेवा पुगेका अवस्था देखिन्छ । विद्युत सेवामा अनियमितता यहाँको सबभन्दा ठूलो समस्या हो । विद्युत सेवालाई नियमित गर्न वैकल्पिक ऊर्जाको व्यवस्था गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

यस गाउँपालिकामा रहेका शहर उन्मुख बजारहरू जस्तै: कालिकास्थान, घुम्ती, जिवजिवे, राम्चे, ग्राड, गुम्बुडाँडा, धारापानी, कटुञ्जे लगायतका ठाउँहरूमा सडक वरिपरि नाली निर्माण गर्न योजनाहरू संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ । यहाँ रहेको फोहोरमैलालाई व्यवस्थित गर्न डम्पिङसाइट निर्माण गर्नु पर्दछ । पूर्वाधार विकासका संभावना समस्या तथा तथा विकासको अवस्थाको विश्लेषण निम्न तालिकामा वर्णन गरिएको छ (तालिका नं. ९) ।

तालिका नं. ९ पूर्वाधार विकास (संभावना, समस्या तथा गाँउवासीले चाहेको विकासको अवस्था)

सम्भावना (हामीसंग के छ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
सडक , पुल तथा यातायात		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ २६ वटा सडकहरू ➤ सबै वडा (५ वटा) सडक सञ्जालमा जोडिएका 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ २६ वटा सडकहरू मध्ये ४ वटा मात्र १२ महिना चल्ने ➤ भूउपयोग योजना नबनेको ➤ सडक गुरुयोजना नबनेको ➤ सडकहरूको DPR नबनेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ५ वटै वडा जोडने मुख्य सडकहरूलाई कालोपत्रे गर्ने ➤ सबै (५ वडाहरू) रहेका २५ वटै सडकलाई १२ महिना संचालनमा ल्याउन ग्राभेल गर्ने ➤ बाँकी २० वटा सहायक सडकहरूलाई स्तरोन्नती (ग्राभेल) गरी नाली, साइड वाल निर्माण गर्नुपर्ने
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ कालिका गाउँपालिकाका सम्पूर्ण घरधूरीमा विद्युत सेवा पुगेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नियमित विद्युत सेवामा कमि ➤ सबै विद्यालय तथा सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्थाहरूमा 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ लघु विद्युत आयोजनाको थप निर्माण तथा विस्तार ➤ बिकटका विद्यालय तथा सार्वजनिक

सम्भावना (हामीसंग के छ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
	<p>नियमित विद्युत सेवा उपलब्ध हुन नसकेको</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ जलविद्युत आयोजनाहरूको नियमित मर्मत सम्भार तथा सेवा विस्तार हुन नसकेको ➤ वैकल्पिक ऊर्जाको सेवा विस्तार हुन नसक्नु 	<p>सेवा प्रदायक संस्थाहरूमा सोलारको व्यवस्था गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ परम्परागत घट्टट को संरक्षण गर्दै सुधारीएको घट्टट बिस्तार गर्ने ➤ धुवाँ रहित चुलो निर्माण गर्ने
आवास, तथा भवन		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ एडा भवन (सामुदायिक अस्पताल) ➤ स्वास्थ्य चौकीहरूको आफ्नै भवन रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको आफ्नै भवन नरहेको ➤ पाँच वटा वडाहरूको आफ्नो कार्यालय भवन नरहेको ➤ हाल भाडामा संचालित वडा कार्यालयका भवनहरू भुकम्प प्रतिरोधि नभएका ➤ पुराना सरकारी, निजि तथा सामुदायिक भवनहरू मापदण्ड अनुसार नभएका ➤ सामुदायिक भवनहरू (विद्यालय,स्वास्थ्य चौकीहरू) मा स्वस्थ खानेपानी तथा र व्यवस्थित चर्पिको प्रबन्ध नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको आफ्नै निर्माणाधिन भवन यथासक्य चाडो निर्माण गर्नुपर्ने ➤ वडा नं. १, ४, ५ र २ को वडा कार्यालयहरूको भवन निर्माणको प्रक्रिया थाल्नुपर्ने ➤ वडा नं. ३ को भवन निर्माण प्रक्रियालाई तिब्रता दिनुपर्ने ➤ नयाँ बन्ने भवनहरू भूकम्प प्रतिरोधि,अपांग मैत्रि,वातारण मैत्री हुनु पर्ने ➤ भवन संहिता निर्माण गरि लागु गर्नुपर्ने ➤ पुराना भवनहरूको पुर्ननिर्माण गर्नुपर्ने ➤
सूचना, संचार र प्रविधि		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ नेपाल टेलिकमको तार सहितको ADSL र मोबाइल इन्टरनेट सेवा उपलब्ध भएको ➤ २ वटा हुलाक कार्यालयहरू ➤ २ वटा टेलिफोन टावर रहेका ➤ नेपाल टेलीकमको टावर निर्माण भइ संचालनको क्रममा रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मोबाइल तथा इन्टरनेटको नेटवर्क सेवामा वेलावेलामा समस्या आउने ➤ हुलाक सेवा निष्क्रीय बन्दै गएको ➤ टेलिफोन टावर भएपनि नेटवर्क सेवा प्रभावकारी नभएको ➤ पत्रपत्रिकाहरू नियमित रूपमा संचालित नभएको ➤ साप्ताहिक पत्रपत्रिका प्रकाशित नहुने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मोबाइल टावर संचालन गरी गुणस्तरीय सेवा दिनुपर्ने ➤ हुलाक सेवालालाई सक्रिय बनाइ Information and Communication Technology ICT सेन्टरका रूपमा प्रभावकारी बनाउने ➤ टेलिफोन टावरमा उपकरणहरू जडान गरी सेवा संचालन गर्नुपर्ने ➤ यस गाउँपालिका वाट साप्ताहिक पत्रपत्रिका प्रकाशित गर्न नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्नुपर्ने

२.७.२ भौतिक पूर्वाधार विकास सम्बन्धी समस्या समाधानका उपाय तथा रणनीतिहरू

भौतिक पूर्वाधार विकास संग सम्बन्धित सडक, पुल तथा यातायात, विद्युत तथा वैकल्पिक ऊर्जा, आवास वस्ती विकास तथा भवन, सूचना तथा संचार क्षेत्रका समस्या तथा सवालहरू, तत्कालीन असर, मुख्य कारणहरू, समाधानका उपायहरू सम्भावित विषयगत उद्देश्य र मुख्य रणनीतिहरू निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका नं. १०) ।

तालिका नं. १० भौतिक पूर्वाधार क्षेत्रको समस्या सवाल र समाधानका उपायहरू

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
<p>सडक , पुल तथा यातायात</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ २६ ओटा सडक मध्ये ४ ओटा मात्र १२ महिना चल्ने ➤ निर्माण भएका सडकहरूको स्तरोन्नति नभएको ➤ धोवीखोलमा वर्षातको समयमा पहिरोले सडक सेवा अवरुद्ध हुने गरेको ➤ राम्चे र ग्राडमा वर्षातको समयमा पहिरोले सडक अवरुद्ध हुने हुदा आवतजावतमा कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सहज यातायात आगागमनमा अवरोध ➤ स्थानिय उत्पादनको बजार सम्म पहुँचमा कठिनाई ➤ प्रभावकारी शिक्षा,स्वास्थ्य सेवा प्रभावहमा अवरोध ➤ वातावरणीय असन्तुलन भइ विपद्को जोखिम 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सडक तथा यातायात गुरुयोजना नहुनु ➤ नियमित मर्मत सम्भार तथा संरक्षणको अभाव ➤ प्रयाप्त बजेटको अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सडक तथा यातायात गुरुयोजना बनाइ प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ भूउपयोग निति तथा त्यसको प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ नियमित मर्मत सम्भार तथा संरक्षण ➤ सडक निर्माण गर्दा ढल तथा विरुवा सहितको व्यावस्था 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिका लाइ कालो पत्रे सडक सञ्जालले जोड्नु ➤ निर्माण गरिएका सडकहरूको स्तरोन्नति गरि १२ महिना सहज यातायात सेवा प्रदान गर्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ ५ वटै वडाहरू कालोपत्रे सडक सञ्जालमा जोडिएका हुने ➤ २६ ओटा मध्ये मुख्य २५ ओटा सडकलाई १२ महिना संचालनमा ल्याउनु पर्ने ➤ कालिका गाउँपालिकामा रहेका वडा कार्यालय जोड्ने मुख्य सडकहरूको DPR गरी यथाशीघ्र कालोपत्रे कार्य शुरु गर्ने ➤ पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम संचालन गर्ने
विद्युत तथा वैकल्पिक उर्जा					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ नियमित विद्युत सेवामा कमि ➤ सबै घरधुरीमा नियमित विद्युत सेवा नपुग्नु ➤ सबै विद्यालय तथा सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्थाहरूमा नियमित विद्युत सेवा उपलब्ध हुन नसकेका ➤ वैकल्पिक उर्जाको सेवा विस्तार हुन नसक्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सार्वजनिक संस्थाहरूको सेवा प्रवाहमा असर ➤ विद्यार्थीहरूको पठनपाठनमा असर ➤ उद्योग तथा कलकारखाना संचालनमा कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मझौला तथा ठुला जलविद्युत आयोजना नहुनु ➤ विद्युत सेवामा अनियमितताले समस्या हुनु ➤ वैकल्पिक उर्जाको(सोलार/ गोबरग्याँस,) विस्तार नहुनु ➤ साना जलविद्युत आयोजनाको संचालन र निर्माणको अभाव तथा सेवामा निरन्तरता नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विद्युत आयोजनाहरूको निर्माणास्थ कोषको स्थापना गर्ने ➤ वैकल्पिक उर्जाको सेवा विस्तार 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सबै वडा तथा बस्तिहरूमा वैकल्पिक विद्युत सेवाको विस्तार 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ लघु विद्युत आयोजनाको थप निर्माण तथा विस्तार ➤ विद्यालय तथा सार्वजनिक सेवा प्रदायक संस्थाहरूमा सोलारको व्यवस्था गर्ने ➤ परम्परागत घट्ट को संरक्षण गर्दै सुधारीएको घट्ट विस्तार गर्ने ➤ धुवाँ रहित चुलो निर्माण गर्ने

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
आवास, वस्ती विकास तथा भवन					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ एड्डा भवन (सामुदायिक अस्पताल) ➤ स्वास्थ्य चौकीहरूको आफ्नै भवन रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भूकम्पिय दृष्टिले पुराना भवनहरू जोखिमको खतरा ➤ विद्यालय भवनहरूमा छात्रा शौचालयको अभाव ➤ विद्यालय तथा सार्वजनिक संस्थाहरूमा स्वच्छ पिउने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भवनसंहिता लागु नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भवनसंहिताको निर्माण तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ नयाँ बन्ने भवनहरू अपांग मैत्री, भूकम्प प्रतिरोधि निर्माण गर्नु पर्ने ➤ स्वच्छ खानेपानी तथा चर्पीको उचित प्रबन्ध 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सरकारी, सामुदायिक तथा निजी भवनहरू भूकम्पिय दृष्टिकोणले सुरक्षित बनाउने ➤ सरकारी भवनहरू सुविधा सम्पन्न बनाइ प्रभावकारी सेवा प्रदान गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको आफ्नै भवन छिटो निर्माण सम्पन्न गर्नुपर्ने ➤ प्रत्येक वडा कार्यालयहरूको आफ्नै भवन निर्माण गर्नुपर्ने ➤ नयाँ बन्ने भवनहरू भूकम्प प्रतिरोधि, अपांगमैत्री, वातारण मैत्री हुनु पर्ने ➤ भवन संहिता निर्माण गरि लागु गर्नुपर्ने ➤ पुराना भवनहरूको पुर्ननिर्माण गर्नुपर्ने
सूचना तथा संचार <ul style="list-style-type: none"> ➤ मोबाइल तथा इन्टरनेटको नेटवर्क सेवामा समस्या ➤ हुलाक सेवा निष्क्रिय बन्दै गएको ➤ नेटवर्क सेवा प्रभावकारी नभएको ➤ पत्रपत्रिकाहरू संचालित नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ प्रभावकारी संचारमा कठिनाइ ➤ इन्टरनेट सेवामा अबरुद्ध 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ टेलिफोन टावरहरू विस्तार नहुनु ➤ हुलाक सेवा विस्तार ICT प्रविधि युक्त नहुनु ➤ टेलिफोन टावरहरू विस्तार नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मोबाइल सेवालाई गुणस्तरीय गनुपर्ने ➤ हुलाक सेवा समायानुकूल प्रभावकारी बनाउनुपर्ने ➤ टेलिफोन टावरहरू विस्तार गर्नुपर्ने ➤ इन्टरनेट सेवा संचालन गनुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सूचना र प्रविधिमा नागरिकहरूको सहज पहुँच स्थापित गर्ने ➤ e- governance सेवा संचालन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मोबाइलका टावर विस्तार गनुपर्ने ➤ हुलाक सेवालाई सक्रिय बनाइ सेवालाई प्रभावकारी बनाउने ➤ टेलिफोन टावरमा आवश्यक उपकरणहरू जडान गरी सेवा संचालन गनुपर्ने

२.८ वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रको समस्या, स्थिति र संभावना विश्लेषण

कालिका गाउँपालिकामा १२ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु, १ धार्मिक वन, १ सरकारी संरक्षित वन र २ वटा नर्सरी रहेका छन् । वन पैदावरमा घाँस, दाउरा, काठ, स्याउला र जडीबुटी प्रमुख हुन । यस गाउँपालिकाको वडा नं. १ मा जडीबुटी खेतीको संभावना रहेको छ । जडीबुटी तर्फ यहाँ धसिङ्गरे, चिराइतो, रोइतकको संभावना रहेको छ । धसिङ्गरे संकलन गरेर स्याउवारी स्थित प्रशोधन केन्द्रमा ल्याई प्रशोधन कार्य भइरहेको छ । यस प्रशोधन केन्द्रलाई अझ आधुनिक, र परिष्कृत बनाउनु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

वातावरणीय दृष्टिकोणमा यहाँका राम्चे, ग्राड, जिवजिवे पहिरो ग्रस्त क्षेत्रहरु हुन । धोवीखोला, राम्चे, ग्राडमा पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्दछ । गाउँपालिकाका अधिकांश भू-वनावट भिरालो भएको हुनाले बाढी पहिरोको जोखिम रहेको छ । यहाँ रहेका खुला स्थानहरु, पर्ति जमिन, खोला, किनार र पहिरो जोखिम क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

२.८.१ वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन संभावना तथा चुनौती

यो क्षेत्र भूकम्पीय दृष्टिकोणले जोखिम पूर्ण क्षेत्र हो । भूकम्पको जोखीम न्यूनीकरण गर्न प्रचारप्रसार, गोष्ठी, तालिम, सडक नाटक संचालन गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसका साथै आवश्यक आपतकालिन सामाग्री भण्डारण गर्ने, र विपद् व्यवस्थापन पूर्व तयारी गर्नु गर्दछ । गाउँपालिकाले सरकारी तथा नीजि भवनहरु भूकम्प प्रतिरोधी बनाउन पहल गर्नु पर्दछ । वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रका संभावना समस्या र विकासको अवस्था विश्लेषण गरि निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ (तालिका नं. ११) ।

तालिका ११ वन वातावरण तथा विपद् (संभावना, समस्या तथा विकासको अवस्था)

संभावना (हामीसंग के छ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
वन र जैविक विविधता		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ सामुदायिक वनले ओगटेको क्षेत्रफल ४६४ हेक्टर ➤ १५ ओटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु रहेका ➤ धसिङ्गरे, चिराइतो, प्रिय घाँस, पानी अमला, जडीबुटीको प्रचुर संभावना ➤ जडीबुटी प्रशोधन केन्द्र १ ओटा ➤ अल्लो, अलैचीको संभावना ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुमा विभिन्न किसिमका रुख वोटविरुवा चराचुरुङ्गी, रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सामुदायिक वनहरुको व्यवस्थापकीय पक्ष कमजोर ➤ उपलब्ध जडिबुटीहरुको संकलन तथा प्रशोधन व्यवस्थित नभएको ➤ सामुदायिक वनमा तथा बाँझो जमिनमा उपयोग विहिन रहेको ➤ बाँझो जमिनमा वृक्षारोपण नभएको ➤ वन संरक्षणको अभावमा चोरी पैठारीको समस्या रहेको ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक वनबाट बेलाबेलामा गाउँमा वन्यजन्तु आउने स्थानीय जनताको बालीनाली विनाश ➤ मानव बस्ती र मध्यवर्ती सामुदायिक जंगल क्षेत्र विच स्पष्ट सीमाङ्कन नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक तथा वनहरुको व्यवस्थापन प्रभावकारी बनाउने ➤ सामुदायिक वनमा नर्सरी स्थापना गरी गैरकाष्ठ खेती गर्ने ➤ जडिबुटी प्रशोधन केन्द्रहरु व्यवस्थित गर्ने ➤ जडिबुटी भएका जंगलमा संकलक तथा उपभोक्ता हरुलाई दिगो संकलन तथा प्रशोधन सम्बन्धि तालिम,संकलित जडिबुटीको बजारीकरण र करको दायरामा ल्याउने निति निर्माण गर्ने ➤ सार्वजनिक पार्क, खुला क्षेत्रहरु र पर्यटकीय क्षेत्रहरु निर्धारण गर्ने ➤ गैरकानुनी चरिचरन वन्य पैदावार उपयोग तथा अतिक्रमणलाई नियन्त्रण गर्ने ➤ खोला किनार, खाली ठाउँमा डाले घाँस, निगालो,बाँस, उत्तिस, चाँप, कफी चिया खेती गर्ने
वातावरण स्वच्छता र बस्ती विकास		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ १० वटा सार्वजनिक र खुल्ला ठाउँहरु भएको ➤ १५ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ व्यवस्थित बस्ति विकास तथा भवन सहिता लागु नभएको ➤ सार्वजनिक तथा खुल्ला ठाउँहरु संरक्षणको अभाव ➤ जलवायु अनुकूलन योजना तयार 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ व्यवस्थित बस्ती योजना तथा भवन मापदण्ड पुरा गर्न भवन सहिता बनाइ लागु गर्ने ➤ सार्वजनिक तथा खुल्ला ठाउँहरु संरक्षण गर्ने

सम्भावना (हामीसंग के छ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
<ul style="list-style-type: none"> ➤ मुख्य बजार केन्द्रहरू कालिकास्थान, घुम्ती, धारापानी, जीवजीवे चौतारा, इटपारे, गण्ड, राम्चे, रुपसेपानी, वेतिनी, पेट्रोलपम्प आदि सहरी क्षेत्रको रुपमा वस्ती विकास हुदै गएको 	<ul style="list-style-type: none"> नभएको ➤ वन पैदावार तथा जडिबुटी संरक्षण तथा प्रशोधन व्यवस्थित र प्रभावकारी नभएको ➤ सामुदायिक तथा वनहरूको बाँफो तथा खाली जमिनमा वृक्षारोपण नभएको ➤ बजार उन्मुख क्षेत्रको रुपमा विकास हुँदै गएको कालिकास्थान, घुम्ती, जिवजिवे व्यवस्थित हुन नसकेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ जलवायु अनुकूलन योजना बनाइ लागु गर्ने ➤ वन पैदावार तथा जडिबुटी संरक्षण तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना गरी व्यवस्थित गर्ने ➤ बाँफो जमिनहरूमा गैरकाष्ठ वनपैदावार वृक्षारोपण गर्ने ➤ मुख्य बजारहरू जस्तै कालिकास्थान, घुम्ती, राम्चे, धारापानी, वेतिनी, गण्ड, जिवजिवेमा क्षेत्रहरूमा ढल तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यक्रम लागु गर्ने ➤ वातावरण मैत्रि कार्ययोजना बनाइ लागु गर्ने
विपद पूर्व तयारी तथा व्यवस्थापन		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ विपद् जोखिम पार्श्वचित्र तयार. ➤ नदी कटान तथा पहिरो नियन्त्रणका लागि तटबन्धन को व्यवस्था ➤ आपतकालिन उद्धार सामग्री उपलब्धता ➤ गाउँपालिका तथा वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति ➤ राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्थाहरू, रेडक्रस वातावरण अनुकूलन व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत रहेका 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भवन मापदण्ड तथा भवन सहिता नभएको ➤ भूजोखिम सम्बेदनशिलता, सुरक्षित बस्ति विकास योजना, र भूउपयोग निति नभएको ➤ आपतकालिन उद्धार टोली क्रियाशिल नरहेको ➤ गाउँपालिका तथा वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता विकास हुन नसकेको ➤ कार्यक्रममा एकद्वार निति अवलम्बन निति हुन नसकेको, कार्यक्रममा दोहोरोपना देखिएका ➤ भूकम्प र पहिरोका कारण जोखिममा रहेको वस्ती स्थानान्तरण ठोस कार्यक्रम अभाव 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुरक्षित घरको निर्माण, जोखिम युक्त स्थानको पहिचान, व्यवस्थित बस्ति विकास योजना र भवन सहिता लागु गर्नु पर्ने ➤ समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्युनिकरण योजना बनाइ लागु गर्नुपर्ने ➤ विपद् व्यवस्थापन समितिहरूको क्षमता विकास गर्नुपर्ने ➤ गाउँपालिका स्तरमा विपद् पूर्व, विपद्को समय र विपद् पश्चात गर्नुपर्ने सचेतना, आवश्यक आपतकालिन सामग्रीहरूको भण्डारण, भौतिक तथा मानविय स्रोत परिचालन योजना बनाउनु पर्ने ➤ कार्यक्रमको दोहोरोपना हटाइ एकरूपता ल्याउन एकद्वार निति प्रभावकारी रुपमा अवलम्बन गर्नुपर्ने ➤ नदी कटान तथा पहिरो रोकथामका लागी तटबन्धनका आयोजनाहरू संचालन गर्नुपर्ने

२.८.२ वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी समस्या समाधानका उपाय तथा रणनीतिहरू

वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन संग सम्बन्धित वन तथा जैविक विविधता, वातावरण स्वच्छता, विपद् पूर्व तयारी तथा व्यवस्थापन जस्ता क्षेत्रका समस्या तथा सवालहरू, तत्कालीन असर, मुख्य कारणहरू, समाधानका उपायहरू सम्भावित विषयगत उद्देश्य र मुख्य रणनीतिहरू निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका नं. १२)।

तालिका नं. १२ वन वातावाण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रको समस्या सवाल र समाधानका उपायहरु

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
बन र जैविक विविधता					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ सामुदायिक वनहरुको व्यवस्थापकीय पक्ष कमजोर रहेको ➤ उपलब्ध जडिबुटीहरुको संकलन तथा प्रशोधन व्यवस्थित नभएको ➤ सामुदायिक वनको बाँझो जमिनमा जडिबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावार र नर्सरीहरु नरहेको ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरु अतिक्रमण हुँदै गएको ➤ बाँझो जमिनहरु र खोलामा वृक्षारोपण नभएको ➤ वन संरक्षणको अभावमा वन पैदावारको चोरी र अतिक्रमणको समस्या रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ वन अतिक्रमण तथा विनासको खतरा ➤ उपलब्ध जडिबुटीहरु लोप हुने खतरा भएको ➤ वन पैदावार तथा गैरकाष्ठ पैदावारहरु चोरी र अतिक्रमण भई वनविनासको संभावना रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सामुदायिक वन व्यवस्थापन समितिहरुको क्षमता विकास नहुनु ➤ प्रभावकारी अनुगमन संयन्त्र नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक वन व्यवस्थापन समितिहरुको क्षमता अभिवृद्धि ➤ अनुगमनको प्रभावकारी संयन्त्र बनाइ परिचालन गर्नुपर्ने ➤ चोरी निकासी नियन्त्रण र अतिक्रमण रोक्न सुरक्षा निकाय सँग समन्वय गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको दीर्घकालिन व्यवस्थापन गर्ने ➤ पति जमिनमा गैरकाष्ठ वनपैदावार उत्पादन गरी स्थानीयहरुको आय वृद्धि गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक वनहरुको व्यवस्थापन प्रभावकारी बनाउने ➤ जडिबुटी प्रशोधन केन्द्रहरु व्यवस्थित गर्ने ➤ जडिबुटी भएका जंगलमा संकलक तथा उपभोक्ता हरुलाई दिगो संकलन तथा प्रशोधन सम्बन्धि तालिम दिने ➤ संकलीत जडिबुटीको बजारीकरण र करको दायरामा ल्याउने निति निर्माण गर्ने ➤ पशु चरन क्षेत्रहरु र वन पैदावार संकलन क्षेत्रहरु निर्धारण गर्ने ➤ गैरकानुनी अतिक्रमणलाई नियन्त्रण गर्ने ➤ पोखरीहरु निर्माण गर्ने
वातावरण तथा स्वच्छता					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ व्यवस्थित बस्ती विकास तथा भवन संहिता लागु नभएको ➤ सार्वजनिक तथा खुल्ला ठाउँहरु संरक्षणको अभाव ➤ वन पैदावार तथा जडीबुटी संरक्षण तथा प्रशोधन व्यवस्थित र प्रभावकारी नभएको ➤ मध्यवर्ती सामुदायिक 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ भुकम्पिय दृष्टिकोणले विपद्को जोखिम ➤ ढल तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनमा कठिनाई ➤ सार्वजनिक स्थलहरु अतिक्रमण हुने खतरा ➤ वन पैदावार तथा जडिबुटीको उत्पादकत्वमा ह्रास 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बस्ती विकास योजना तथा भवन संहिता नबन्नु ➤ जडिबुटी प्रशोधन केन्द्रहरु प्रभावकारी रुपमा संचालन नहुनु ➤ वन संरक्षण सम्बन्धी स्पष्ट नीति नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ बस्ती विकास योजना बनाइ लागु गर्नुपर्ने ➤ भवन संहिता बनाइ लागु गर्नुपर्ने ➤ जडिबुटी प्रशोधन केन्द्रहरुको स्थापना तथा प्रभावकारी कार्यान्वयन ➤ गाउँपालिकाको वन संरक्षण नीति बनाइ लागु गर्नुपर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ व्यवस्थित बस्ती सुरक्षित घर र दिगो फोहोरमैला व्यवस्थापन ➤ वन संरक्षण तथा गैरकाष्ठ वन उत्पादन ➤ जडिबुटी संकलन तथा प्रशोधनका माध्यमबाट स्थानिय स्तरमै रोजगार सृजना गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ व्यवस्थित बस्ती योजना तथा भवन मापदण्ड पुरा गर्न भवन संहिता बनाई लागु गर्ने ➤ सार्वजनिक तथा खुल्ला ठाउँहरु संरक्षण गर्ने ➤ वन पैदावार तथा जडिबुटी संरक्षण तथा प्रशोधन केन्द्र बनाइ व्यवस्थित गर्ने ➤ बाँझो जमिनहरुमा गैरकाष्ठ

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
<p>वनहरूको बाँझो जमिनमा वृक्षारोपण नभएको</p> <p>➤ सहरी क्षेत्रको रुपमा विकास हँदै गएको कालिकास्थान, घुम्ती, जीवेजीवे राम्चे, धारापानी, ग्राड, व्यवस्थित हुन नसकेको</p>	<p>➤ वनविनास तथा अतिक्रमणको खतरा</p> <p>➤ अव्यवस्थित शहरी विकास हुने खतरा</p>			<p>➤ कालिका गाउँपालिका निर्माण भइरहेको</p> <p>Dumpling site लाई छिटो निर्माण सम्पन्न गर्ने</p>	<p>वनपैदावार वृक्षारोपण गर्ने</p> <p>➤ मुख्य बजार क्षेत्रहरूमा ढल तथा फोहोर मैला व्यवस्थापन कार्यक्रम लागु गर्ने</p> <p>➤ वातावरणमैत्री कार्ययोजना बनाइ लागु गर्ने</p> <p>➤ फोहोरमैला व्यवस्थापन स्थल (Dumping site) निर्माण गर्ने</p>
विपद् पूर्व तयारी तथा व्यवस्थापन					
<p>➤ बस्ती विकास योजना, र भूउपयोग निति नभएको</p> <p>➤ गाउँपालिका तथा वडा स्तरिय विपद व्यवस्थापन समितिको क्षमता विकास हुन नसकेको</p> <p>➤ कार्यक्रममा एकद्वार नीति अबलम्बन हुन नसकेको</p>	<p>➤ भूकम्पिय दृष्टिकोणले विपद्को जोखिम</p> <p>➤ अव्यवस्थित भूबसोबास तथा सहरीकरणको खतरा</p> <p>➤ विपद्को समयमा मानवीय तथा भौतिक क्षति बढ्ने खतरा</p> <p>➤ कार्यक्रममा दोहोरोपना भइ स्रोतको दुरुपयोग हुने खतरा</p>	<p>➤ बस्ती विकास योजना तथा भवन संहिता नबन्नु</p> <p>➤ विपद व्यवस्थापन समितिहरूको क्षमता विकास कार्यक्रम नहुनु</p> <p>➤ विपद व्यवस्थापन समितिहरू सक्रिय नहुनु</p> <p>➤ एकद्वार निति अबलम्बन हुन नसक्नु</p>	<p>➤ बस्ती विकास योजना तथा भवन संहिता निर्माण गरी लागु गर्ने</p> <p>➤ विपद व्यवस्थापन समितिहरूको क्षमता विकास कार्यक्रम संचालन गर्ने.</p> <p>➤ आवश्यकता अनुसार विपद व्यवस्थापन समितिहरू पुर्नगठन गर्ने</p> <p>➤ गैरसरकारी संस्थाहरू समन्वय गरी काम गर्ने</p>	<p>➤ विपदबाट उत्पन्न हुने जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन गर्ने</p>	<p>➤ समुदायमा आधारित विपद जोखिम न्यूनिकरण योजना बनाइ लागु गर्नुपर्ने</p> <p>➤ विपद व्यवस्थापन समितिहरूको क्षमता विकास गर्नुपर्ने</p> <p>➤ गाउँपालिका स्तरमा विपद पूर्व, विपद्को समय र विपद पश्चात गर्नुपर्ने सचेतना, आवश्यक आपतकालिन सामग्रीहरूको भण्डारण गर्ने</p> <p>➤ कार्यक्रम संचालनमा एकद्वार नीति अबलम्बन गर्ने</p> <p>➤ नदी कटान तथा पहिरो रोकथामका लागी तटबन्धनका आयोजनाहरू संचालन गर्नुपर्ने</p>

२.९ संस्थागत विकास क्षेत्रका समस्या, स्थिति र संभावना विश्लेषण

गाउँपालिकाको संगठनात्मक अवस्था हेर्दा गाउँसभा, कार्यपालिका, विषयगत समिति तथा विषयगत शाखा, वडा कार्यालय रहेका छन् । संघीय व्यवस्था अनुसारको यस गाउँपालिकाको संगठन विकास तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण गरी स्थानीय तहको संगठन संरचना तयार भैसकेको छैन । तथापी नेपाल सरकारले अर्को व्यवस्था नभएसम्म कानून बमोजिम गाउँपालिकाको लागि सिफारिश गरेको संगठन संरचना अनुसार गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय संचालन गरिएको छ । सो अनुसार यस गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयमा ३५ जना विभिन्न तहको जना कर्मचारीहरु कार्यरत रहेका छन् । गाउँ कार्यपालिका अन्तर्गत वडा कार्यालयहरुमा सचिव, लेखापाल र सामाजिक परिचालकहरु समेत रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा स्वास्थ्य चौकी, प्रहरी चौकी, कृषि, हुलाक, वन, खाद्य तथा पशु सेवा केन्द्र जस्ता सरकारी कार्यालयहरुले सेवा प्रवाह गरिरहेका छन् ।

२.९.१ संस्थागत विकास क्षेत्रका संभावना र चुनौती

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४; अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन प्राकृतिकश्रोत तथा वित्त आयोग ऐन, २०७४ र कर्मचारी समायोजन ऐन, २०७४ लगायत विद्यायन प्रक्रियामा रहेका तथा प्रचलित ऐन, नीति, नियम र मापदण्डका प्रावधान बमोजिम गाउँपालिका शासन सञ्चालन तथा सेवा व्यवस्थापन गर्ने प्रयास गरिएको छ । गाउँपालिकाको शासन संचालन, विकास तथा सेवा प्रवाहलाई सुव्यवस्थित गर्न गाउँपालिकाले संघीय तथा प्रदेश कानून बमोजिम स्थानीय तहको अधिकार क्षेत्रका विषयमा क्रमिक रूपमा कानून, नीति तथा नियम, कार्यविधि तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नु पर्ने देखिन्छ । हालसम्म यस गाउँपालिकामा संवैधानिक व्यवस्था अनुसार १९ विषयमा कानून, नीति, नियम र कार्यविधिको तर्जुमा भई कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेका छन् (अनुसूची २) ।

संघीय शासन संरचना अनुरूप स्थानीय सरकारको रूपमा गाउँपालिका संस्थागत दायित्वमा विद्यमान स्थितिको चित्रण गर्ने,स्थानीय विकासका साभेदारहरु (गैसस, विकास साभेदार, अन्तर स्थानीय तह, मिडिया, नीजी क्षेत्र र नागरिक समाज) बीच समन्वय तथा साभेदारी विकास गर्ने, विकासका संभावना र आवश्यकताको आधारमा गाउँपालिकाको आवधिक, वार्षिक तथा विषय क्षेत्रगत रणनीतिक योजन तर्जुमा गर्ने, सभावाट स्वीकृत कार्यक्रम तथा आयोजनाको प्रभावकारी रूपमाकार्यान्वयन गर्ने तथा गराउने, आयोजना तथा कार्यक्रमको नतिजामूलक ढंगले अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने कार्य प्रमुख रूपमा रहेका छन् । गाउँपालिकाले आफ्नो निर्माणाधिन भवन रहेको छ । पाँचै वडा कार्यालयका भवनहरु निर्माण गर्नु पर्ने देखिन्छ । अहिले वदलिदो परिस्थितिमा विकास निर्माण कार्यमा स्थानीय तहको अहम् भूमिका रहेकोले आफ्नो कर्मचारीहरुको क्षमता अभिवृद्धि आवश्यकता पहिचान (

Capacity Need Assessment (CNA) र संस्थागत विकास आवश्यकता पहिचान Organization Development Assessment (ODA) तालिम संचालन गर्नु पर्दछ ।

कालिका गाउँपालिकाको कानून तथा नीति तर्जुमा र कार्यान्वयन, संस्थागत क्षमता विकास, स्थानीय राजस्व तथा श्रोत परिचालन, योजना तथा सेवा प्रवाहसम्बन्धी अधिकार क्षेत्रहरुको संभावना, समस्या तथा संभावना उपयोग रणनीतिलाई देहाय बमोजिको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका नं. १३) ।

तालिका नं. १३ (संस्थागत विकास र सेवा प्रवाह (संभावना, समस्या विकासको अवस्था)

संभावना (हामीसंग के छ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
संस्थागत संरचना तथा मानव संसाधन		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको आफ्नै भवन निर्माणाधिन अवस्थामा रहेको छ । ➤ वडा कार्यालयहरुको आफ्नै जग्गा रहेको ➤ गाउँपालिकामा जम्मा ४१ जना कर्मचारी कार्यरत रहेका ➤ गाउँपालिका कार्यालयमा गाडी २, डोजर १, टिपर १, मोटोरसाइकल ९ 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिका कार्यालय भाडामा संचालनमा रहेको ➤ वडा कार्यालयका भवनहरु भाँडामा संचालित छन ➤ पुराना भवनहरु अपांग मैत्रि, बाल मैत्री तथा वातावरण मैत्रि र भूकम्प प्रतिरोधि नभएका ➤ कार्यालयहरुमा स्वीकृत दरबन्धि 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको आफ्नै कार्यालय भवन छिटो निर्माण सम्पन्न गर्ने ➤ सांगठनिक तथा व्यवस्थापन संरचनाका लागि सर्वेक्षण गरी आवश्यक विषयगत शाखा, उपशाखा तथा इकाइको गठन र आवश्यक दरबन्दी सृजना गरी पदपूर्तिका लागि प्रदेशमा पठाउने

सम्भावना (हामीसंग के छ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
<p>ओटा, डेस्कटप कम्प्युटर २६, प्रिन्टर ७, ल्यापटप १२ प्रिन्टर १५ वटा रहेका छन ।</p> <ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकामा १५ वटा मध्यवर्ती सामुदायिक भवन रहेका गाउँपालिका कार्यालयको, सबै विषयगत शाखा तथा इकाइहरूमा इन्टरनेट सुविधा उपलब्ध रहेको गाउँपालिकामा सुचना अधिकारीको व्यवस्था गरिएको 	<p>अनुसारको प्राविधिक र प्रशासनिक कर्मचारी नरहेका</p> <ul style="list-style-type: none"> वडा कार्यालयहरूमा विद्युत सेवा भरपर्दो नभएको, पावर ब्याकअप नभएको एकिकृत सेवा प्रवाहको लागि सांगठनिक संरचना तयार तथा स्वीकृत नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> कार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरूमा पावर ब्याकअप र वैकल्पिक विद्युतीय ऊर्जाको भरपर्दो व्यवस्था गरी सेवा प्रवाहमा विद्युतीय सुशासनको प्रयोग गर्ने गाउँपालिकामा ध्वनी सहितको विद्युतीय सूचना पार्टी सबैले देख्ने ठाउँमा राख्ने
बित्तिय श्रोत		
<ul style="list-style-type: none"> गाउँपालिकाको आन्तरिक आय गत वर्षको रु.२२ लाख संघीय सरकार वाट रु. ७ करोड १५लाख (वित्तिय समानीकरण) संघीय सरकार वाट रु. ८ करोड ५२ लाख (सशर्त अनुदान) प्रदेश सरकार वाट रु.७७ लाख ३ हजार (वित्तिय समानीकरण अनुदान) प्रदेश सरकार वाट रु.२ करोड ७५ लाख ४४ हजार (सशर्त अनुदान) जम्मा बजेट (अ.ल्या सहित) रु.२४ करोड ८७ लाख ८१ हजार 	<ul style="list-style-type: none"> आन्तरिक स्रोतको क्षेत्र तथा आधार र आन्तरिक आय ज्यादै न्यून रहेको कर योग्य उद्योग व्यवसाय, पर्यटन व्यवसाय र कलकारखाना नभएको वित्तिय सेवा र कारोबारमा असुविधा रहेको निजि क्षेत्रको लगानी न्यून रहेको विकास कार्यमा समुदायको लगानी र सहभागिता कमजोर रहेको आन्तरिक आय तथा राजश्वका क्षेत्रहरू पहिचान गर्न राजश्व प्रक्षेपण नगरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> सम्भाव्यता अध्ययन गरी स्थानीय तहले प्राप्त गरेको संविधान प्रदत्त अधिकार प्रयोग गरी सम्पत्ति कर,व्यवसाय कर, बहाल विटोरी शुल्क,सेवा शुल्क र अन्य दस्तुर संकलन व्यवस्थित गर्ने कृषि तथा पशुजन्य उत्पादन र स्थानिय उद्योग तथा व्यवसायको विकास तथा बिस्तार गर्ने विकास साभेदारहरूसंगको सहकार्यमा ठूला तथा मझौला उद्योगमा लगानीको वातावरण सृजना गर्ने नागरीकहरूलाई उत्प्रेरणा जगाइ स्थानीय परियोजनामा निजि क्षेत्रको लगानी आकर्षण गर्ने स्थानीय राजश्व परिचालन ऐन तथा स्थानिय कर एवम् गैर कर व्यवस्थापन कार्यविधि तर्जुमा गरी लागु गर्ने
योजना तर्जुमा, अनुगमन मूल्याङ्कन		
<ul style="list-style-type: none"> वार्षिक योजना गाउँसभाबाट स्वीकृत भइ कार्यान्वयनमा रहेको वार्षिक तथा आवधिक योजना तर्जुमा प्रक्रियालाई व्यवस्थित गर्न ५ वटा विषयगत समिति क्रियाशील रहेको अनुगमन समिति गठन भइ सक्रिय रहेको 	<ul style="list-style-type: none"> वार्षिक योजना तर्जुमाको ७ ओटा चरण लागु गरीएपनि प्रभावकारी कार्यान्वयनमा कमि विषयगत समितिहरूको क्षमता विकास र सक्रियतामा कमि योजना तर्जुमा अन्तर्गत योजना प्राथमिकिकरणमा सुचक बनाइ योजना प्राथमिकिकरण हुन नसकेको योजनागत तथा गाउँपालिका स्तरिय अनुगमन समितिबाट सुचकमा आधारित अनुगमन हुन नसकेको योजनागत होर्डिडबोर्ड प्रयोगमा नआएको चौमासिक तथा वार्षिक समिक्षा हुने नगरेको वार्षिक योजना पुस्तिका 	<ul style="list-style-type: none"> योजना तर्जुमाका ७ ओटै चरणहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयन विषयगत समितिहरूको क्षमता विकास योजना बनाउँदा दुरदृष्टि,अपेक्षित नतिजा र विषयगत प्राथमिकताको आधारमा प्राथमिकिकरण गर्ने चेकलिष्टको आधारमा अनुगमन गर्ने पद्धतिको अवलम्बन गर्ने अनुगमनबाट आएको प्रतिवेदन र निष्कर्ष सार्वजनिक गर्ने योजनाहरूको होर्डिडबोर्ड प्रयोगमा ल्याउने वार्षिक तथा चौमासिक समिक्षा गर्ने वार्षिक योजना पुस्तिका बनाउने

सम्भावना (हामीसंग के छ?)	समस्या (हामीसंग के छैन?)	के हुनुपर्छ?
	नवनेको	
सुशासन		
<ul style="list-style-type: none"> ➤ संवैधानिक व्यवस्था अनुसार प्राप्त विषयगत अधिकार विभिन्न विषयसंग सम्बन्धित ऐन,नियम,निति,कार्यविधि तथा निर्देशिका तयार भएको ➤ स्वीकृत ऐन,नियम र निर्देशिका कार्यान्वयन सुरु गरिएको ➤ नागरिक बडापत्र भएको ➤ गाउँपालिकाका गतिविधिहरु वेवसाइटमा राख्ने गरिएको ➤ सार्वजनिक परिक्षण तथा सार्वजनिक सुनुवाइको अभ्यास गरिएको ➤ सुचना अधिकारी र गुनासो सुन्ने अधिकारीको व्यवस्था भएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नागरिक बडापत्र अद्यावधिक नभएको र सार्वजनिक ठाउँमा नराखिएको ➤ सार्वजनिक परिक्षणमा आर्थिक पक्ष मात्र हेर्ने र गुणस्तरको लेखाजोखा हुने नगरेको ➤ सेवा ग्राहीको सन्तुष्टि मापन गर्ने परिपाटीको कमी रहेको ➤ सामाजिक उत्तरदायित्वका औजारहरुको प्रयोग र उपयोगमा कमी रहेको ➤ उपभोक्ता तथा निर्माण व्यवसायीमा जवाफदेहितामा कमी ➤ सूचनाको हक सम्बन्धि सचेतना न्यून 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नागरिक बडापत्रलाई अद्यावधिक गरी सोही अनुसार सेवा प्रवाह गर्ने ➤ सार्वजनिक परिक्षण गर्दा गुणस्तरको पक्षलाई पनि ध्यान दिनु पर्ने ➤ क्षमता विकास गरी सेवाको गुणस्तर बृद्धि गर्ने ➤ उपभोक्ता समिति परिचालन कार्यविधि तर्जुमा गरी लागु गर्ने ➤ सुचक तथा कार्यविधि बनाइ सेवाग्राहिको सन्तुष्टि मापन गर्ने ➤ निर्वाचित पदाधिकारी र कर्मचारीको योजना तर्जुमा,कार्यान्वयन र अनुगमन सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ➤ तेस्रो पक्षरा अनुगमन तथा मूल्यांकनको व्यवस्था गर्ने ➤ प्राविधिक परिक्षणको व्यवस्था गर्ने ➤ आवश्यकता अनुसारका थप ऐन,नियम,बिनियम,निर्देशिका तथा कार्यविधि तर्जुमा गर्ने

२.९.२ संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धी समस्या समाधानका उपाय तथा रणनीतिहरु

संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह संग सम्बन्धित संस्थागत संरचना तथा मानव संसाधन, वित्तिय स्रोत, योजना तर्जुमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन, सुशासन क्षेत्रका समस्या तथा सवालहरु, तत्कालीन असर, मुख्य कारणहरु, समाधानका उपायहरु सम्भावित विषयगत उद्देश्य र मुख्य रणनीतिहरु निम्न तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ (तालिका नं. १४) ।

तालिका नं. १४ संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह क्षेत्रको समस्या सवाल र समाधानका उपायहरू

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
संस्थागत संरचना तथा मानव संसाधन					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको आफ्नै भवन निर्माणको चरणमा रहेको ➤ वडा कार्यालयका भवनहरू नभएको ➤ कार्यालयहरूमा स्वीकृत दरबन्दी अनुसारको प्राविधिक र प्रशासनिक कर्मचारी नरहेका ➤ वडा कार्यालयहरूमा विद्युत सेवा भरपर्दो नभएको, पावर ब्याकअप र वैकल्पिक विद्युत सेवा नभएको ➤ एकिकृत सेवा प्रवाहको लागि सांगठनिक संरचना तयार तथा स्वीकृत नभएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सेवा प्रवाहमा कठिनाई ➤ लक्षित वर्गहरू अपांग तथा बालबालिका) हरु को सहज पहुँचमा कठिनाई ➤ आवश्यकता अनुसारको जनशक्ति अभावमा चुस्त प्रशासनिक तथा प्राविधिक सेवामा कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ कार्यालय भवन राख्ने केन्द्रको वारेमा बिगतमा सहमति नहुनु ➤ पुराना संरचनाहरू भवन संहिता अनुसार निर्माण नहुनु ➤ सबै वडामा राष्ट्रिय प्रसारण लाइन विस्तार भइ नसक्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको निर्माणाधीन सुविधा सम्पन्न भवन छिटो सम्पन्न गर्नुपर्ने ➤ पुराना भवनहरूलाई वातावरण मैत्री,बाल मैत्री तथा अपांग मैत्री बनाउने ➤ कर्मचारी समायोजन संघले छिट्टै टुंग्याउनु पर्ने ➤ विद्युतको राष्ट्रिय प्रसारण लाइन विस्तार तथा पावर ब्याकअपको व्यवस्था गर्ने ➤ कार्यालयको सांगठनिक संरचना अध्ययन गरी आवश्यकता अनुसारको दरबन्दी पदपूर्ति गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ अपांगमैत्री,बालमैत्री तथा वातावरण मैत्री कार्यालय भवन निर्माण गरी सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीता ल्याउने ➤ उर्जाको भरपर्दो व्यवस्था गरी सेवामा प्रभावकारीता ल्याउने ➤ कर्मचारी सांगठनिक संरचना मार्फत प्रशासनिक तथा प्राविधिक सेवालाई चुस्त बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिका केन्द्रमा रहेको आफ्नै जग्गामा व्यवस्थित कार्यालय भवन यथाशिघ्र निर्माण सम्पन्न गर्ने सांगठनिक तथा व्यवस्थापन संरचनाका लागि सर्वेक्षण गरी आवश्यक विषयगत शाखा, उपशाखा तथा इकाइको गठन र आवश्यक दरबन्दी सृजना गरी पदपूर्तिका लागि प्रदेशमा पठाउने ➤ कार्यपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालयहरूमा पावर ब्याकअप को भरपर्दो व्यवस्था गरी सेवा प्रवाहमा विद्युतिय सुशासनको प्रयोग गर्ने
वित्तिय स्रोत					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ आन्तरिक स्रोतको क्षेत्र तथा आधार र आन्तरिक आय ज्यादै न्यून रहेको ➤ कर योग्य उद्योग व्यवसाय, पर्यटन व्यवसाय र कलकारखाना नभएको ➤ वित्तिय सेवा र कारोबारमा 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ जनताका आवश्यकता तथा माग अनुसारका योजना संचालनमा कठिनाई ➤ स्थानिय स्रोत साधन खेर जानुका साथै आन्तरिक आयमा कमी ➤ निजि क्षेत्र फस्टाउन कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ आन्तरिक राजश्व परामर्श समितिको क्रियाशिलतामा कमी ➤ निजि क्षेत्रको लगानी आकर्षण गर्ने नीति अबलम्बन गर्न नसक्नु ➤ विकास कार्यमा स्थानीय जनसमुदाय परिचालन गर्न 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ राजश्व परामर्श समितिको क्षमता अभिवृद्धि गरि आन्तरिक आय प्रक्षेपण गर्ने ➤ निजि क्षेत्रको लगानीको वातावरण तयार गर्दै निजि क्षेत्रलाई आकर्षण गर्ने निति बनाई लागु गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाको आन्तरिक आयका क्षेत्र तथा संभावनाहरू पहिचान गरि करका दायराहरू विस्तार गर्ने ➤ नीजी क्षेत्रको लगानीलाई आकर्षण गरि पुँजी पलायनलाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सम्भाव्यता अध्ययन गरी विभिन्न कर निर्धारण गरी संकलन गर्ने ➤ विकास साभेदारहरूसंगको सहकार्यमा उद्योगमा लगानीको वातावरण सृजना गर्ने

समस्या तथा सवालहरु	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरु	समाधानका उपायहरु	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरु
<p>असुविधा रहेको</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ नीजि क्षेत्रको लगानी न्यून रहेको ➤ विकास कार्यमा समुदायको लगानी र सहभागिता कमजोर रहेको ➤ आन्तरिक आय तथा राजश्वका क्षेत्रहरु पहिचान गर्न राजश्व प्रक्षेपण नगरिएको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विकास निर्माणका कार्यमा जनसहभागिता घट्टै जाने खतरा ➤ यर्थाथ अनुमानित आय निर्धारण गर्न कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ नसक्नु ➤ योजना निर्माण,कार्यान्वयन तथा अनुगमनमा जनसहभागिता अभिवृद्धि गर्न नसक्नु ➤ राजश्व परामर्श समितिको क्षमता विकास नहुनु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विकास निर्माणमा स्थानीय जनसमुदाय परिचालनको स्पष्ट कार्यविधि निर्माण गरि लागु गर्ने 	रोक्ने	
योजना तर्जुमा अनुगमन, मुल्यांकन					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ अनुगमन समितिबाट सूचकमा आधारित अनुगमन हुन नसकेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ गाउँपालिकाले लिएको लक्ष्य तथा उद्देश्य प्राप्तिको मापन गर्न कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ योजना तर्जुमा सम्बन्धि जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुको क्षमता विकास हुन नसक्नु ➤ अनुगमन समितिहरुको क्षमता विकास हुन नसक्नु ➤ उपभोक्ता समितिहरुको क्षमता विकास हुन नसक्नु 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ जनप्रतिनिधि तथा कर्मचारीहरुलाई योजना तर्जुमा सम्बन्धि क्षमता विकास गर्ने ➤ योजना तर्जुमाका सबै चरणहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ➤ अनुगमन संयन्त्रहरुलाई सक्रिय बनाउने ➤ उपभोक्ता समितिहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ योजना तर्जुमामा सबै बर्गको सहभागिता सुनिश्चितता गरी आवश्यकतामा आधारित योजना तर्जुमा गर्ने पद्धतिको विकास गर्ने ➤ जनसहभागितालाई प्रथमिकतामा राख्दै निजि,सार्वजनिक साभेदारी निति अवलम्बन गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ विषयगत समितिहरुको क्षमता विकास गर्ने ➤ योजना बनाउँदा दुरदृष्टि,अपेक्षित नतिजाको आधारमा प्राथमिकीकरण गर्ने ➤ चेकलिष्टको आधारमा अनुगमन गर्ने पद्धतिको अवलम्बन गर्ने ➤ अनुगमनबाट आएको प्रतिवेदन र निष्कर्ष सार्वजनिक गर्ने
सुशासन					
<ul style="list-style-type: none"> ➤ सार्वजनिक परिक्षणमा आर्थिक पक्ष मात्र हेर्ने र गुणस्तरको लेखाजोखा हुने नगरेको 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ योजनाहरुबाट अपेक्षित प्रतिफल प्राप्त गर्न कठिनाई ➤ योजनाहरुमा गुणस्तर कायम गर्न कठिनाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुशासनका औजारहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयनमा उदासिनता ➤ सुशासन कायम गर्ने सम्बन्धित 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुशासनका औजारहरुको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने ➤ जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा सेवा गृहीहरुलाई 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सेवामा नागरिकहरुको पहुँच अभिवृद्धि गरि प्रशासनिक सेवालाई चुस्त बनाउने 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सार्वजनिक परिक्षण गर्दा गुणस्तरको पक्षलाई पनि ध्यान दिन क्षमता विकास

समस्या तथा सवालहरू	तत्कालीन असर	मुख्य कारणहरू	समाधानका उपायहरू	सम्भावित विषयगत उद्देश्य	लिनुपर्ने मुख्य रणनीतिहरू
<ul style="list-style-type: none"> ➤ सेवा ग्राहीको सन्तुष्टि मापन गर्ने परिपाटीको कमी रहेको ➤ सामाजिक उत्तरदायित्वका औजारहरूको प्रयोग र उपयोगमा कमी रहेको ➤ सुचनाको हक सम्बन्धि सचेतना न्यून 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुशासन कायम गर्न कठिनाइ 	<p>जनप्रतिनिधि, कर्मचारी तथा सेवाग्राही हरूको क्षमता विकास नहुनु</p>	<p>शुशासनका औजार प्रयोग बारे क्षमता विकासका तालिम संचालन गर्ने</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ सुशासन कायम गर्ने 	<p>गरी सेवाको गुणस्तर वृद्धि गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ उपभोक्ता समिति परिचालन कार्यविधि तर्जुमा गरी लागु गर्ने ➤ सुचक तथा कार्यविधि बनाइ सेवाग्राहीको सन्तुष्टि मापन गर्ने ➤ निर्वाचित पदाधिकारी र कर्मचारीको योजना तर्जुमा,कार्यान्वयन र अनुगमन सम्बन्धि क्षमता अभिवृद्धि गर्ने ➤ तेस्रो पक्षद्वारा अनुगमन तथा मुल्यांकनको व्यवस्था गर्ने ➤ प्राविधिक परीक्षणको व्यवस्था गर्ने ➤ आवश्यकता अनुसारका ऐन, नियम, विनियम, निर्देशिका तथा कार्यविधि तर्जुमा गर्ने

२.१० स्थानीयतहका परिचालन तथा उपभोग सम्भाव्य स्रोत पहिचान

कालिका गाउँपालिकाका पाँच वटै वडाका जनप्रतिनिधि, विषयगत कार्यालयका कर्मचारीहरु, निजी संघ संस्थाका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय बुद्धिजीवी र विज्ञहरु, राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय जानिफकारहरु सम्मिलित गाउँपालिका आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठीमा स्थानीय तहमा उपलब्ध स्रोतहरुको पहिचान, तत्कालिन समस्याहरु, विकास निर्माणका संभावित आयोजनाहरुको लागि परिचालन गर्ने रणनीति समेत तय गरियो । पाँच वटा विषयगत समितिहरुले तयार पारेका छुट्टाछुट्टै विषय/क्षेत्रगत समस्या र संभावना पूर्ण गोष्ठीमा छलफल गरियो । स्थानीयतहमा परिचालन तथा उपयोग सम्भाव्य स्रोत पहिचान पश्चात उक्त गोष्ठीको पूर्ण बैठक वाट सम्भाव्य स्रोत पहिचान र परिचालन सम्बन्धी रणनीति सर्वसम्मतिले अनुमोदन गरियो

२.११ स्थानीय तहका समस्याहरुको विश्लेषण र लक्ष्य पहिचान

कालिका गाउँपालिकाकाको आवधिक विकासको योजना पूर्व तयारीमा गोष्ठीमा सहभागी सबै वडाका अध्यक्ष, गाउँ सभाका सदस्यहरु, विषयगत कार्यालयका कर्मचारीहरु, गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय बुद्धिजीवी र जानिफकारहरु, स्थानीय राजनैतिक दलका प्रतिनिधि लगायतको आम सहमतिमा आवधिक योजना तर्जुमा का लागि पाँच वटा विषयगत समितिहरु गठन भए । गठन भएका पाँच वटा समितिहरुले स्थानीय समस्याहरुको गहन विश्लेषण गरियो (विस्तृत विवरण तालिका न. २ र ३ मा प्रस्तुत गरीएको छ) । स्थानीय तहका संभावना,समस्या, उपलब्ध स्रोतहरुको पहिचान, को आधारमा दीर्घकालिन सोच, लक्ष्य र उद्देश्यहरु पहिचान गरियो (विस्तृत विवरण खण्ड ३ मा प्रस्तुत गरीएको छ) ।

खण्ड तीन

३ कालिका गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच

३.१ दीर्घकालिन सोचको आवश्यकता

नेपाली जनताको लामो संघर्ष र बलिदानबाट प्राप्त संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक शासन व्यवस्था बमोजिम नेपालमा तीन तहको सरकारको अभ्यास गरीएको छ । स्थानीय स्तरमा जनताकै प्रतिनिधिहरूको संलग्नतामा स्थानीय जनताहरूलाई सेवा सुविधा दिई समुन्नत, गाउँ/ नगर निर्माण गर्न स्थानीय सरकारले आफ्ना प्रतिवद्धता पुरा गर्न विकासका अल्पकालिन, मध्यकालिन र दीर्घकालिन योजनाहरूलाई कार्यान्वयन गर्न नीतिगत मार्गचित्र सहितको दीर्घकालिन सोचको आवश्यकता रहेको छ ।

संविधानले अर्गीकार गरेका विकास केन्द्रित सोचलाई आवधिक योजनामा समाहित गर्न, संघीय प्रणालीलाई मजबुत बनाउन र सार्वजनिक निजी र सहकारी क्षेत्रलाई समग्र विकास प्रयासमा सहभागी बनाउन समेत दीर्घकालिन सोचको आवश्यकता रहेको छ ।

३.२ दीर्घकालिन सोचको मार्गचित्र

स्थानीय सरकारलाई सबल, आत्मनिर्भर, सक्षम, जनप्रिय, समावेशी, पारदर्शी, बनाउन सके दिगो विकासको आधारस्तम्भ गाउँ नगर देखी नै खडा हुन सक्दछ । नेपालको संविधानले शिक्षा, स्वास्थ्य, रोजगारी, आवास, खाद्य सुरक्षा, सामाजिक सुरक्षा, लगायत सामाजिक आर्थिक, सांस्कृतिक तथा पर्यावरणीय अधिकारहरूलाई मौलिक हकहरूको रूपमा स्थापित गरेको छ । महिला, दलित, अल्पसंख्यक, अपाङ्ग, पछाडि परेका वर्ग तथा समुदायलाई राज्यका संरचनामा सहभागी गराउने समावेशी व्यवस्था, खाद्य अधिकार र सम्पुभताको व्यवस्था, जनतालाई सम्मानपूर्वक बाँच्न पाउने हक, समानताको हक, स्वच्छ वातावरणको हक, शोषण र विभेदबाट मुक्ति, शिक्षा, स्वास्थ्य, खाद्य, आवास, रोजगारी, सामाजिक न्याय, सामाजिक सुरक्षा, जस्ता विषयहरूलाई प्रत्याभूत गर्न समाजवाद उन्मुख आर्थिक व्यवस्थाका आधार निर्माणमा यस दीर्घकालिन सोच केन्द्रित रहनेछ । विकासमा सबैको साभेदारी र लगानीको न्यूनता पुरा गर्न निजी क्षेत्र, पर्यटकीय विकासका लागि सार्वजनिकनिजी साभेदारी तथा सहकारीसाभेदारीको लगानीलाई प्रोत्साहित गरिनेछ । भौतिक पूर्वाधार अन्तर्गत यातायात, ऊर्जा, सिँचाई, सूचना प्रविधि तथा संचार, आदिको विकासको लागि लगानी गर्नुपर्ने आवश्यकता छ । शिक्षामा समान पहुँच र गुणस्तरीयता त्यसैगरी प्राथमिक स्वास्थ्य सेवामा सबैको पहुँच सुनिश्चित गरिनेछ ।

३.३ कालिका गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच

“सुखी, सुसंस्कृत र समृद्ध समाज कालिका गाउँपालिकाको आवाज”

कालिका गाउँपालिकाको आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठी (फाल्गुण २७३०) गाउँपालिकाको कार्यालयमा आयोजना गरियो । उक्त गोष्ठीमा गाउँपालिका अध्यक्ष, उपाध्यक्ष, गाउँकार्यपालिकाका सदस्यहरू, गाउँ सभाका सदस्यहरू, विषयगत शाखाका प्रमुखहरू, स्थानीय राजनीतिक दलका प्रतिनिधिहरू, गैरसरकारी संस्थाका प्रतिनिधिहरू, स्थानीय विज्ञहरू र USDC संस्थाका विज्ञहरूको सहभागिता रहेको थियो । पहिलो दिनको गोष्ठीको अन्तिम सत्रमा गाउँपालिका को पूर्ण भेला बाट दीर्घकालिन सोच तर्जुमा गर्न बृहत छलफल गरियो । आवधिक योजना गोष्ठीका सहभागीहरू बीच विभिन्न नाराहरूका वारेमा व्यापक छलफल भयो । यस सिलसिलामा विभिन्न सोचहरू जस्तै “स्वस्थ, सुसंस्कृत, र समुन्नत कालिका”, “सुरक्षित लगानी र व्यवसायको सहर, कालिकाको रहर”, “स्थानीय नेतृत्वको मालीका हाम्रो सुन्दर कालिका” “समृद्ध कालीका सुसंस्कृत जिविका” र “सुखी, सुसंस्कृत र समृद्ध समाज कालिका गाउँपालिकाको आवाज” हरु मध्ये “सुखी, सुसंस्कृत र समृद्ध समाज, कालिका गाउँपालिकाको आवाज” सर्वसम्मत रूपमा कालिका गाउँपालिकाको दीर्घकालिन सोच छनोट भयो ।

३.४ आवधिक योजनाको लक्ष्य

आवधिक योजनाको लक्ष्य निम्नानुसार लक्ष्य निर्धारण गरिएको छ ।

- ❖ आर्थिक सामाजिक, भौतिक, वातावरणीय र संस्थागत विकासका प्रयासहरू मार्फत कालिकाबासीको जिवनस्तरमा सुधार ल्याउने

३.५ आवधिक योजनाका उद्देश्यहरू

- ✓ कृषि पशुपालन पर्यटन एवं आद्योगिक क्षेत्रको विकास वाट रोजगारीका अवसर सृजना गर्ने
- ✓ दिगो रोजगारीका आवसरहरूको सृजना एवं समुचित विकासवाट स्थानीय जनताको आम्दानीमा अभिवृद्धि गर्ने
- ✓ स्वास्थ्य, सरसफाई, वातावरण, सम्बन्धी कार्यक्रमको संचालनवाट गाउँपालिकालाई सुन्दर, स्वस्थ र स्वच्छ बनाउने
- ✓ गाउँपालिकाका हरेक समुदायलाई शुद्ध खानेपानी, विजुली वैकल्पिक उर्जाको उपलब्धताको सुनिश्चितता गर्ने
- ✓ बालबालिका, महिला, पछाडी पारीएका वर्गको लागी समावेशी कार्यक्रमहरू संचालन गरी समतामूलक समाजको सुनिश्चितता गर्ने
- ✓ बहुआयामिक प्रतिफल प्राप्त गर्न गाउँपालिकामा अवस्थित सरकारी निकाय, गैरसरकारी निकाय, निजीक्षेत्र र अन्य सरकोकारवाला संस्थासँग समन्वय गरी उपलब्ध साधनस्रोतको प्रभावकारी परिचालन गर्ने
- ✓ गाउँपालिकावाट प्रवाह हुने सेवाहरूलाई भेदभावरहित, जनमैत्री बनाउन पारदर्शिता, सूचनाको नियमित प्रवाह, सेवा ग्राहीहरू सँग छलफल, सुभाब संकलनलाई प्राथमिकता पूर्वक समाधान गर्ने

३.६ आवधिक योजनाका रणनीतिहरू

- कालिका गाउँपालिकालाई सुविधासम्पन्न र समृद्ध गाउँको रूपमा विकसित गरिनेछ
- जनताको आयस्तर वृद्धि गर्दै बचत गर्ने क्षमता विकास गराउदै पुँजीको पहुँचमा वृद्धि गरी लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- स्थानीयस्तमा भएका उत्पादनहरूको बजारसँगको पहुँचमा स्थापित गराउन आवश्यक व्यवस्था गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको विकासका लागि विकास साभेदार निकायसँग समन्वय, सहकार्य, साभेदारी र आपसी सहयोगको नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- गाउँपालिकाको पूर्वाधार विकासको लागि नेपाल सरकार, प्रदेश सरकारहरू सँग सहकार्य गरिनेछ ।
- विकासमा सबैको समान पहुँच, स्वामित्व र अधिकार स्थापित गर्न जनसहभागितात्मक र समावेशी विकासको अवधारणा लागु गरिनेछ ।
- बालमैत्री स्थानीय शासनको निरन्तरता, विकास र प्रवर्द्धन गरिनेछ ।
- स्थानीय पूर्वाधार, आवास तथा सामाजिक सुविधा सम्बन्धी पूर्वाधार निर्माणलाई निर्धारित मापदण्ड अनुसार बनाई प्रकोप प्रतिरोधी विकासमा जोड दिइनेछ ।

- गाउँविकासमा कार्यरत स्थानीय संघसंस्था तथा नागरिक समाजहरुको क्षमता विकास, सहभागिता र परिचालनमा जोड दिइनेछ
- गाउँपालिकामा आधारभूत एवं गुणस्तरीय सेवा प्रवाह गर्न निजी क्षेत्रको भूमिकालाई आवश्यक सहजीकरण र प्रोत्साहन गरिनेछ
- गाउँपालिकाको संभाव्य स्रोतहरुको पहिचान एवं परिचालनका लागि स्रोत उपयोग, एकीकृत सम्पत्ति कर, अन्य राजश्वका आधार र दरमा गाउँपालिकाको प्रवाह गरेका सेवा अनुसार समयानुकूल सुधार गर्दै गाउँपालिकालाई आत्मनिर्भर उन्मुख गराइनेछ ।
- भू-उपयोग योजना बनाई सोही अनुसार जमिनको उपयोग गर्ने व्यवस्था गरिनेछ ।
- आवधिक गाउँपालिका योजना कार्यान्वयनका लागि सरकारी, गैरसरकारी, तथा विकास साभेदार निकायसँग समन्वय, सम्बन्ध विस्तार तथा सहकार्य गरिनेछ ।
- कृषिको आधुनिकीकरण, विविधिकरण, व्यवसायीकरण र बजारीकरणको नीति अबलम्बन गरिनेछ ।
- प्रांगारिक तरकारी कालिकाको चिनारी भन्ने नारालाई वास्तविकतामा परिणत गर्न कार्यक्रम संचालन गरिनेछ
- उन्नत जातका दूधालु पशुपालन, नश्ल सुधार, बाखापालन, मौरीपालन, बंगुरपालन र त्यसको बजारीकरणलाई प्रोत्साहनको व्यवस्था गरिनेछ ।
- गोसाँईकुण्ड कालिका दर्शन कालिकाको पर्यटन भन्ने कार्यक्रमलाई पर्यटकीय अभियानको रुपमा संचालन गरिनेछ ।
- यस गाउँपालिकामा मध्यस्तरका उद्योगधन्दा र औद्योगिक लगानीलाई प्रोत्साहन गर्न नीतिगत सुधार, बैंक तथा वित्तिय संस्थाहरुलाई ऋण लगानी प्रोत्साहित र अनुदानमा को लागि व्यवस्था गरिनेछ ।
- बाहिर कमाउने कालिकामा लगाउने भन्ने नारा अनुसार यहाँ लगानी गर्न प्रोत्साहन गरिनेछ ।
- स्वास्थ्य सेवामा सबै गाउँवासीको पहुँच बढाउन उपलब्ध सबै स्रोतहरु को व्यापक परिचालन गरिनेछ ।
- साक्षरता अभियान, प्राविधिक शिक्षा कार्यक्रमलाई जोड दिइनेछ
- निरपेक्ष गरिबीको रेखामुनि रहेका दलित, अपाङ्गता भएका, जनजाति र छत्रालाई विद्यालय भर्ना गराउन र टिकाउन विशेष व्यवस्था गरिनेछ
- सबै नागरिकहरुलाई स्वच्छ खानेपानी, सरसफाइ पुर्याउने व्यवस्था गर्ने
- समतामुलक र समावेशी विकास मार्फत विकासमा सबैको पहुँच स्थापना गर्ने
- खेलकुदलाई स्वस्थ जीवनको अङ्गको रुपमा विकास गर्ने
- वृक्षारेपण र वन संरक्षणलाई अभियानको रुपमा संचालन गर्ने
- धुँवा रहित चुलोको प्रयोग, वातावरणमैत्री संरचना निर्माण, फोहोर व्यवस्थापन आदि द्वारा वातावरणको स्वच्छता कायम गरिने
- शिघ्र सेवा तिव्र विकासको अवधारणा बमोजिम ऐन कानून, नीति, निर्देशिका र मापदण्डहरु बनाई लागु गरिनेछ
- सार्वजनिक सुनुवाई, सामाजिक परीक्षण, जनसहभागिता, समूह परिचालन, सूचना सम्प्रेषण, नागरिक बडापत्र आदि विविध पारदर्शिता कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।
- जनतासँग स्थानीय सरकार जस्ता कार्यक्रमहरु संचालन गरिनेछ ।

३.७ विषय क्षेत्रगत योजनाहरु

सामाजिक क्षेत्र

स्थानीय बासिन्दाहरुका बीच उत्पत्ति, धर्म, वर्ण, जातजाति, लिंग, आर्थिक अवस्था, भाषा, क्षेत्र, वैचारिक आस्था लगायत अन्य कुनै कुराको आधारमा भेदभाव नगरी जनताहरुलाई सामाजिक विकासको मूल धारमा ल्याउन प्रयत्न गर्नेछ । दिगो विकासको लक्ष्य हासिल गर्न सामाजिक विकासको क्षेत्रले विशेष योगदान गर्नेछ । शिक्षाको माध्यमबाट नागरिकको सर्वाङ्गीण विकास र सामाजिक आर्थिक रुपान्तरणको लागि गुणस्तरीय शिक्षा दिन स्थानीय स्तरका विद्यालयहरुको पठनपाठन र भौतिक पूर्वाधारमा सुधार गरी प्राविधिक र व्यवसायिक सीप प्रदान गरिनेछ । व्यवसायिक तथा प्राविधिक शिक्षा एवम् सीपमूलक तालिमका माध्यमबाट सबै युवा तथा वयस्क उत्पादनशील जनशक्तिमा परिणत भई काम गर्न सक्षम हुनेछन् । समाजमा विद्यमान सबै प्रकारका विभेद, गरीबी, असमानता, अन्याय अन्त्य गरी आर्थिक समानता, समृद्धि, सामाजिक न्याय र सामाजिक सुरक्षा तथा संरक्षणका प्रणालीमा सुधार गर्दै विकासमा सबैको सहभागिता र साभेदारी मार्फत गुणस्तरीय एवं मर्यादित जीवन सुरक्षित गरिनेछ । जनताहरुलाई स्वस्थ र निरोगी बनाउन प्रतिकारात्मक र प्रवर्द्धनात्मक स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधाहरुको व्यवस्था गरी निःशुल्क प्राथमिक तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिनेछ ।

स्वास्थ्य सेवा

उद्देश्य

- प्रतिकारात्मक र प्रवर्द्धनात्मक किसिमका स्वास्थ्य सेवाहरुको विकास गर्नु
- स्थानीय जनतालाई गुणस्तरीय स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउदै गाउँपालिकाको उत्तरदायित्व र प्रभावकारी नियमन अभिवृद्धि गरी रोग नियन्त्रणलाई थप प्रभावकारी बनाउनु

रणनीति

- प्रतिकारात्मक र प्रवर्द्धनात्मक आधारभूत र गुणीतरीय स्वास्थ्य सेवामा स्थानीय नागरिकहरुको पहुँच सुनिश्चित गर्ने
- आयुर्वेद र अन्य वैकल्पिक चिकित्सापद्धतिहरुको योजनावद्ध विकास गर्ने
- मातृशिशु, बालबालिका, स्वास्थ्य सेवालालाई विस्तार र सुधार गर्ने

खानेपानी तथा सरसफाई

उद्देश्य

- खानेपानी र सरसफाई सेवा पर्याप्त, सुरक्षित र सर्वसुलभ रुपमा उपलब्ध गराई स्थानीय बासिन्दाहरुको स्वास्थ्यमा सुधार गर्नु
- मानव मलमूत्र र फोहोरमैलाको उचित व्यवस्थापन गरी वातावरणीय स्वच्छता कायम राख्नु
- जलवायु परिवर्तन अनुकूल तथा विपद् व्यवस्थापनमैत्री खानेपानी तथा सरसफाई सेवा सुनिश्चित गर्नु ।

रणनीतिहरु

- खानेपानी आयोजनाहरु समयमै निर्माण सम्पन्न गर्ने तथा सेवा संचालनमा समस्या भएका पुराना आयोजनाहरुको उचित मर्मत संभार, र पुनः सुचारु रूपले संचालन गर्दै जाने ।
- उत्सर्जित फोहोर पानीलाई जम्मा गरी फोहोरपानीको व्यवस्थापन गरी तरकारी सिँचाईमा प्रयोग गरी लाभ प्राप्त गर्ने
- खानेपानीका स्रोत तथा जलाधार क्षेत्रको पहिचान र संरक्षण, जलस्रोतको बहु उपयोग, एकीकृत उपयोग तथा पुनःप्रयोगलाई प्रोत्साहन र प्रवर्द्धन गर्ने

शैक्षिक विकास

उद्देश्य

- शिक्षामा स्थानीय जनताको पहुँच र गुणस्तर अभिवृद्धि गरी शिक्षालाई वैज्ञानिक, प्राविधिक र रोजगारमूलक बनाउदै ज्ञानमा आधारित आत्मनिर्भर समाज निर्माण गर्नु ।
- प्राविधिक र व्यवसायिक सिप विकासमा जोड दिई समावेशी र समतामूलक पहुँच विस्तार र सुनिश्चित गर्नु ।
- समुदायका सबै बालबालिकालाई आधारभूत शिक्षा अनिवार्य तथा निःशुल्क गर्ने
- शिक्षालाई जीवनपर्यन्त प्रविधिमैत्री र गुणस्तरीय बनाउनु
- गाउँपालिकाका शैक्षिक प्रशासनिक निकाय र शिक्षण संस्थामा सुशासन कायम गर्नु ।

रणनीति

- परम्परागत तथा स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको संम्वर्द्धन गर्दै शिक्षामा नवीनतम प्रविधिको प्रयोग गर्ने
- सिपयुक्त र रोजगारमूलक शिक्षाको लागि शिक्षण संस्थालाई प्रविधिमैत्री सिकाई केन्द्रको रूपमा विकास गर्ने
- स्थानीय तहमा प्राविधिक तथा व्यवसायिक सीप विकासको लागि व्यापक रूपमा प्राविधिक तथा व्यवसायिक शिक्षा र तालिम कार्यक्रमको विस्तार गर्ने
- विद्यालयहरूको प्रभावकारी अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्ने प्रक्रिया मिलाउने ।
- शिक्षण संस्थाहरूलाई भौतिक शैक्षिक सुविधा सम्पन्न बनाउन कार्यक्रम संचालन गर्ने

आर्थिक क्षेत्र

उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरी आर्थिक वृद्धि सहित समावेशी र समतामूलक वितरण सुनिश्चित गर्नु आर्थिक नीतिको प्रमुख उद्देश्य हुनेछ । स्थानीयस्तरमा उपलब्ध साधनस्रोतको दिगो परिचालनबाट प्राप्त हुने आर्थिक विकासको प्रतिफलको न्यायिक वितरण गरिनेछ । पर्यटन क्षेत्र यस गाउँपालिकाको उच्च संभावना भएका क्षेत्रमध्ये एक हो । यहाँका प्राकृतिक, धार्मिक र सांस्कृतिक सम्पदा र पर्यावरणीय अनुकूलताका कारण यस क्षेत्रमा पर्यटकीय व्यवसायको संभावना र यसबाट हुने आर्थिक लाभ उच्च रहेको छ । यसको लागि पर्यटकीय पूर्वाधार विकासमा निजी क्षेत्रको लगानी प्रवर्द्धन गरिनेछ । पर्यटन पूर्वाधारमा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरी यस पेशालाई छिटो, सुरक्षित, विश्वासिलो बनाइनेछ । प्राकृतिक सुन्दरता, धार्मिकता, जैविक विविधता, सांस्कृतिक सम्पदा जस्ता पर्यटकीय गन्तव्यहरूको उपयोग मार्फत पर्यटन क्षेत्रको प्रवर्द्धन र विकास भएको हुनेछ ।

कृषि, पशुपालन भूमि र अन्य प्राकृतिक स्रोत नेपालको आर्थिक विकास र समृद्धिको लागि महत्वपूर्ण क्षेत्र रहेका छन् । वैज्ञानिक, व्यवसायिक, बजार र उपभोक्तामुखी कृषि प्रणालीको विकास मार्फत कृषि क्षेत्रलाई प्रतिस्पर्धी, दिगो, आत्मनिर्भर र आयमूलक बनाइनेछ । सहकारी र सामूहिक कृषि प्रणाली मार्फत कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गरिनेछ । खाद्य तथा पोषण सुरक्षाको सुनिश्चित गर्न कृषि क्षेत्रको आधुनिकीकरण, प्रविधिको प्रयोग, र बजारीकरण गरिनेछ । विज्ञान, प्रविधि र जैविक प्रविधिमा आधारित जलवायु अनुकूलन सहित दिगो कृषि प्रणाली मार्फत कृषि श्रम र कृषिजन्य वस्तुहरूको बजार र उपभोगमा विविधीकरण गरिनेछ । प्राङ्गारिक खेतीमा आधारित मकै कोदो, आलु र तरकारीहरूको उत्पादनले कृषिजन्य व्यापारमा प्रमुख हिस्सा रहेको हुनेछ । कृषि तथा पशुपंछीजन्य उत्पादनमा कालिका गाउँपालिका आत्मनिर्भर हुनुका साथै यहाँबाट दुग्धजन्य पदार्थ जस्ता उत्पादनहरूको निर्यात समेत उल्लेख्य रूपमा वृद्धि गरिनेछ ।

उद्योग क्षेत्र आर्थिक समृद्धिको एक अर्को महत्वपूर्ण आधारको रूपमा रहनेछ । आगामी पाँच वर्षमा यस गाउँपालिकामा उद्योगजन्य पूर्वाधारको विकास, उत्पादन र उत्पादकत्वमा अभिवृद्धि, स्वरोजगारका अवसरहरूको

सिर्जना, स्थानीय सीप र श्रममा आधारित उद्योगको प्रवर्द्धन र विकासका साथै समग्र साना तथा घरेलु उद्योग क्षेत्रको समग्र विकास गरिनेछ ।

पर्यटन विकास

उद्देश्य

- कालिका गाउँपालिकालाई धार्मिक र पर्यापर्यटन अनुकूल, सुविधासम्पन्न बनाई आकर्षक पर्यटकीय गन्तव्यको रूपमा स्थापित गर्नु
- पर्यटकीय क्षेत्रको विकास गरी स्थानीय रोजगारी र समृद्धि वृद्धिमा योगदान पुऱ्याउनु ।

रणनीति

- नुवाकोट, काठमाण्डौ, चितवन लगायतका पर्यटन बजारमा कालिकाको पर्यटनको व्यापक प्रचारप्रसार गर्ने
- सार्वजनिक निजी साभेदारीमा कालिका गाउँपालिकामा पर्यटन पूर्वाधारहरूको विकास,बजारीकरण र प्रवर्द्धन गर्ने
- पर्यटकीय स्थलहरूको पहिचान, संरक्षण, विकास गर्न गाउँपालिकाले निजीक्षेत्रसँग सहकार्य गर्ने

औद्योगिक विकास

उद्देश्य

- साना तथा घरेलु उद्योगहरूको स्थापनामा सहयोग गरी रोगजारीका अवसर सृजना गर्नु
- घरेलु उद्योगहरूको स्थापना गरी गाउँपालिकाको आयस्तरमा वृद्धि गर्नु

रणनीतिहरू

- साना तथा घरेलु उद्योगको लागि नीतिगत तथा कानून निर्माण र सुधार गर्ने
- साना तथा घरेलु उद्योग खोल्न स्थानीय उद्यमीहरूलाई प्रोत्साहन गर्दै स्थानीय कच्चा पदार्थ र सीपमा जोड दिने

कृषि विकास

उद्देश्य

- कृषि क्षेत्रको उत्पादन तथा उत्पादकत्व वृद्धि गरी खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुनिश्चित गर्ने
- व्यवसायिक तथा आधुनिक कृषि प्रणालीको विकास गरी स्वरोजगार बढाउने

रणनीतिहरू

- स्थानीय सरोकारवालाहरू सँगको समन्वय र सहकार्यमा कृषि नीति, कानून तथा योजना निर्माण गरी कृषिको उत्पादन र उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने
- कृषि क्षेत्रको लगानी वृद्धिको उचित वातावरण सिर्जना गर्न नीति तथा संरनागत सुधार र कार्यक्रमगत सहयोग तथा सहजीकरण गर्ने
- स्थानीय संभाव्यताको आधारमा कृषकहरूको प्राविधिक, व्यवसायिक क्षमता अभिवृद्धि गरी नाफामूलक बजार व्यवस्थापन गर्ने

सिँचाई विकास

उद्देश्य

- उपयुक्त प्रविधि मार्फत थप कृषियोग्य भूमिमा सिँचाई सेवा विस्तार गर्नु
- संचालित सिँचाई प्रणालीको मर्मत संभार एवं व्यवस्थापनलाई सद्दृढ तुल्याई दिगोपना बढाउनु ।

रणनीति

- नयाँ प्रविधिमा आधारित सिँचाईका(थोपा सिँचाई) विकल्पहरुको विकास गर्ने
- संचालनमा रहेका सिँचाईका आयोजनाहरुको साथै सिँचाईका स्रोतहरुको संरक्षण र दिगोपनामा जोड दिने

भूमि व्यवस्था

उद्देश्य

- भूमिको समुचित उपयोग मार्फत उत्पादन वृद्धि गरी यसबाट प्राप्त लाभको न्यायिक वितरण सुनिश्चित गर्नु
- योजना तर्जुमा र विकास निर्माणको लागि आवश्यक वैध एवं विश्वसनीय नाप नक्सा र भौगोलिक सूचना सर्वसुलभ बनाउनु
- भूमि व्यवस्थालाई आधुनिक प्रविधियुक्त, सरल, र पारदर्शी बनाउनु

रणनीतिहरु

- भूउपयोग नीति बमोजिम क्षमता उपयुक्तता र आवश्यकताको आधारमा भूमिको वर्गीकरण तथा उपयोग सुनिश्चित गरी उत्पादनमा वृद्धि गर्ने
- भूमिहिन, दलित, कृषक, अव्यवस्थित बसोबासी, सीमान्तकृत वर्गको भूमिमाथिको अधिकार र पहुँच सुनिश्चित गर्ने

भौतिक पूर्वाधार क्षेत्र

सोच

- भरपर्दो, सुलभ एवं पहुँचयोग्य पूर्वाधारको विकास

उद्देश्य

- ग्रामीण पूर्वाधार विकासलाई सन्तुलित, दिगो र वातावरणमैत्री बनाउनुका साथै स्थानीय बजार र उत्पादनलाई जोडी ग्रामीण जीवनलाई सरल, सहज र उत्पानमूलक बनाउनु ।
- प्रभावकारी स्थानीय सेवा प्रवाहका लागि आवश्यक आधारभूत पूर्वाधारको विकास गर्नु
- सुरक्षित र सघन बस्ती विकास गर्दै कालिका गाउँपालिकालाई नगरउन्मुख बनाई सार्वजनिक सेवालालाई सरल बनाउने

रणनीति

- प्रत्येक वडास्तरसम्म न्यूनतम पूर्वाधारको विकास गर्ने
- गाउँपालिकाको नीति, योजना, बजेट, तथा कार्यक्रम तर्जुमा र कार्यान्वयनमा समावेशी सहभागिता सुनिश्चित गर्नुका साथै स्थानीय स्रोत परिचालनमा दक्षता अभिवृद्धि गरी गाउँपालिकालाई स्वावलम्बन बनाउँदै लाने

सञ्चार तथा सूचना प्रविधि

सोच

- नविन सञ्चार प्रविधियुक्त स्मार्ट गाउँपालिका

उद्देश्य

- सबै स्थानीय बासिन्दाहरूमा सूचनाको पहुँच तथा उपयोग विस्तार गर्नु
- सञ्चार र सूचना प्रविधि सेवालाई सर्वसुलभ, भरपर्दो र गुणस्तरीय बनाउनु
- सेवा, व्यापार व्यवसाय र कृषि क्षेत्रमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी रोजगारी वृद्धि गर्नु

रणनीति

- सूचनामा स्थानीय बासिन्दाहरूको पहुँच सुनिश्चित गर्ने
- गुणस्तरीय दूरसञ्चार एवं ब्रोडव्याण्ड सेवा कालिका गाउँपालिकाका सबै वडासम्म पुर्याउने
- सम्पूर्ण क्षेत्रको डिजिटाइजेसन मार्फत सामाजिक, आर्थिक र स्थानिय शासन र सेवा प्रवाहमा सुधार गर्ने

वैकल्पिक तथा अन्य उर्जा

सोच

- नवीकरणीय ऊर्जाको प्रवर्द्धन, विस्तार मार्फत ऊर्जाको दिगो विकास

उद्देश्य

- वैकल्पिक नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी सामाजिक आर्थिक विकासमा योगदान पुर्याउनु
- भरपर्दो, सर्वसुलभ, किफायती, गुणस्तरीय ऊर्जा उपलब्ध गराई पहुँचमा वृद्धि गर्नु

रणनीतिहरू

- आधुनिक ऊर्जा सेवा नियमित नभएका, तथा प्रर्याप्त उर्जा सेवा उपलब्ध नभएका क्षेत्रसम्म नवीकरणीय ऊर्जाको पहुँच वृद्धि गर्ने
- ठूला क्षमताका बायोग्याँस प्लान्ट र स्थापना गरी ऊर्जा तथा प्रांगारिक मल उत्पादन गर्ने
- नवीकरणीय ऊर्जाको विकास गरी शिक्षा, स्वास्थ्य, कृषि, सिँचाई, उद्यमशीलता, र स्थानीय स्तरमा रोजगारी सृजना गर्ने

सडक तथा यातायात

सोच

सर्वसुलभ, सुरक्षित, गुणस्तरीय एवं दिगो सडक पूर्वाधारको विकास ।

उद्देश्य

- गाउँपालिकाका प्रत्येक वडा र गाँउहरूमा सडक सञ्जालको सुरक्षित, गुणस्तरीय र दिगो विकास तथा विस्तार गर्नु
- पुराना सडकहरूको स्तरोन्नति, संरक्षण, मर्मत संभार र सडक सुरक्षाको व्यवस्थापन सवारी आवागमन सुरक्षित गर्नु

रणनीतिहरू

- गुणस्तरीय, सहज र सुरक्षित सडक सञ्जालको विकास गर्ने
- सडकको नियमित मर्मत संभार तथा स्तरोन्नतीमा जोड दिने
- वतावरणमैत्री, प्राकृतिक प्रकोपले न्युन क्षति हुने सडक निर्माण गर्ने

वन वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र

सोच

- वन र वातावरण क्षेत्रको दिगो र व्यवसायिक प्रयोग : समृद्धि र सुखमा योगदान

उद्देश्य

- वन, जैविक विविधता, र वन पैदावारको उत्पादकत्व, उत्पादन र वातावरणीय सेवामा अभिवृद्धि गर्नु
- वन वातावरण, जैविक विविधता तथा वन पैदावारहरूको संरक्षण, पुनर्स्थापना र दिगो उपयोग गर्नु

रणनीति

- वन क्षेत्रको पूर्ण क्षमताको उपयोग हुने गरी सहभागितात्मक व्यवस्थापन र पर्यावरणीय पर्यटनको विकासबाट आयआर्जन बढाउने
- वन, वनस्पति, वन्यजन्तु, तथा जैविक विविधता र वनपैदावारहरूको एकीकृत रूपमा संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने
- पर्यावरण लाई स्वच्छ सफा राख्न तथा विपद् व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउन वृक्षारोपण गर्ने

३.८ योजना छनोट एवं प्राथमिकीकरणका आधारहरू

आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठीमा समस्या तथा स्रोत पहिचान, र उक्त स्रोतहरूको परिचालन रणनीति तय गरे पश्चात् विभिन्न क्षेत्रका आवधिक योजनाहरूको सुची तयार गरियो र आवधिक योजना सुचीमा रहेका विषय क्षेत्रगत योजनाहरूलाई क्रमशः पहिलो, दोस्रो, तेश्रो, चौथो र पाँचौ वर्षमा कार्यान्वयन गर्न गोष्ठीबाट योजनाहरूको प्राथमिकीकरण गरियो ।

योजना तथा कार्यक्रम छनोट एवं प्राथमिकीकरणका आधारहरू निम्नानुसार रहेका छन् ।

- ✓ वडागत जनसंख्या
- ✓ दीर्घकालिन सोचलाई टेवा पुऱ्याउने खालका योजनालाई प्राथमिकता
- ✓ वडाको क्षेत्रफल, भूवनोट, उपलब्ध पूर्वाधार
- ✓ गरिवीको अवस्था
- ✓ आयआर्जन तथा रोजगार बढाउने खालका योजनालाई प्राथमिकता
- ✓ स्थानीय स्रोतसाधनको उपलब्धता
- ✓ स्थानीय सिप, स्रोत साधनको अधिकतम उपयोग हुने खालका योजनालाई प्राथमिकीकरण
- ✓ जनसहभागिता
- ✓ अधिकतम वडाबासी, घर परिवार लाभान्वितहुने खालका योजना
- ✓ कम जोखीमयुक्त योजनाहरू
- ✓ वातावरणलाई असर नपुऱ्याउने खालका योजनाहरू

३.९ विभिन्न क्षेत्र संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु

आवधिक योजना तर्जुमा गोष्ठी वाट गठन गरिएका विभिन्न विषयगत समितिहरुको गहन छलफल र सम्बन्धित विषयगत शाखा कार्यालयहरुवाट कार्यक्रमहरु पहिचान गरी तिनको प्राथमिकीकरण निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ (तालिका नं. १५)

तालिका नं. १५ विभिन्न क्षेत्र संग सम्बन्धित कार्यक्रमहरु

पहिलो प्राथमिकता फोहोरमैला सरसफाई कार्यक्रम	
१	पाँचवटै वडाका खानेपानीको श्रोतमा पानी शुद्धिकरण यन्त्र जडान गर्ने
२	कालिका गाउँपालिकामा थप २ वटा डम्पिङ साइट निर्माण गर्ने
३	प्रत्येक वडाहरुमा रहेको बजारमा ढल निकासको व्यवस्था गर्ने
४	अस्पतालवाट निस्कासन हुने फोहोरको व्यवस्थापन गर्ने
५	शिशु र प्लाष्टिक लाई छुट्टै राखी Recycling गर्ने वा Dumping गर्ने
६	मानववस्ती र सामुदायिक वनहरु वाट कुनै खुला ठाउँ वा आवादी नभएको क्षेत्रमा Dumping site हरुको निर्माण गर्ने
७	प्लाष्टिक, शिशु, बट्टा, लगायतका फोहोर सामुदायिक वन नजिक नफाल्ने

पहिलो प्राथमिकता स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी कार्यक्रम	
१	राम्चे स्वास्थ्य चौकीमा खानेपानी नियमित संचालनको लागी आवश्यक व्यवस्था गर्ने
२	राम्चे स्वास्थ्य चौकीमा बिजुली व्याकअप को व्यवस्था गर्ने
३	कालिका सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई (बर्थिङ सेन्टर) मा बिजुली व्याकअप को व्यवस्था गर्ने
दोश्रो प्राथमिकता स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी कार्यक्रम	
१	गाउँपालिकामा सब-बाहन तथा एम्बुलेन्सको व्यवस्था गर्ने
२	राम्चे स्वास्थ्य चौकीमा कर्मचारीको लागी आवास निर्माण गर्ने
३	वेतिनीमा बर्थिङ सेन्टरको लागी भवन व्यवस्थापन, बिजुली व्याकअप र फोहोरमैला व्यवस्थापन गर्ने
तेस्रो प्राथमिकता स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी कार्यक्रम	
१	वेतिनीमा परिवार नियोजन सेवा संचालनको लागी तालिम र औजार उपकरणको व्यवस्था गर्ने
२	वेतिनी सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई निर्माण गर्ने
३	DOTs Clinic संचालन गर्ने
४	स्वास्थ्य प्रयोगशालाको व्यवस्थापन गर्ने
चौथो प्राथमिकता स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी कार्यक्रम	
१	परिवार नियोजन सेवा संचालनको लागी तालिम र औजार उपकरणको व्यवस्था गर्ने
पाँचौ प्राथमिकता स्वास्थ्य सेवा तथा सुविधा सम्बन्धी कार्यक्रम	
१	गोम्बुडाडाँमा गाउँघर क्लिनिकलाई सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई र बर्थिङ सेन्टर संचालनको लागी आवश्यक पूर्वाधार, जनशक्ति र औजारको व्यवस्थापन गर्ने ।

पहिलो प्राथमिकता वन तथा वातावरण कार्यक्रम	
१	वन्यजन्तु संरक्षण र सचेतना कार्यक्रम गर्ने
२	निकुञ्ज र स्कूलको विचमा समन्वय बैठक तथा प्रचार प्रसार गर्ने
३	जलवायु अनुकुलन कार्यक्रम संचालन गर्ने
४	मध्यवर्ती वन नजिकका बासिन्दाहरुको लागि आयआर्जन मूलक कार्यक्रम संचालन गर्ने
५	वन्यजन्तु वाट बालीनालीमा हुने क्षतिका लागि कालिका गाउँपालिका र लाडटाङ राष्ट्रिय निकुञ्ज दुवै मिलेर राहत कार्यक्रम संचालन गर्ने
दोश्रो प्राथमिकता वन तथा वातावरण कार्यक्रम	
१	धोवीखोला पहिरो प्राङसे, जीवजीवे, धोवीखोला करीडोर लगायतका सार्वजनिक स्थलहरु, पहिरो, खोला

	नजिक डालेघाँस, निगालो, बाँस, अम्रिसो, उत्तिस, सल्लो जातका रुखहरु रोप्ने
२	लाइटाड राष्ट्रिय निकुञ्ज वरिपरिका मध्यवर्ती सामुदायिक वनको सीमाङ्कन गरी घेरावार लगाउने
३	वन्यजन्तु द्वारा बालीनाली नष्ट हुने हुदा कृषकहरुलाई क्षतिपूर्तिको व्यवस्था गर्ने
४	निजी तथा सार्वजनिक जमीनमा वन पैदावार उत्पादन गर्ने
	तेश्रो प्राथमिकता वन तथा वातावरण कार्यक्रम
१	सामुदायिक वन सीमाङ्कन गर्ने
२	गाउँ घरका खेत वस्तीहरुमा डाले घाँस रोप्ने
	पहिलो प्राथमिकता परम्परागत बस्ती बसोबास कार्यक्रम
१	प्राङ्से (पहिरो लाग्ने बस्ती) (वडा नं.१) स्थानान्तरण गर्ने
	दोश्रो प्राथमिकता परम्परागत बस्ती बसोबास कार्यक्रम
२	राम्चे वस्ती (वडा नं.) स्थानान्तरण गर्ने
३	मूलखर्क वरिपरिको बस्ती (वडा नं.१) स्थानान्तरण गर्ने
	तेश्रो प्राथमिकता परम्परागत बस्ती बसोबास कार्यक्रम
१	अम्बावाँस वस्ती स्थानान्तरण (वडा नं.४) गर्ने
२	कदमघारी वस्तीस्थानान्तरण (वडा नं.४) गर्ने
	चौथो प्राथमिकता परम्परागत बस्ती बसोबास कार्यक्रम
१	डाडाँगाउ वडा नं ४ वस्ती स्थानान्तरण गर्ने
	पाँचौ प्राथमिकता परम्परागत बस्ती बसोबास कार्यक्रम
१	४. रुप्सेपानी वस्ती स्थानान्तरण गर्ने
	पहिलो प्राथमिकता खुल्ला तथा सार्वजनिक ठाउँहरु निर्माण र विकास कार्यक्रम
१	स्याउवारी सार्वजनिक स्थललाई संरक्षण र पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने
२	लोकिल सार्वजनिक पार्क, पिकनिक स्थल निर्माण गर्ने
३	आडा सार्वजनिक स्थल विकास र संरक्षण गर्ने
	दोश्रो प्राथमिकता खुल्ला तथा सार्वजनिक ठाउँहरु निर्माण र विकास कार्यक्रम
१	भलायडाडाँ सार्वजनिक (वडा नं. ४) संरक्षण र विकास गर्ने
२	ढाँण (ज्वालामुखी प्रा.वि.का.जग्गा) को संरक्षण र विकास (वडा नं. ५ मा) गर्ने
३	घडेरीडाडाँ, पोखरीडाडाँ, देउराली भञ्जाड सार्वजनिक स्थल (वडा नं. ४) को संरक्षण गर्ने
	तेश्रो प्राथमिकता खुल्ला तथा सार्वजनिक ठाउँहरु निर्माण र विकास कार्यक्रम
१	धारापानी न्यौपानेडाडाँ सार्वजनिक क्षेत्रको संरक्षण र विकास गर्ने
२	राम्चे सामुदायिक क्षेत्रको संरक्षण र विकास गर्ने
३	राम्चे (पुरानो सेनाको व्यारेक नजिकको क्षेत्र) सार्वजनिक क्षेत्रको संरक्षण, र विकास गर्ने
४	इटपारे चौतारा सार्वजनिक स्थलको संरक्षण र विकास गर्ने
	चौथो प्राथमिकता खुल्ला तथा सार्वजनिक ठाउँहरु निर्माण र विकास कार्यक्रम
१	थाक्ले सिमसार क्षेत्रको संरक्षण र प्रयोग गर्ने
२	शहिद पार्क (वडा नं. २ र ३ ढकालडाडाँ नजिक) को संरक्षण र विकास गर्ने
३	कमारेगढी सार्वजनिक स्थलको संभार, संरक्षण र पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने
	पाँचौ प्राथमिकता खुल्ला तथा सार्वजनिक ठाउँहरु निर्माण र विकास कार्यक्रम
१	कटुञ्जे महादेवस्थान सार्वजनिक स्थलको संरक्षण र विकास गर्ने
२	थाक्ले वेतिनी पात्ले सिमसार क्षेत्रको संरक्षण गर्ने
३	जलजला सिमसार क्षेत्र संरक्षण गर्ने
	दोश्रो प्राथमिकता शिक्षा तथा मानव संसाधन सम्बन्धी कार्यक्रम
१	सिंहदेव र ग्राडमा २ वटा बाल विकास केन्द्र निर्माण गर्ने
२	वडा नं. ५ मा सामुदायिक सिकाई केन्द्र स्थापना गरी कक्षा संचालन गर्ने
३	सेतीभूमि मा.वि. मा लेखाजोखा केन्द्र स्थापना गर्ने
४	सेतीभूमि मा.वि. मा कक्षा ११ सञ्चालन गर्ने
५	कालिका मा.वि. १५० जना आवासीय विद्यालय निर्माण गर्ने

६	कालिका हिमालय मा.वि. विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना
७	कालिका हिमालय मा.वि. वच्छलादेवी आधारभूत विद्यालय, निलकण्ठ नमुना मा.वि. र नारायणस्थान आधारभूत विद्यालयलाई क्रमश नमुना विद्यालयको रूपमा विकास गर्ने
८	कालिका मा.वि.मा प्राविधिक विषयको अध्ययन संचालन गर्ने
९	निलकण्ठ नमुना मा.वि.,सेतीभूमे मा.वि. सेतीदेवी मा.वि. र सुन्धारा मा.वि.मा प्राविधिक शिक्षाका कक्षाहरु संचालन गर्ने
१०	सबै विद्यालयहरुमा विद्युतीय हाजिर को व्यवस्था गर्ने
११	कालिका हिमालय क्याम्पसमा शिक्षक तलबको व्यवस्था (एम. फिल. मा सो सरह योग्यता भएको शिक्षकको लागि)
१२	काभ्रे प्रावि. र भ्याडलाड प्रा.वि.मा स्कुल बाहिर रहेका विद्यार्थीहरुलाई विद्यालय भर्ना गर्न सघन अभियान चलाउने
१३	निलकण्ठ नमुना मा.वि. भवन निर्माण गर्ने
१४	सेतीभूमे मा.वि. पुस्तकालय स्थापना गर्ने
१५	निलकण्ठ नमुना मा.वि. पुस्तकालय स्थापना गर्ने
१६	कालिका हिमालय मा.वि. पुस्तकालय स्थापना गर्ने
१७	निलकण्ठ मा.वि. १५० जना आवासीय विद्यालय निर्माण गर्ने
१८	सेतीभूमे मा.वि. २५ जना आवासीय विद्यालय निर्माण गर्ने
१९	वच्छलादेवी मा.वि. २० जना आवासीय विद्यालय निर्माण गर्ने
२०	नारायणस्थान आधारभूत विद्यालय २ कोठा भवन निर्माण गर्ने
२१	कालिका हिमालय क्याम्पसमा छात्रवृत्तिको व्यवस्था गर्ने
	तेश्रो प्राथमिकता शिक्षा तथा मानव संसाधन सम्बन्धी कार्यक्रम
१	सेतीभूमे मा.वि. ८ कोठा भवन निर्माण गर्ने
२	वच्छला आधारभूत विद्यालय ४ कोठा भवन निर्माण गर्ने
३	सुन्धारा मा.वि. ४ कोठा भवन निर्माण गर्ने
४	मनकामना मा.वि.मा ४ कोठा भवन निर्माण गर्ने
५	सेतीदेवी मा.वि. ४ कोठा भवन निर्माण गर्ने
६	तेम्नाड मा.वि. मा २ कोठा भवन निर्माण गर्ने
७	सेतीभूमे मा.वि.मा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्ने
८	सुन्धारा मा.वि. मा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्ने
९	सेतीदेवी मा.वि. मा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना गर्ने
१०	सुन्धारा मा.वि. मा ICT सेन्टर संचालन गर्ने
११	सेतीभूमे मा.वि. मा ICT सेन्टर संचालन गर्ने
१२	कालिका हिमालय मा.वि. मा ICT सेन्टर संचालन गर्ने
१३	कालिका हिमालय क्याम्पसमा प्राविधिक शिक्षा संचालन र ICT युक्त कक्षा व्यवस्थापन गर्ने
१४	ग्राड प्रा.वि. मा ECED स्थापना गर्ने
१५	सेतीभूमे मा.वि. मा ECED स्थापना गर्ने
१६	पलेप मा.वि. मा ECED स्थापना गर्ने
१७	कालिका हिमालय मा.वि. मा ECED स्थापना गर्ने
१८	सुन्धारा मा.वि. मा ECED स्थापना गर्ने
१९	सुर्योदय प्रा.वि. मा ECED स्थापना गर्ने
	चौथो प्राथमिकता शिक्षा तथा मानव संसाधन सम्बन्धी कार्यक्रम
१	सेतीभूमे मा.वि. मा घेरावार लगाउने
२	ग्राड प्रा.वि. मा घेरावार लगाउने
३	कालिका हिमालय मा.वि. मा शौचालय निर्माण गर्ने
४	सुन्धारा मा.वि. मा शौचालय निर्माण गर्ने

५	सेतीदेवी मा.वि. मा शौचालय निर्माण गर्ने
६	कालिका हिमालय मा.वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
७	पलेप प्रा.वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
८	सेतीभूमे मा.वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
९	नारायणस्थान आ. वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
१०	शिलादेवी आ. वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
११	निलकण्ठ नमूना मा.वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
१२	मनकामना प्रा.वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
१३	ग्राङ् प्रा.वि. मा खानेपानी व्यवस्था गर्ने
१४	क्याम्पसमा छात्रवासको व्यवस्था गर्ने
१५	मा वि. र कालिका हिमालय क्याम्पस समेतमा पढाउने दक्ष कम्प्युटर शिक्षकको व्यवस्था गर्ने
पाँचौँ प्राथमिकता शिक्षा तथा मानव संसाधन सम्बन्धी कार्यक्रम	
१	कालिका हिमालय मा.वि. मा घेरावार लगाउने
२	सुन्धारा मा.वि. मा घेरावार लगाउने
३	वच्छलादेवी आ. वि. मा घेरावार लगाउने
४	सुर्योदय प्रा.वि. मा घेरावार लगाउने
५	सेतीदेवी मा.वि. घेरावार लगाउने
६	नारायणस्थान आ.वि. मा करेसावारी/ बगैँचा निर्माण गर्ने
७	वच्छलादेवी आ.वि. मा करेसावारी/ बगैँचा निर्माण गर्ने
८	सेतीदेवी मा.वि. मा करेसावारी/ बगैँचा निर्माण गर्ने
९	कालिका हिमालय मा.वि. मा करेसावारी/ बगैँचा निर्माण गर्ने
१०	निलकण्ठ नमूना मा.वि. करेसावारी/ बगैँचा निर्माण गर्ने
११	सुन्धारा मा.वि. मा करेसावारी/ बगैँचा निर्माण गर्ने
१२	कालिका हिमालय क्याम्पसमा व्यवस्थापनमा स्नातकोत्तर (MBS) कक्षा संचालन गर्न पहल गर्ने
दोश्रो प्राथमिकता घरेलु उद्योग सम्बन्धी कार्यक्रम	
१	घरेलु विकासमा दर्ताभई कालिका गाउँपालिकामा कार्यक्रम संचालन गर्न अनुमति पाएका घरेलु उद्योगहरूको को मुल्याङ्कन र अनुगमन गरी सक्रिय र निष्क्रिय उद्योगहरू छुट्याउने । सक्रिय उद्योगहरूलाई गाउँपालिकाले प्रोत्साहन गर्ने ।
२	निष्क्रिय घरेलु उद्योगहरूलाई सक्रिय बनाउन प्रोत्साहन गर्ने
३	संचालितमा रहेका घरेलु उद्योगहरूको उत्पादन, सेवा र गुणस्तरीयतामा वृद्धि गर्न कार्यक्रम संचालन गर्ने
४	नयाँ संचालनमा आउने घरेलु उद्योगहरूलाई कालिका गाउँपालिकामा काम गर्न सहज व्यवस्था निर्माण गर्ने
५	घरेलु उद्योगहरूको प्रवर्द्धनार्थ घरेलु उद्योग कोषको व्यवस्था गर्ने
दोश्रो प्राथमिकता घरेलु उद्योग सम्बन्धी कार्यक्रम	
वित्तिय व्यवस्थापन	
१	वाणिज्य बैंक, लघुवित्त र सहकारीहरूले कृषक, उद्यमी, होटेल व्यवसायीहरूलाई ऋण उपलब्ध गराउने छिटो छरितो र सहज रूपमा गराउन समन्वय गर्ने
२	प्राथमिकता क्षेत्र प्राप्त कर्जा प्रदान गर्न समन्वय गर्ने
३	सहकारी संस्थाहरूको नियमित अनुगमन गर्ने र क्षमता विकास कार्यमा सहयोग पुर्याउने
दोश्रो प्राथमिकता संस्थागत विकास र सुशासन कार्यक्रम	
१	संस्थागत विकास र सुशासन कार्यक्रम
२	वर्षमा कम्तीमा २ पटक घुम्ती सेवा संचालन गर्ने
३	जनतासंग सीधा सम्पर्क स्थापित गर्न "गाउँघर भेटघाट" का कार्यक्रम संचालन गर्ने
४	नागरिक बडापत्रलाई डिजिटल ध्वनि सहितको प्रविधिमा परिमार्जित गरी स्पष्ट रूपमा सबैले देख्ने गरी गाउँपालिका परिसरमा राख्ने
५	गाउँसभा तथा कार्यपालिकाका निर्णयहरू २४ घण्टाभित्र सार्वजनिक गर्ने
६	प्रत्येक ४/४ महिनमा आर्थिकसामाजिक क्रियाकलापहरू र सेवाको वारेमा जनअभिमत बुझ्न सार्वजनिक

	सुनुवाई संचालन गर्ने
७	जनतालाई छिटो, छरितो सेवा प्रदान गर्न e-governance प्रक्रिया को संचालन गर्ने
	कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी कार्यक्रम
	पहिलो कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी कार्यक्रम
१	चिराइतो, अल्लो, अलैची, कफी खेती गर्नलाई कार्यक्रम ल्याउने र किसानहरुलाई प्रोत्साहन गर्ने
२	पकेट क्षेत्र निर्धारण गरि कार्यक्रम संचालन गर्ने
३	पाँच वटै वडामा मकै कोदो खेतीको आलीमा भटमास खेतीलाई प्रवर्धन गर्ने
	दोश्रो कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी कार्यक्रम
१	कालिका गाउँपालिकाका सबै वडाहरुमा अन्नबालीको र तरकारीको विऊ उत्पादन गर्ने
२	प्रत्येक वडामा एउटा कृषि प्राविधिकको व्यवस्था गर्ने
३	पकेट क्षेत्र निर्धारण गरि वडा नं. १ र ५ मा माछा र बंगुर पालन , वडा नं. २ मा गाईभैसी, वडा नं. ३ मा कुखुरा, वडा नं. ४ मा बाखा र गाईभैसी र वडा नं. ५ मा बाखापालन कार्यक्रम संचालन गर्ने
	पकेट क्षेत्रमा बाखापालनलाई व्यवसायिक रुपमा संचालन गर्ने (कम्तीमा १० वटा बाखा)
	तेस्रो प्राथमिकता कृषि तथा पशुपालन सम्बन्धी कार्यक्रम
१	कुखुरापालन व्यवसायिक रुपमा संचालन गर्ने (कम्तीमा ५०० वटा कुखुरा)
२	बंगुर पालन व्यवसायिक रुपमा संचालन गर्ने (कम्तीमा १० वटा माँउ)
३	प्रत्येक वडामा पशुहरुको औषधि उपचारको लागि भेटनरीको सुविधा प्रदान गर्ने
४	पशुमा नश्ल सुधारको लागि हरेक वडामा पशु कृत्रिम गर्भाधान सेवा प्रदान गर्न व्यवस्था गर्ने
५	पशुमा नश्ल सुधारको लागि उन्नत जातको साँढेको व्यवस्था गर्ने
६	रसुवा डेरीलाई नियमित र पूर्ण क्षमताका साथ संचालन गर्न कार्यक्रम ल्याउने
७	कृषि तथा भेटनरी प्राविधिकहरुको क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
८	अर्गानिक कृषि उत्पादन बढाउन गड्यौला मल(Vermi Compost) उत्पादन कार्यक्रम संचालन गर्ने
	पहिलो प्राथमिकता फलफूल खेती सम्बन्धी कार्यक्रम
१	कालिका गाउँपालिकाका वडा नं. २,३,४ र ५ मा कागती खेती कार्यक्रमलाई प्रवर्द्धन गर्ने
२	कालिका गाउँपालिकाका २, ३,४ र ५ नं. वडाहरुमा नासपाती र स्याउपातीको खेतीलाई प्रवर्द्धन गर्ने
३	कालिका गाउँपालिकाको वडा नं. १ राम्चे र ग्राड्मा माछापालन कार्यक्रम संचालन गर्न प्रवर्द्धन गर्ने
४	कालिका गाउँपालिकाको वडा नं. २ र ३ वाट १०/१० किसान छनोट गरी मौरीपालन कार्यक्रम संचालन गर्ने
५	कालिका को नं २ मा च्याउखेती कार्यक्रम संचालनमा गरी बजारीकरण गर्ने
	तरकारी खेती सम्बन्धी कार्यक्रम
१	पकेट क्षेत्र निर्धारण गरि कार्यक्रम संचालन गर्ने
२	तरकारी बजारको लागि छिमेकी राष्ट्र चीनको सीमावर्ती बजारको संभाव्यता अध्ययन गर्ने
३	तरकारी संकलन केन्द्रहरु (राम्चे, धारापानी, कालिकास्थान, रुपसेपानी र जिबजिबे) को क्षमताहरु अभिवृद्धि गरी नियमित संचालनमा ल्याउने
४	प्रदेश सरकारले कालिका गाउँपालिकालाई आलुको पकेट क्षेत्र तोकेकोले अर्गानिक आलुखेती को रुपमा पहिचान दिन समन्वयात्मक ढंगले अधि बढने
५	तरकारी भण्डारणको लागि निर्माण प्रक्रियामा रहेको शित भण्डार तोकिएको समयमा सम्पन्न गर्ने
६	काफि र किवी खेतीको संभाव्यता अध्ययन गरी कार्यक्रम संचालन गर्ने
	पर्यटन व्यवसाय सम्बन्धी कार्यक्रम
	पहिलो प्राथमिकता
१	कालिका मन्दिरको संरक्षण र प्रचारप्रसार गरी धार्मिक पर्यटकीय स्थलको रुपमा विकास गर्ने
२	स्याउवारीमा ECO Tourism Park को DPR बमोजिम पर्यावरणीय पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने
३	निलकण्ठ मन्दिरको संरक्षण, प्रचार प्रसार गरी धार्मिक पर्यटकीय स्थलको रुपमा विकास गर्ने
४	ऐतिहासिक कमरेगढी को संरक्षण र प्रचार प्रसार गर्ने
५	उत्तरगया कालिका मन्दिर स्याउवारी रमिते ढुङ्गा गाँसाईकुण्ड लाई पैदल मार्गको रुपमा विकास गर्ने

	दोश्रो प्राथमिकता
५	शहिद स्मारक पार्कमा शहिदहरुको सालिक स्थापना गरी रमणीय पार्कको रुपमा विकास गर्ने
६	राम्चेमा तामाड सग्रहालय र गुम्वाँ निर्माण गर्ने
७	लोकिललाई पर्यटकीय क्षेत्रको रुपमा विकास गर्ने
	जडीबुटी खेती प्रवर्द्धन सम्बन्धी कार्यक्रम
१	राम्चे, स्योवारी र लोकिलमा चिराइतो, धसिङ्गरे र रोइतक जिडीबुटी खेती प्रवर्द्धन गर्ने
२	स्याउवारीमा स्थापना गरीएको धसिङ्गरे प्रशोधन केन्द्रको क्षमता विस्तार गर्ने र नियमित संचालनमा ल्याउने

३.१० योजनाहरुको प्राथमिकीकरण तथा कार्यान्वयन योजना (Implementation Plan)

कार्यान्वयन प्राथमिकतामा परेका परियोजनाहरुलाई आवधिक योजनाको अवधि भित्र कार्यान्वयन गर्ने योजना तयार गरिएको छ । यसरी पहिलो प्राथमिकतामा परेका योजनाहरुलाई पहिलो आ.व. वर्षमा कार्यान्वयन गर्ने, दोस्रो प्राथमिकतामा परेका योजनाहरुलाई दोस्रो आ.व., तेस्रो प्राथमिकतामा परेका योजनाहरुलाई तेस्रो आ.व.मा कार्यान्वयन गरिनेछ । त्यसैगरी चौथो प्राथमिकतामा परेको योजनाहरुलाई चौथो वर्षमा कार्यान्वयन गरिनेछ छ भने पाँचौ प्राथमिकतामा परेको योजनाहरुलाई पाँचौ वर्षमा कार्यान्वयन गरिनेछ । परियोजनाहरु कार्यान्वयन गर्नको लागि आवश्यक पर्ने स्रोतहरुको पहिचान छुट्टै उपशिर्षक उल्लेख गरिएको छ । परियोजना प्राथमिकीकरण र कार्यान्वयन तालिका निम्नानुसार हुनेछ (तालिका नं १६)

तालिका नं. १६ कालिका गाउँपालिका आवधिक योजनाहरुको प्राथमिकीकरण तथा कार्यान्वयन तालिका

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौ
क्र.सं.	गोरेटो वाटो						
१	गोचेत-ग्राड गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
२	थालाग्राड-राम्चे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
३	नकुर दुडु-पलेप गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
४	फैलिगाड-खार्सा गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
५	तेम्राड-लाङ्सा गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
६	पलेप - अम्बुसे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
७	गिचेत-नुम्राड गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
८	राम्चे बजार कुना सम्म गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
९	पलेप-अम्बुगाड गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१०	नाङगाउँ गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
११	राम्चे जिरोवाट पुरानो राम्चे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१२	पुरानो राम्चे-छहरे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१३	छहरे-वादेरे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१४	राम्चे-ब्राचो -तेम्राड गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१५	नर्सरीजोड खार्सा गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१६	खार्सागिचेत गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१७	पलेप घट्टालुडथाड सिङनाड गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१८	राम्चे गुंरासे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
१९	हाडीफोर छहरे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
२०	खार्सा थाङसिङनाड गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
२१	नुम्राडग्राडदुडु गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
२२	टोवावुल गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	१					
कल्भर्ट		प्राथमिकीकरण					
१	प्लम्बीन खोला पलेप कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
२	ब्राचो (तेम्राडराम्चे) मा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
३	ग्राड खोलामा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
४	गुन्जेखोलामा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
५	तेम्राडमा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
६	ग्राडसिडगुराँसे खोलामा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
७	खार्साखोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
८	अम्बुँसे कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
९	भदाउरे कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
१०	ढाँप कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
११	घट्टालुङ कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
१२	सिंहदेव खोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	१					
शिक्षा सम्बन्धी योजनाहरु							
१	ग्राड प्रा.वि. घेरावार निर्माण गर्ने	१					
२	ग्राड प्रा.वि. प्रोजेक्टर खरीद गर्ने	१					
३	पलेप प्रा.वि. मेसिनरी वाल निर्माण गर्ने	१					
४	सेती भूमे मा.वि. व्यवस्थापन गर्ने	१					
५	पलेप वाल विकास केन्द्र निर्माण गर्ने	१					
खानेपानी							
१	खार्सा-पलेप-हाडिफोर खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
२	राम्चे साविक (७,८,९) समेट्ने खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
३	ग्राड साविक (१,२,३,४) समेट्ने खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
४	पलेप साविक(५,६)समेट्ने खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
५	ग्राडदुङ खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
६	लाडसारास्ये खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
७	लाडसारास्येग्राड खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
८	पलेप गाउँ खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
९	ग्राड गाउँ खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१०	खार्सा खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
११	ब्रावाचेत खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१२	फैलिगाड खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१३	टोवाबुल खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१४	सेर्पाक्यु खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१५	अम्बुँसे गाउँ खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१६	कुटुम्जो खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१७	कुफा खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१८	गोचेत खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
१९	थालागाड खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
२०	वतीव्लेतेम्राड खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
२१	सिंहदेव खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	१					
संरक्षण तथा धार्मिक गुम्बा व्यवस्थापन		प्राथमिकीकरण					
१	थालागाड दुजेश्वर संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने	१					
२	वेतखर्क दुजेश्वर संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्ने	१					
३	गुम्बा निर्माण तथा व्यवस्थापन गर्ने	१					
४	डाडसुर छेलिङ गुम्बा DPR गर्ने	१					
५	नकुरदुङ रक क्लाइम्बिङ DPR गर्ने	१					
६	तामाङ संग्रहालय निर्माणको लागि DPR गर्ने	१					
७	ग्राड गाउँमा गुम्बा निर्माण गर्ने	१					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
८	राम्चेमा गुम्बा निर्माण गर्ने	१					
भोलुङ्गे पुल							
१	म्याउ खोला भो. पु. निर्माण गर्ने	१					
२	घट्टा लुङ भो.पु निर्माण गर्ने	१					
३	अम्बुसे भो. पु. निर्माण गर्ने	१					
४	ग्राडखोलामा भो.पु निर्माण गर्ने	१					
५	घट्टेखोलामा भो.पु निर्माण गर्ने	१					
६	खार्सा खोलामा भो.पु निर्माण गर्ने	१					
७	सिंहदेवखोलामा भो.पु निर्माण गर्ने	१					
८	तेम्राड अरिङगाल खोलामा भो.पु निर्माण गर्ने	१					
सिंचाई							
१	घट्टेखोला हाडिखोर सिंचाई DPR तयार पारी निर्माण गर्ने	१					
२	पलेप सिंचाई DPR तयार पारी निर्माण गर्ने	१					
सडक निर्माण तथा स्तरोन्नति							
१	पलेपग्राड सडक निर्माण गर्ने	१					
२	गोम्बाडग्राड सडक सुधार तथा निर्माण गर्ने	१					
३	राम्चे लाङसा सडक सुधार तथा निर्माण गर्ने	१					
४	गुरासे सडक निर्माण गर्ने	१					
५	पलेप सडक सुधार तथा निर्माण गर्ने	१					
६	फैलिगाड-खार्सा कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
७	तेम्राड-राम्चे कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
८	पलेप-अम्बुसे कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
९	ग्राड-गिचेत-नुम्राड कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
१०	गोम्बाड-ग्राड सडक स्तरोन्नति गर्ने	१					
११	राम्चे -लाङसा सडक स्तरोन्नति गर्ने	१					
१२	चक्कपरचेत देखि कुटुम्जो सडक स्तरोन्नति गर्ने	१					
१३	चक्कपरचेत देखि राम्चे गाउँ सडक स्तरोन्नति गर्ने	१					
१४	पलेप-खार्सा सडक स्तरोन्नति गर्ने	१					
१५	पलेप-कुटुम्जो सडक स्तरोन्नति गर्ने	१					
१६	वाइपाराड कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
१७	टोवाबुल-वाब्राचेत-कृना कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
१८	मुलखर्क-सिङग्यामा कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
१९	ग्राड-नुम्राड कृषि सडक निर्माण गर्ने	१					
पहिरो नियन्त्रण सम्बन्धी योजनाहरु							
१	पलेप गाउँको पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
२	ग्राड गाउँको पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
३	राम्चेलाङसा गाउँको पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
४	तेम्राड पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
५	मुलखर्क पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
६	केसिङगाड पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
७	माइखोर पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
८	अम्बुसे देखि थालाङ सम्म पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
९	ग्राडदुङ पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
१०	गुम्राड पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
११	सिंहदेव पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
१२	तेम्राड पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
१३	गुरासे पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
१४	मूलखर्क पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
१५	लामा ज्याल्वा पहिरो नियन्त्रण गर्ने	१					
तरकारी संकलन केन्द्र							
१	दिडगा तरकारी संकलन केन्द्र निर्माण गर्ने	१					
२	फैलिगाड तरकारी संकलन केन्द्र निर्माण गर्ने	१					
३	राम्चे बजार तरकारी संकलन केन्द्र निर्माण गर्ने	१					
४	ग्राड तरकारी संकलन केन्द्र निर्माण गर्ने	१					
५	तेम्राड तरकारी संकलन केन्द्र निर्माण गर्ने	१					
चौतारा निमाण सम्बन्धी योजनाहरु							
१	तेम्राड गाउँमा चौतारा निर्माण गर्ने	१					
२	कटुन्चो गाउँमा चौतारा निर्माण गर्ने	१					
३	गिचेत गाउँमा चौतारा निर्माण गर्ने	१					
४	म्यामी गाउँमा चौतारा निर्माण गर्ने	१					
५	चेन खोरगाडमा चौतारा निर्माण गर्ने	१					
ढल व्यवस्थापन तथा नाली निर्माण योजनाहरु							
१	ग्राड ग्याङ्ला पाको नाली निर्माण गर्ने	१					
२	डोवोल्बो बतीव्ले तेम्राड नाली निर्माण गर्ने	१					
३	देउराली नाली निर्माण गर्ने	१					
४	सेनचेत नालीनिर्माण गर्ने	१					
५	पोलचेत-फैलीगाड नाली निर्माण गर्ने	१					
६	कटुन्चो कटान नाली निर्माण गर्ने	१					
७	गिचेतग्राड नाली निर्माण गर्ने	१					
८	खरीगाड नाली निर्माण गर्ने	१					
९	खासा नाली निर्माण गर्ने	१					
१०	पलेप गाउँ नाली निर्माण गर्ने	१					
११	माइखोर नाली निर्माण गर्ने	१					
शिक्षा							
१	४ वटा विद्यालयहरुमा शिक्षा सुधार कार्यक्रम गर्ने	१					
मरन घाट निर्माण							
१	पलेप गाउँमा मरन घाट निर्माण गर्ने	१					
२	राम्चे गाउँमा मरन घाट निर्माण गर्ने	१					
३	ग्राड गाउँमा मरन घाट निर्माण गर्ने	१					
सामुदायिक भवन निर्माण							
१	ग्राड गाउँमा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	१					
२	पलेप गाउँमा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	१					
३	राम्चे बजारमा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	१					
४	राम्चे गाउँमा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	१					
५	फैलिगाडमा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	१					
६	तेम्राडमा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	१					
कालिका गाँपा वडा नं. २ अर्न्तगतका योजनाहरु							
गोरेटो बाटो							
१	कालिका चौकी कटुञ्जे सम्म गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	२					
२	नारायणस्थान -च्यानडाँडा गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	२					
३	पिपलवोट-घुम्ती गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	२					
४	गैराघर- ब्यारेक गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	२					
५	देवकोटाडाँडा -स्वाराँ गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	२					
६	गुम्बुडाँडा -वास्तला प्राङ्से गोरेटो बाटो निर्माण	२					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरू		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
	गर्ने						
७	लामीडाँडा- काभ्रे -पाखेनटोल गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	२					
८	अमलडाँडा- चित्रेपानी गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	२					
९	कालिकास्थान-पेट्रोलपम्प गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	२					
१०	काभ्रे- धुर्चेत गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	२					
११	वास्तला- देउराली गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	२					
१२	टासीलिङ गुम्बा- वस्तीटोल गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	२					
१३	पर्युंफेद -राब्राड लाम्राड गोरेटो वाटो	२					
१४	एडा भवन २ नं वडा कार्यालय जोड्ने मूल गोरेटो निर्माण गर्ने	२					
१५	चिउरीवोट- च्यानडाँडा गोरेटो निर्माण गर्ने	२					
१६	काभ्रे घुम्ती स्याउवारी गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	२					
खानेपानी योजना							
१	भिरकुना खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
२	जम्बुभिर खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
३	धोवीखोला -गैराघर खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
४	डाँडाटोल खा.पा मर्मत गर्ने	२					
५	खार्पास्याङ खा.पा.गर्ने	२					
६	मुरलीभञ्ज्याङ -प्राङ्से गुम्बुडाँडा खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
७	गुरासे देउराली खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
८	जलकिने खा.पा. निर्माण गर्ने	२					
९	चिलाउनेवोट खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
१०	पँयुवोट खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
११	नैकुना खा.पा. योजना निर्माण गर्ने	२					
१२	चित्रेपानी खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
१३	स्वाराटोल खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
१४	काभ्रे खा.पा. मर्मत गर्ने	२					
१५	स्योम्राङ खा.पा. योजना निर्माण गर्ने	२					
सिंचाई योजना							
१	विरौटा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	२					
२	धोविखोला- गैराघर सिंचाई निर्माण गर्ने	२					
३	विरौटा- छेरुवा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	२					
४	धैवुडकोट-गैराघर थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	२					
५	छापेडाँडा खानेपानी तथा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	२					
६	काभ्रेखोला- कालिकास्थान स्वारा सिंचाई निर्माण गर्ने	२					
७	काभ्रे-लामीडाँडा थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	२					
८	कालिकास्थान -पेट्रोलपम्प-स्वारा थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	२					
९	गुम्बुडाँडा-स्याउवारी थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	२					
१०	प्राङ्से-चित्रेपानी थोपा सिंचाई योजना निर्माण	२					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
	गर्ने						
कल्भर्ट निर्माण							
१	गुहेखोला-पाखेनटोल मा २ वटा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
२	काभ्रे खोलामा २ वटा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
३	स्वारा खोलामा २ वटा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
४	नाडमा खोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
५	सिस्नेरी -छेरुवा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
६	चित्रेपानीमा २ वटा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
७	पर्युवोट-खोल्सा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
८	वास्तलखोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
९	छ्युमी कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
१०	राखरपानी- कमारेगढी कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
११	राब्राडखोल्सीमा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	२					
सामुदायिक भवन निर्माण							
१	२ नं वडा कार्यालय भवन निर्माण गर्ने	२					
२	प्राङ्से-मुरलीभञ्ज्याङ सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
३	सामबालीङ गुम्बा पूनःनिर्माण (काभ्रे)गर्ने	२					
४	चिलाउनेवोट सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
५	चित्रेपानी सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
६	कालिका मन्दिर किरियाघर सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
७	वास्तलाटोल सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
८	गुम्बुडाँडा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
९	काभ्रे सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
१०	गैराघर-पिपलवोट सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
११	कालिकास्थान सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
१२	स्वाराटोल सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
१३	शान्तीटोल-गैराघर सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	२					
सडक निर्माण							
१	चिउरीवोट-काभ्रेघुम्ती कृषि सडक निर्माण गर्ने	२					
२	गुम्बुडाँडा-नारायणस्थान-चित्रेपानी कृषि सडक निर्माण गर्ने	२					
३	कालिकास्थान-गैराघर-धैवुङकोट-चिउरीवोट कृषि सडक निर्माण गर्ने	२					
४	पेट्रोलपम्प-ढकालडाँडा-स्वाराटोल कृषि सडक निर्माण गर्ने	२					
५	स्याउवारी-लोकिल कृषि सडक निर्माण गर्ने	२					
६	नैकुना-देउराली-सुर्के-हुरीडाँडा-गुरासे कृषि सडक निर्माण गर्ने	२					
पहिरो नियन्त्रण कार्यक्रम							
१	घुम्ती वजार नजिक धोविखोला मा नव निर्मित भोलुङ्गे पुलको पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
२	प्राङ्से पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
३	चित्रेपानी पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
४	धोवीखोला पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
५	काभ्रेखोला पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
६	पर्युखोला पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरू		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
७	गुहेखोला पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
८	स्याउवारी पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
९	बाघखोर –घैयावारी पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
१०	कालिका हिमालय क्याम्पस पछाडी पहिरो नियन्त्रण गर्ने	२					
उद्योग विकास योजना							
१	लघु उद्यमी समूह बच्चा हेरचाह केन्द्र निर्माण (शौचालय सहितको) गर्ने	२					
मरनघाट निर्माण योजना							
१	स्यावारी मरनघाट निर्माण गर्ने	२					
२	प्राङसे मरनघाट निर्माण गर्ने	२					
३	च्यानडाँडा मरनघाट निर्माण गर्ने	२					
४	चित्रेपानी मरनघाट निर्माण गर्ने	२					
हेलिप्याड निर्माण योजना							
१	कालिकास्थान मा हेलिप्याड निर्माण गर्ने	२					
फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा प्रभावित क्षेत्र विकास योजना		२					
कालिका गाँपा ३ नं. वडा का योजनाहरू							
गोरेटो बाटो							
१	गुडी-तारुके धारापानी गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
२	डाँडाखेत-वेतिनी अगस्तीटोल गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
३	वेतिनी-मगरटोल-च्यानडाँडा गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
४	चाँपवोटे- कटुञ्जे गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
५	डिँखेत –रातमाटे गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
६	धारापानी-च्यानडाँडा गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
७	इँटपारे-थाकले-कटुञ्जे गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
८	धारापानी-ढकालडाँडा गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
९	उपल्लो पैवा- कटुञ्जे-कालिकास्थान गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
१०	वेतिनी-बुलबुले-पिपलचौर-पासाडल्हामु राजमार्ग गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
११	वेतिनी-गैराघर-बुलबुले गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
१२	उपल्लो पैवा-पाखुरे डाँडा कटुञ्जे गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
१३	कुडुल्ले –बेलचौर –कदमघारी –पासाडल्हामु राजमार्ग गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
१४	बेलचौर-सानिखोला- पाल्ले चौतारा गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
१५	कुडुल्ले फाँट-तारुके –धारापानी गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
१६	सरस्वती मन्दिर- इँटपारे –गैराघर गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
१७	गुह्य खोला देखी माथिल्लो सडक सम्म जाने गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	३					
भोलुङ्गे पुल निर्माण							
१	धारापानी- चिहानडाँडा-अमरेडाँडा भोलुङ्गे पुल निर्माण गर्ने	३					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
कल्भर्ट निर्माण							
१	डँडरेखोला-अगस्ती टोल कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
२	डँडरेखोला- वुलवुले कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
३	खहरेखोला- वुलवुले कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
४	मगरटोल- धारापानी कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
५	भदेटोल कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
६	ईटपारे कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
७	डँडरेखोला-रातमाटे कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
८	खहरेखोला डि खेत कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
९	सानिखोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
१०	पछेरा खोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
११	कुडुल्ले सडकमा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
१२	पाखुरेडाँडा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
१३	खहरेखोला कटुञ्जेमा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
१४	वुलवुले सडकमा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	३					
खानेपानी योजना							
१	धोवीखोला- कटुञ्जे -वेतिनी खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
२	केराफेद माथिल्लो तल्लो खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
३	अधैंरी खोला मुहानगरी-धारापानी-इन्द्रेणी छाँगा खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
४	वेतिनी-धारापानी खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
५	ईटपारे खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
६	लाङ्से खोला-कटुञ्जे -थाक्ले खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
७	भोगटिनी खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
८	नुप्पाखोतिय-कटुञ्जे खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
९	रातमाटे -डि खेत खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
१०	ढकालडाँडा खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
११	कदमघारी-वेलचौर खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
१२	तारुके खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
१३	रुप्सेपानी-पाखुरेडाँडा खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
१४	वेतिनी पाल्ले धारा संरक्षण गर्ने	३					
१५	फलाखु खोला-धारापानी-वेतिनी लिफ्ट खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
१६	साँडी खोला मुहानगरी भोर्ले आँगे खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
१७	कदम पछेटी धारा निर्माण/निर्माण गर्ने	३					
१८	ढाडखोठीय मुहानगरी गैराघर खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					
१९	भदौरे मुहानगरी मगर टोल खानेपानी निर्माण गर्ने	३					
२०	कटुञ्जे -धारापानी-वेतिनी डिप वोरिड खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	३					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेस्रो	चौथो	पाँचौ
सिंचाई योजना							
१	धारापानी वेतिनी थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
२	कटुञ्जे थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
३	भदौरे थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
४	गिद्धे खोला सिंचाई ट्याङ्की निर्माण गर्ने	३					
५	खहरे खोला चखेटारी सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
६	सिमली वोट सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
७	पाल्पेधारा-रातमाटे डि खेत सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
८	भोगटिनी थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
९	धोविखोला ढकालडाँडा कटुञ्जे सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
१०	इन्द्रेणी छाँगा उपल्लो धारापानी थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
११	काभ्रेखोला-भोगटिनी-कटुञ्जे सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
१२	छेरुवाखोला मुहानगरी साम्राग -रिपगैरी सिंचाई निर्माण गर्ने	३					
१३	धोविखोला धारापानी वेतिनी सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	३					
१४	धोविखोला आरुगैरी-रिप गैरी सिंचाई योजना सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	३					
१५	अपेपानी सिंचाई ट्याङ्की निर्माण गर्ने	३					
सडक निर्माण							
१	वेतिनी-वुलवुले थाक्ले - एँसेलुधारा कृषि सडक निर्माण गर्ने	३					
२	इँटपारे डिखेत -भोले सडक निर्माण गर्ने	३					
३	कटुञ्जे - मनकामना- मगरटोल कृषि सडक निर्माण गर्ने	३					
४	कुडुल्लेफाँट -तारुके वेलचौर धारापानी सडक निर्माण गर्ने	३					
५	कालिकास्थान ढकाल डाँडा कृषि सडक निर्माण गर्ने	३					
६	अगस्तीटोल कालीमाटी कृषि सडक निर्माण गर्ने	३					
७	चखेटाटी ढाँडे कृषि सडक निर्माण गर्ने	३					
८	रिपगैरी -आरु गैरी सडक निर्माण गर्ने	३					
९	सुयल डाँडा- वुलवुले कृषि सडक निर्माण गर्ने	३					
सोलार बत्ती							
१	प्रत्येक टोलमा एउटा सोलार बत्ती व्यवस्थापन/संचालन गर्ने	३					
वाइफाई							
१	वेतिनी, माथिल्लो धारापानी, वेलचौर, इँटपारे मा वाइफाई सेवा संचालनमा ल्याउने	३					
मठ मन्दिर निर्माण							
१	सन्तानेश्वर महादेव मन्दिर(वेतिनी) निर्माण गर्ने	३					
२	शिखरवेशी महादेव मन्दिर निर्माण गर्ने	३					
३	टेजुलेसन चर्च पुनर्स्थापना गर्ने	३					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
४	थाप्ले महादेव मन्दिर निर्माण गर्ने	३					
५	मनकामना मन्दिर (कटुञ्जे) निर्माण गर्ने	३					
६	पहरादेवी (वेतिनी) मन्दिर निर्माण गर्ने	३					
७	धारापानी काप्रावोट महादेव मन्दिर निर्माण गर्ने	३					
८	शिव मन्दिर निर्माण गर्ने	३					
शिक्षा योजना							
१	सुन्दारा मा.वि.मा विज्ञान प्रयोगशाला निर्माण गर्ने	३					
२	सीपमूलक तालिम कार्यक्रम (महिलाहरुका लागि) संचालन गर्ने	३					
३	विशेष शिक्षा कार्यक्रम (अपाङ्गहरुका लागि) संचालन गर्ने	३					
फोहोर व्यवस्थापन योजना							
१	डम्पीड साइट निर्माण गर्ने	३					
भवन निर्माण योजना							
१	वडा नं. ३ को कार्यालय भवन निर्माण गर्ने	३					
२	स्वास्थ्य सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	३					
३	शिवशक्ती सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	३					
४	धारापानी चौतारा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	३					
५	तारुके महिला सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	३					
६	कटुञ्जे चौतारा आमा समुह सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	३					
७	ईटपारे सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	३					
८	पुनर्स्थापना चर्च भवन निर्माण गर्ने	३					
९	मौला चौतारा सामुदायिक निर्माण गर्ने	३					
१०	वेतिनी सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	३					
११	धारापानी माथिल्लो सामुदायिक प्रतिकक्षालय निर्माण गर्ने	३					
१२	वेतिनी प्रतिकक्षालय निर्माण गर्ने	३					
स्वास्थ्य							
१	वेतिनी सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई स्तरोन्नती गर्ने	३					
कालिका गाँपा वडा नं. ५ का योजनाहरु							
गोरेटो बाटो निर्माण योजना							
१	चौतारा डाँडा टोल विच टोल आलडाँडा मुडुले भञ्ज्याङ सिन्केच्यान गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	५					
२	गैरी गाउँ चौतारा गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	५					
३	सिम्लेखोलाबोर्डिङ स्कूल (जिवजिवे) गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	५					
४	देउराली-चौतारा- मानेडाँडा गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	५					
५	धोवीखोला-आलडाँडा- विचटोल-मुडुल्ली भञ्ज्याङ गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने (प्रदेश सरकार)	५					
६	धोवीखोला-भञ्ज्याङ गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	५					
७	पनेरुटोल-ढाँड स्कूल सम्म गोरेटो बाटो निर्माण गर्ने	५					
८	चिप्लेटी कुवा- भञ्ज्याङ भलेसो सहित सिडी निर्माण गर्ने	५					
खानेपानी योजना							

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
१	थुम्काफेद-आलडाँडा खानेपानी योजना निर्माण गर्ने (साभेदारी गापा र अन्य गैसस)	५					
२	पैरेखोला ढुङ्गा मुनि पानी संकलन ट्यांकी निर्माण र पाइप बिछ्याउने	५					
३	फितुङ खानेपानी मर्मत गर्ने	५					
४	ठूलो खोरीया मुहानगरी घलेगाउँ खानेपानी योजना निर्माण गर्ने (साभेदारी गापा र अन्य गैसस)	५					
५	कोले खोला मुहानगरी सुख्खा डाँडा रूपेपानी खानेपानी योजना निर्माण गर्ने (नयाँ मूल)	५					
६	मुडुल्ले भञ्ज्याङ खानेपानी ट्यांकी निर्माण गर्ने	५					
७	कालो मूल सार्वजनिक धारा निर्माण गर्ने(नयाँ योजना)	५					
८	निउरेघारी खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	५					
९	धोवीखोला जोरपे चौर खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	५					
१०	धोवीखोला मुहानगरी हाप्सिले डाँडा -वेदार डाँडा खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	५					
११	कोले खोला मुहानगरी न्यौपाने टोल खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	५					
१२	विसाउनुडि खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	५					
१३	धुसघारी खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	५					
कल्भर्ट निर्माण योजना							
१	पाल्ले खोला कल्भर्ट नाला निर्माण गर्ने	५					
२	बाणे खोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	५					
३	नागे खोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	५					
४	कोले खोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	५					
५	कामी खोला कल्भर्ट निर्माण गर्ने	५					
सिंचाई योजना निर्माण							
१	धोवी खोला काफलवोट सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	५					
२	विसौना गैरी गाउँ सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	५					
३	सिम चौतारा डाँडाटोल सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	५					
४	सिस्नामूल-डि सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	५					
५	पँधेरे खोला-गैरीगाउँ पाइपलाइन बिछ्याउने	५					
६	धोवीखोला-खोप सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	५					
७	सिम्ले खोला-धुसवारी सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	५					
८	ढाँप-कोले सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	५					
९	गैरीगाउँ सिंचाई ट्याङ्की निर्माण योजना निर्माण गर्ने	५					
१०	गोगने सिंचाई ट्यांकी निर्माण र गैरीवारी सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	५					
११	कोलेखोला-तल्लो फाँट सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	५					
१२	कोलेखोला-ढाँड चौर सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	५					
१३	पहराफेदी -सिमलवोट- सौरीनीमुनी सिंचाई	५					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
	योजना निर्माण गर्ने						
१४	नागेखोला मुहानगरी सुस्ता डाँडा- डाँड कुवा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	५					
शिक्षा तर्फ							
१	भयाङलाड प्रा.वि.मा खानेपानी र घेरावारा निर्माण योजना निर्माण गर्ने	५					
२	निलकण्ठ मा.वि. जिवजिवेमा भेटनरी तथा कृषि सम्बन्धी प्राविधिक शिक्षा (३ वर्षे) संचालन गर्ने	५					
३	निलकण्ठ मा.वि. को ४ कोठे भवन निर्माण गर्ने	५					
४	निलकण्ठ मा.वि. विद्यार्थी हित कोष संचालन (अनुमानित रकम रु ५००००) गर्ने	५					
५	स्काउट, बाल क्लब, रेडक्रस, इकोक्लब, खेलकुद का कार्यक्रम संचालन (अनुमानित रकम रु ३,०००००) गर्ने	५					
६	विद्यालय कर्मचारी बालविकास र सहयोगी हकहित कार्यक्रम संचालन गर्ने	५					
भूक्षय कार्यक्रम							
१	नरकटे खोला गल्छी नियन्त्रण (जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय) गर्ने	५					
२	गोगने पहिरो नियन्त्रण (जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय)गर्ने	५					
३	डाँड कुवा- खोप कुवा भलेसो नियन्त्रण (जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय) गर्ने	५					
४	सिम पहिरो नियन्त्रण (जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय) गर्ने	५					
५	कोले खोला पहिरो नियन्त्रण (जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय)गर्ने	५					
६	थाउपाने पहिरो नियन्त्रण (जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय)गर्ने	५					
७	डाँड पहिरो नियन्त्रण (जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय)गर्ने	५					
८	सिम्ले खोला साउने खोला गल्छी नियन्त्रण (जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय) गर्ने	५					
९	डाँडाटोल पहिरो नियन्त्रण (जलउत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिविजन कार्यालय) गर्ने	५					
भवन निर्माण							
१	वडा नं. ५ को कार्यालय भवन निर्माण गर्ने	५					
२	मानेस्वारा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	५					
३	आलडाँडा सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	५					
४	मुडुले भञ्ज्याङमा मरनघाट निर्माण गर्ने	५					
५	मुडुले भञ्ज्याङमा प्रतिक्षालय निर्माण गर्ने	५					
६	हाप्सिले डाँडा मरन घाट निर्माण गर्ने	५					
७	घलेगाउँ सामुदायिक भवन निर्माण गर्ने	५					
मठ मन्दिर सुधार							
१	उत्पन्नेश्वर महादेव मन्दिर निर्माण गर्ने	५					
२	बादयवादन सामग्री खरीद गर्ने	५					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरू		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
३	मुडुले भञ्ज्याङमा बुद्धको मूर्ति स्थापना गर्ने	५					
४	मुडुले भञ्ज्याङ आलडाँडामा गुम्बा निर्माण गर्ने	५					
५	नारा गुम्बा मर्मत गर्ने	५					
६	महादेव मन्दिरमा पाटी तथा घेरावार निर्माण गर्ने	५					
७	देउराली चौतारामा सरस्वती मन्दिर मर्मत गर्ने	५					
खेल मैदान निर्माण योजना							
१	ज्याङलाङ आलडाँडा खेल मैदान निर्माण गर्ने	५					
कृषि योजनाहरू							
१	कृषि पकेट क्षेत्र कार्यक्रम निर्धारण गर्ने (गोलभेडा, अदुवा, बेसार, अन्य तरकारीको लागि टनेल प्रविधि र थोपा सिंचाई)	५					
२	कृषि प्राविधिक को व्यवस्था गर्ने	५					
३	कृषि सम्बन्धी तालिम कार्यक्रम दिने	५					
पशु पालन योजनाहरू							
१	गोठ सुधार कार्यक्रम लागु गर्ने	५					
२	भैसी पालन पकेट क्षेत्र कार्यक्रम संचालन गर्ने	५					
३	गाई बाखा, कुखुरा, पालन पकेट क्षेत्र कार्यक्रम संचालन गर्ने	५					
४	आयमूलक तालिमको कार्यक्रम संचालन (कृषि प्राविधिक को व्यवस्था) गर्ने	५					
सोलार बत्ती कार्यक्रम							
१	वडा नं. ५ का मुख्य बजार र वस्तीहरूमा सोलार सडक बत्ती कार्यक्रम संचालन गर्ने	५					
भ्यु टावर							
१	कालिका वडा नं. ५ को सिन्केच्यानमा भ्यु टावर निर्माण गर्ने	५					
फोहोरमैला व्यवस्थापन कार्यक्रम							
१	जिवजिवे बजारमा फोहोर मैला संकलन कार्यक्रम संचालन गर्ने	५					
जग्गा नाप र नक्साङ्कन कार्यक्रम							
	कालिका गाउँपालिकाका ५ वटै वडाहरूमा जग्गा नाप कार्यक्रम संचालन गर्ने	५					
दलित उत्थान कार्यक्रम							
१	दलित उत्थान कार्यक्रम संचालन गर्ने	पहिलो वर्ष					
महिला शसक्तिकरण कार्यक्रम							
१	महिलाहरूका लागि सीप मूलक तालिम कार्यक्रम संचालन गर्ने	५					
स्वास्थ्य सम्बन्धी योजनाहरू							
१	ग्रामिण अस्पताल जिवजिवेमा कार्यक्रम संचालन तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी योजना संचालन गर्ने	५					
२	इ विलिङ को व्यवस्था गर्ने	५					
३	सोलार वाटर हिटर को व्यवस्था गर्ने	५					
४	अस्पतालमा प्रतिकालको व्यवस्था गर्ने	५					
कालिका गाँपा वडा नं. ४ का योजनाहरू							
सिंचाई योजना							
१	गिद्धेखोला-डाँडागाउँ -भलायडाँडा सिंचाई	४					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरू		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
	योजना निर्माण गर्ने						
२	सौरिनी खोला भदौरे सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
३	हुङ्गेधारा-सुर्योदय स्कूल सम्म सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	४					
४	पाखोला-अम्बास सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
५	पाखोला -अधिकारी टोल सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
६	धोवीखोला-इन्द्रेणी छाँगा उपल्लो तल्लो भदौरे सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	४					
७	धोवीखोला-डंगोले सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	४					
८	पाखोला-पोखरी सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
९	धोवीखोला-सुरेली सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
१०	गोटाराड-गुँदे सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
११	गोटाराड-वृद्धिम सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
१२	धोवीखोला-दशमुरे सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	४					
१३	हुङ्गेधारा थोपा सिंचाई योजना निर्माण गर्ने	४					
१४	पाखोला देखि माथिल्लो रुप्सेपानी सिंचाई योजना मर्मत गर्ने	४					
गोरेटो वाटो योजना							
१	फलाखु खोला -गोडाराड भदौरेदेउराली गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
२	धोविखोला -भोलुङ्गेपुल -धुसेनी- भदौरे सम्म गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
३	अम्बास माथिल्लो रुप्सेपानी गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
४	अधिकारी टोल -सेतीदेवी-भदौरे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
५	डाँडागाउँ-सुर्योदय स्कूल-कैचेल डाँडा गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
६	जुरी डाँडागाउँ धुसेनी भदौरे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
७	वि.क. टोल भित्र गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
८	सुरेली-भदौरे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
९	सेतीदेवी माथिल्लो रुप्सेपानी गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
१०	गैरी वारी -नयाँ वस्ती -कैजले चउर गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
११	धुसेनी -चिहान डाँडा गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
१२	अम्बास- विक टोल गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
१३	धुसेनी चौतारा -आयुर्वेद-उपल्लो भदौरे गोरेटो वाटो निर्माण गर्ने	४					
कल्भर्ट निर्माण							
१	उपल्लो रुप्सेपानी -पधेरो खोलामा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	४					
२	गुटाराड खोलामा कल्भर्ट निर्माण गर्ने	४					
खानेपानी							
१	खाल्चेत-विक टोल खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
२	गिद्धेखोला-धुसेनी खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरु		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
३	सौरनीखोला –भदौरे खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
४	पाहा खोला-अधिकारी गाउँ खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
५	पाहाखोला- तल्लो रुप्सेपानी खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
६	भूमेथान-धुसेनी खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
७	मलेदोफेद –वडा नं ४ को भदौरे खानेपानी योजना निर्माण गर्ने	४					
८	पाहा खोला-देवकोटाटोल-नयाँवस्ती खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
९	कोलेखोला माथिल्लो रुप्सेपानी खा.पा. मर्मत गर्ने	४					
१०	गुँदे- लोटाराड खानेपानी मर्मत गर्ने	४					
११	दुप्चे-डाँडागाउँ खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
१२	खहरेखोला-डाँडागाउँ खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
१३	ढुकुर खोरिया-अम्बासँ खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
१४	फर्सिखोरिया –अम्बास खानेपानी योजना मर्मत गर्ने	४					
सडक							
१	गुँदे-डाँडागाउँ-धुसेनी-देवकोटा टोल- विकटोल रुप्सेपानी-माथिल्लो रुप्सेपानी सडक निर्माण गर्ने	४					
२	वडरे-नौकुण्ड-रुप्सेपानी सडक निर्माण गर्ने	४					
३	चौतारा –चर्च- सुर्योदय स्कूल सडक मर्मत गर्ने	४					
४	तल्लो भदौरे –वडा कार्यालय सडक निर्माण गर्ने	४					
५	पहराफेद-शिवमन्दिर सडक मर्मत गर्ने	४					
६	धारापानी-भदौरे-गुँदे-धुसेनी-रुप्सेपानी-जिवजिवे-विकटोल सडक मर्मत गर्ने	४					
७	काभ्राफेद-भुमेस्थान-डाँडागाउँ सडक मर्मत गर्ने	४					
८	अधिकारी टोल-विकटोल-तल्लो रुप्सेपानी सडक निर्माण गर्ने	४					
९	तल्लोरुप्सेपानी – माथिल्लो रुप्सेपानी सडक मर्मत गर्ने	४					
१०	देवकोटा-दाइघरे चौतारा सडक मर्मत गर्ने	४					
११	वडा नं. ४ को काप्राफेद देखी माथिल्लो सडक जोड्ने नयाँ सडक निर्माण गर्ने	४					
१२	वडा नं. ४ को रहेका कृषि सडकहरुको मर्मत तथा ग्राभेल गर्ने	४					
सामुदायिक भवन निर्माण योजना							
१	अधिकारी टोलमा स्थित शिवमन्दिर वरिपरि घेरावार निर्माण गर्ने	४					
२	भदौरे सामुदायिक सेवा भवनमा तल्ला थप गरी ट्रस्ट राख्ने	४					
३	लक्ष्मी नारायण मन्दिर निर्माण, घेरावार र	४					

कालिका गाउँपालिका योजनाहरू		वडा नं.	पहिलो	दोश्रो	तेश्रो	चौथो	पाँचौ
	मन्दिरको गेट निर्माण गर्ने						
भोलुङ्गे पुल निर्माण							
१	तारुके च्याँनडाँडा-अमारे डाँडा जोड्ने भोलुङ्गे पुल निर्माण गर्ने	४					
मरन घाट निर्माण							
१	पोखरी डाँडा मरन घाट निर्माण गर्ने	४					
२	दाईघरे चौर मरन घाट निर्माण गर्ने	४					
३	धुसेनी च्याँन डाँडा मरन घाट निर्माण गर्ने	४					

खण्ड चार

४.१ योजना संचालन कार्यान्वयन स्रोत पहिचान

योजनाहरू संचालन गर्नको लागि यस मुख्यतः तीन किसिमका स्रोतहरूको पहिचान गरीएको छ ।

१. गाउँपालिकाको आफ्नै स्रोत

- १.१ घर जग्गा कर
- १.२ व्यवसाय दर्ता कर
- १.३ मनोरञ्जन कर
- १.४ सहकारी दर्ता कर
- १.५ काठ तथा वन पैदावार कर

२. संघीय सरकारको तर्फबाट प्राप्त हुने अनुदान

- २.१ वित्तीय सामान्यीकरण अनुदान
- २.२ सशर्त अनुदान
- २.३ राजस्व बाँडफाँड वाट प्राप्त हुने अंश
- ३ प्रदेश सरकारको अनुदान
- ३.१ वित्तीय सामान्यीकरण अनुदान
- ३.२ सशर्त अनुदान

यस प्रकार उपरोक्त तिनवटै स्रोतबाट चालु आ.व.२०७५/७६ मा कूल रु २४,८७,८९,००० आम्दानी अनुमान गरिएको छ । जसको पूर्ण विवरण (तालिका १७)मा प्रस्तुत गरीएको छ ।

तालिका नं. १७ वार्षिक आम्दानीको स्रोत पहिचान

वार्षिक आम्दानीका स्रोतहरू	
शिर्षक	रकम
आ.व. ०७४/७५को अ.ल्या	१,३७,२६,०००।
वडास्तरीय अ.ल्या.	२३,५०,०००।
वित्तीय समानिकरण (संघीय सरकार)	७,९५,००,०००।
सशर्त अनुदान(संघीय सरकार)	८,५२,००,०००।
राजस्व बाँडफाँड(संघीय सरकार)	३,८५,५८,०००।
वित्तीय समानिकरण (प्रदेश सरकार)	७७,०३,०००।
सशर्त (प्रदेश सरकार)	२,७५,४४,००
आन्तरिक आम्दानी	२२,००,०००।
जम्मा	२४,८७,८९,०००।

४.२ वित्तीय विश्लेषण र मध्यमकालिन खर्च संरचना

नेपालको संविधानको धारा २२९ को उपधारा २ बमोजिम कालिका गाउँपालिकाको खर्च गर्न र विनियोजन गर्न वनेको विनियोजन ऐन, २०७५बमोजिम कालिका गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७५।७६ को सेवा कार्यका लागि स्थानीय संचित कोषबाट विनियोजन रकम निम्नानुसार रहेको छ ।

यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को निमित्त सञ्चित कोषबाट रकम खर्च गर्ने अधिकार बमोजिम गाउँकार्यपालिका, वडा समिति, विषयगत शाखाले गर्ने सेवा र कार्यहरूका निमित्त चालू खर्च, पुँजिगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाको रकम समेत गरी जम्मा रकम रु २४,८७,८१,०००(अक्षररूपी चौबीस करोड सतासी लाख एकासी हजार मात्र) संचित कोषबाट खर्च गर्न सकिने व्यवस्था गरीएको छ। क्षेत्रगत रकम विनियोजन सम्बन्धी पूर्ण विवरण तालिका नं. ६ मा प्रस्तुत गरीएको छ।

विनियोजन ऐन द्वारा संचित कोषबाट खर्च गर्न अधिकार दिइएको रकम आर्थिक वर्ष २०७५/७६ को निमित्त कालिका गाँउ कार्यपालिका, वडा समिति र विषयगत शाखाले गर्ने सेवा र कार्यहरूको निमित्त विनियोजन गरीएको छ।

तालिका नं. ६ मा प्रस्तुत गरीएको कार्यपालिका, वडा समिति र विषयगत शाखाले गर्ने सेवा र कार्यहरूको निमित्त विनियोजन गरेको रकम मध्ये कुनैमा बचत हुने र कुनैमा अपुग हुने देखिन आएमा गाँउ कार्यपालिकाले बचत हुने शिर्षकबाट नपुग हुने शिर्षकमा रकम सार्न सक्ने व्यवस्था गरीएको छ। यसरी रकम सार्दा एक शिर्षक बाट सो शिर्षकको जम्मा रकमको १० प्रतिशतमा नबढ्ने गरी कुनै एक वा एक भन्दा बढी शिर्षकहरूबाट अर्को एक वा एक भन्दा बढी शिर्षकहरूमा रकम सार्न तथा निकास र खर्च जनाउन सकिने व्यवस्था विनियोजन ऐनले अधिकार दिइएको छ। पुँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थातर्फ विनियोजित रकम साँवा भुक्तानी खर्च र व्याज भुक्तानी खर्च शिर्षकमा बाहेक अन्य चालू खर्च शिर्षकतर्फ सार्न र वित्तीय व्यवस्था अर्न्तगत साँवा भुक्तानी खर्च तर्फ विनियोजित रकम व्याज भुक्तानी खर्च शिर्षकहरूमा बाहेक अन्यत्र सार्न नसकिने व्यवस्था पनि कालिका गाउँपालिकाको विनियोजनले ऐन, २०७५ ले स्पष्ट व्यवस्था गरेको छ।

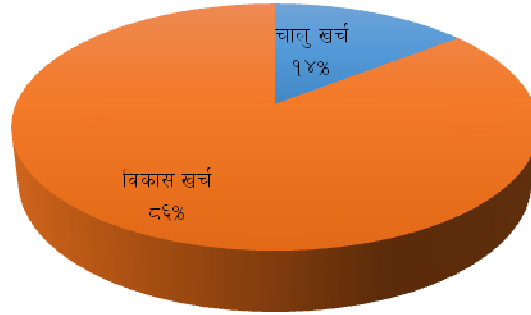
तर चालू तथा पुँजीगत खर्च र वित्तीय व्यवस्थाको खर्च ब्यहोर्न एक स्रोतबाट अर्को स्रोतमा रकम सार्न सकिने व्यवस्था पनि ऐनमा उल्लेख छ। तर एक शिर्षकबाट सो शिर्षकको जम्मा स्वीकृत रकमको दश प्रतिशतभन्दा बढ्ने गरी कुनै एक वा एक भन्दा बढी शिर्षकहरूमा रकम सार्न परेमा गाँउसभाको स्वीकृति लिनुपर्नेछ, व्यवस्था विनियोजनले ऐनले गरेको छ (तालिका नं. १८)

तालिका नं. १८ गाउँपालिकाको आ.व. २०७५/७६ को अनुमानित खर्च विवरण

खर्च विवरण	
शिर्षक	रकम
चालू	३,५८,८७,०००।
शसर्त	११,२७,४४,०००।
पूर्वाधार	४,२८,५०,०००।
आर्थिक विकास	१,००,००,०००।
सामाजिक विकास	३,२१,००,०००।
वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन	२,००,०००।
संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह र शुसासन	२८,००,०००।
विविध पुँजिगत	१,२२,००,०००।
	२४,८७,८१,०००।

कूल अनुमानित खर्चको ८६ प्रतिशत विकास खर्च र १४ प्रतिशत चालू खर्चमा विनियोजन गरीएको पाइन्छ। चालू आ.व. २०७५/७६ को अनुमानित विकास तथा चालू खर्चको विवरण तलको वृत्त चित्रमा देखाइएको छ। (चित्र नं. ८)।

कालिका गाउँपालिकाको २०७५/७६ को अनुमानित खर्च

चित्र नं. ८ कालिका गाउँपालिकाको २०७५/०७६ को अनुमानित खर्च

४.३ योजनाहरूका लागि तथा वार्षिक तथा आवधिक लगानी

पहिचान गरिएका परियोजना संचालन गर्नको लागि गाउँपालिकाले यथेष्ट रकम जुटाउन सक्ने अनुमान गरीएको छ। कूल वार्षिक खर्च रकम मध्ये विकास खर्च तर्फ चालु आ.व. मा विभिन्न शिर्षकमा खर्च निम्नानुसार बाँडफाँड गरीएको छ,

क) आर्थिक विकास तर्फ रु. १,००,००,०००। विनियोजन गरीएको छ। जसमध्ये कृषि विकास तर्फ ३०,००,००० पशुपंछी सेवा तर्फ रु. ४०,००,००० पर्यटन तर्फ १०,००,०००।सहकारीमा रु. ६,०००००, र लघुउद्यममा रु. १४,००,००० विनियोजन गरेको पाइन्छ।

ख) सामाजिक विकास तर्फ कूल रकम रु. ३,२१,००,००० विनियोजन गरीएको छ, जसमध्ये शिक्षा तर्फ रु. ४५,००,०००, स्वास्थ्य तर्फ रु. ८०,००,०००, खानेपानी तर्फ रु. ५१,००,०००, सिँचाइ तर्फ २००००००, खेलकुद तथा मनोरन्जनमा रु. १८००००००, लैंगिक समानता तथा समावेशीकरणमा रु. १००००००, आयुर्वेद तर्फ रु. ५०००००, अपांगता सम्बन्धि कार्यका लागि रु. १००००००, सरसफाई तथा फोहोरमैला व्यवस्थापनका लागि रु. २४०००००, युवा कार्यक्रमका लागि रु. २००००००, जेष्ठ नागरिक सम्मान कार्यक्रमका लागि रु. ५०००००, बालबालिका सम्बन्धि कार्यक्रमका लागि रु. ५०,००,००, दलित तथा जनजाति कार्यक्रमका लागि रु. १०,००,०००, सुकुम्बासी सम्बन्धि कार्यक्रमका लागि रु. १०,००,०००, र छात्रवृत्ति कार्यक्रमका लागि रु. ८०,००,०० विनियोजन गरिएको छ।

ग) वातावरण तथा विपद व्यवस्थापन तर्फ रु. २,००००० विनियोजन गरीएको छ।

घ) संस्थागत विकास तथा सेवा प्रवाह तथा सुशासन तर्फ २८,००,००० विनियोजन गरिएको छ। जसमध्ये सामान्य सेवा तर्फ रु. १३,८०,०००, प्रचारप्रसार तथा संचारकालागि रु. १५००००, प्रशासन सार्वजनिक सुनुवाई तथा सामाजिक परीक्षणका लागि रु. ३५००००, र न्यायिक क्षमता विकासका लागि रु. ९,२०,००० गरीएको छ।

ङ) कार्यालय तर्फ पुँजीगत रु. १,२२,००,००० विनियोजन गरीएको छ।

च) पूर्वाधार तर्फ रु. ४,२८,५०,००० विनियोजन गरीएको छ। जसमध्ये भवन तथा शहरी विकासका लागि रु. ९०,५०,०००, सडक सौर्य बत्तीका लागि रु. ५०,००,००० वडास्तरमा संचालन हुने पूर्वाधारका लागि रु. २,७८,००,००० र विविध कोषका लागि १०,००,००० विनियोजन गरीएको पाइन्छ।

बजेट प्रक्षेपणका मुख्य आधारहरु

- १) आवधिक योजनामा प्राथमिकीकरणमा परेका परियोजनाहरु
- २) अनुमानित आर्थिक वृद्धिदर

- ३) आधार वर्षको अनुमानित खर्च
- ४) नेपालको पन्ध्रौ योजनाको दीर्घकालिन सोच
- ५) प्रदेश नं ३ को अनुमानित विकास खर्चको विवरण
- ६) कालिका नगरपालिकाका राजस्वका स्रोतहरु

४.४ स्थानीय योजना तथा आन्तरिक र बाह्य स्रोत विश्लेषण

गाउँपालिकाको चालु आ.व. २०७५/७६ मा विनियोजित कूल अनुमानित रकम २४,८७,८९,००० (चौबीस करोड, सतासी लाख, एकासी हजार रुपयालाई आधार वर्षको रुपमा आधार आगामी पाँच वर्षको विकास र चालु खर्चको लागि अनुमानित रकमको प्रक्षेपण गरीएको छ । त्यसैगरी प्राथिमीकरणमा परेका परियोजनाहरु, नेपालको पन्ध्रौ योजनाको दीर्घकालिन सोच, प्रदेश नं. ३ को अनुमानित खर्च तथा र कालिका गाउँपालिकाका राजस्वका स्रोतलाई समेत बजेट प्रक्षेपणको आधार मानिएको छ । एशिया तथा प्रशान्त क्षेत्रका लागि संयुक्त राष्ट्रसंघीय आर्थिक तथा सामाजिक आयोग (ESCAP) ले नेपालको आगामी ५ वर्षको आर्थिक विकास ६.५ प्रतिशतको हाराहारीमा रहने तथ्याङ्क प्रकाशन गरेको थियो, त्यसैगरी नेपाल सरकारको संघीय बजेट भाषण २०७६ अनुरूप चालु आ.व.मा नेपालको ग्राहस्थ उत्पादन ७.१ प्रतिशतले वृद्धि भएको जनाइएको छ । साथै समृद्ध नेपाल सुखी नेपालको नारा अन्तर्गत नेपालको ग्राहस्थ उत्पादन दोहोरो अंकमा पुर्याउने अठोट समेतलाई मध्य नजर गरी कालिका गाउँपालिकाको आगामी ५ वर्षको अनुमानित खर्चको बजेट प्रक्षेपण गरीएको छ । जुन (तालिका नं. १९ र २०) मा प्रस्तुत गरीएको छ ।

तालिका नं. १९ आगामी ५ वर्षको लागि योजनाहरुको खर्च अनुमान

आम्दानीका स्रोतहरु	अनुमानित स्रोत रु.					
	२०७५/७६	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
आन्तरिक स्रोत	२२,००,०००	२३,५६,०००	२५,३३,०००	२७,३६,०००	२९,८२,०००	३२,८०,०००
संघीय सरकार	२१,१३,३४,००	२२,६३,३९,०००	२४,३३,१४,०००	२६,२७,८०,०००	२८,६४,२९,०००	३१,५०,७२,०००
प्रदेश सरकार	३,५२,४७,०००	३,७७,५०,०००	४,०४,६८,०००	४,३०,९८,०००	४,६९,७७,०००	५,१६,७४,०००
	२४,८७,८९,०००	२६,६४,४५,०००	२८,६३,१५,०००	३०,८६,९४,०००	३३,६३,८९,०००	३७,००,२६,०००

स्रोत: कालिका गाउँपालिकाको प्रक्षेपित बजेट

तालिका नं. २० बाह्य तथा आन्तरिक स्रोतहरुको लागि अनुमानित प्रक्षेपण

आन्तरिक तथा बाह्य स्रोत	अनुमानित स्रोत रु.				
	२०७६/७७	२०७७/७८	२०७८/७९	२०७९/८०	२०८०/८१
आन्तरिक स्रोत (स्थानीय, प्रदेश र केन्द्रीय)	२१,३९,५६,०००	२२,९०,५२,०००	२४,६८,९०,०००	२६,९९,९०,०००	२९,६०,२९,०००
बाह्य स्रोत (विकास साभेदारहरु)	५,३२,८९,०००	५,७२,६३,०००	६,९७,२३,०००	६,७२,७८,०००	७,४०,०५,०००
जम्मा	२६,६४,४५,०००	२८,६३,१५,०००	३०,८६,९४,०००	३३,६३,८९,०००	३७,००,२६,०००

स्रोत: कालिका गाउँपालिकाको प्रक्षेपित बजेट

४.५ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

आवधिक गाउँ/नगर विकास योजनाको प्रभाव, असर, प्रतिफलको नतिजा मापन तथा संचालित कार्यक्रमको प्रक्रिया अनुगमन गरिनेछ । प्रक्रिया अनुगमन तथा प्राप्त नतिजाको मापन गर्ने जिम्मेवारी गाउँकार्यपालिकाको हुनेछ भने यस कार्यमा सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समितिलाई परिचालन गर्नेछ । गाउँ/नगर विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जिम्मेवारी तथा विधि देहायअनुसार रहेकोछ ।

गाउँ/नगर विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको जिम्मेवारी देहायअनुसार रहेकोछ ।

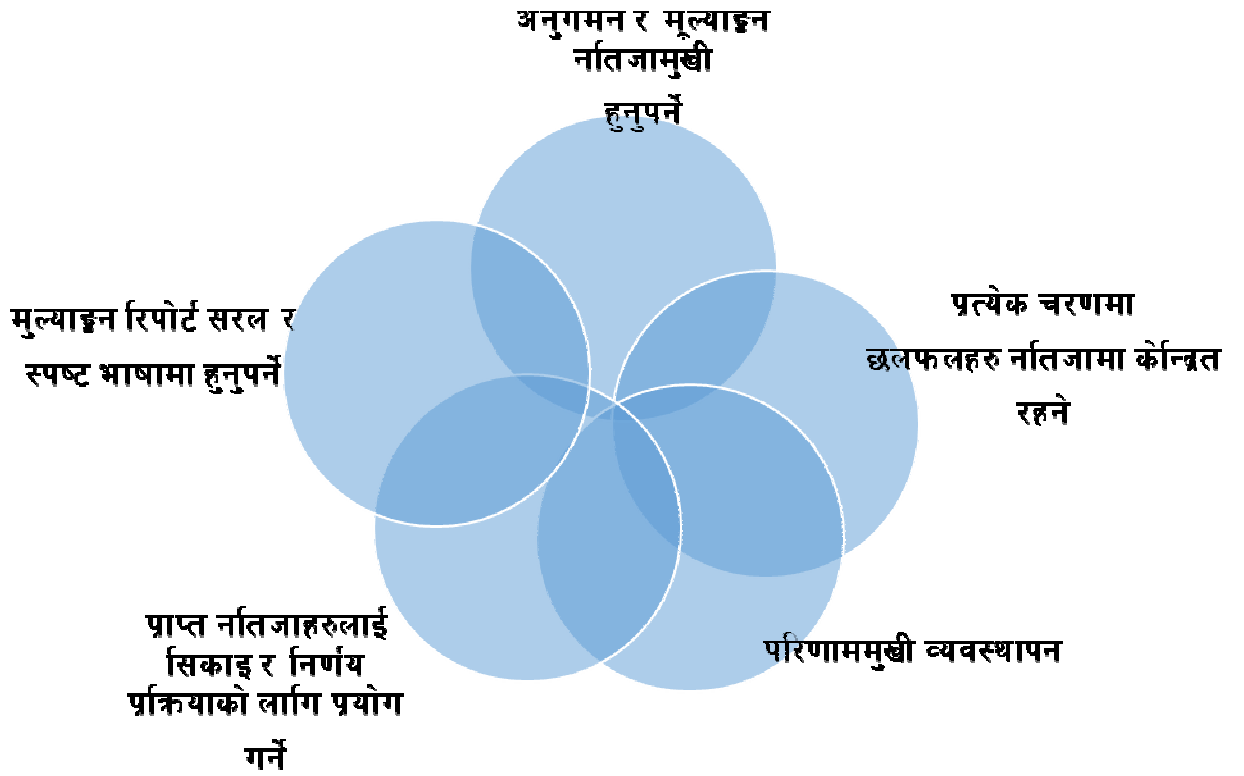
- ❖ गाउँ कार्यपालिका तथा विषयगत समिति
- ❖ सुपरीवेक्षण तथा अनुगमन समिति
- ❖ जिल्ला समन्वय समिति
- ❖ विषयगत शाखा उपशाखा, परियोजना, संघ, संस्था
- ❖ नागरिक समाज संस्था तथा तेश्रो पक्ष

आवधिक गाउँ विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका साधन तथा विधि देहायअनुसार रहनेछ ।

- ❖ स्थलगत अनुगमन
- ❖ कार्ययोजना (लक्ष्य) र प्रगति विच तुलना
- ❖ नागरिक अनुगमन
- ❖ नतिजामा आधारित ढाँचा अनुसार बार्षिक समीक्षा
- ❖ नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक मद्यावधी समीक्षा
- ❖ नतिजामूलक ढाँचा अनुसार सहभागितामूलक अन्तिम समीक्षा (तेश्रो पक्षबाट मूल्याङ्कन)

आवधिक गाउँ र विकास योजनाको नतिजामूलक अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचा

आवधिक तथा बार्षिक गाउँ विकास योजनाको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको प्रक्रिया देहायअनुसार हुनु पर्नेछ (चित्र नं. ९) ।

चित्र नं. ९ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचा

४.६ नतिजा तालिका

आवधिक योजनाको नतिजा सूचकांक, आधारवर्ष तथ्याङ्क तथा आवधिक योजना अवधिमा प्राप्त गर्नुपर्ने अनुमानित लक्ष्य, सुचनाको स्रोत र तथ्याङ्क संकलन गर्ने निकाय सहितको नतिजा तालको तालिकामा विस्तृत रूपमा वर्णन गरिएको छ (तालिका नं. २१) ।

४.६ वार्षिक प्रगति मूल्याङ्कन, मध्यावधि मूल्याङ्कन, अन्तिम मूल्याङ्कन
राष्ट्रिय योजना आयोगले तयार पारेको स्थानीय तहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५ बमोजिम नतिजा तालिका निम्नानुसार रहेको छ ।

तालिका नं. २१ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन ढाँचा

क्षेत्र	सूचकहरु	एकाई	आधारवर्ष २०७५	आ.व. (२०८०/८१)	सूचनाको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	अनुमानित जोखिम
आर्थिक विकास	स्थानीय घरपरिवारको आयआर्जन बढेको हुनेछ ।	रु.	NA	—	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	प्रभावकारी योजना कार्यान्वयन नहुनु
	स्थानीयस्तरमा रोजगारी वृद्धिभएको हुनेछ ।	संख्या	NA	—	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	रोजगारीको अवसर सर्जिना नहुनु
	कृषि तर्क आलु उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ ।	मे.ट.	६८३१	८५३९	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव,तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	कृषि तर्क गोलभेडा उत्पादनमा वृद्धि तथा निकासी भएको हुनेछ ।	मे.ट.	२२०	२७५	वार्षिक प्रतिवेदन,	कृषि शाखा	रोग, किरा र मौसमी पभाव
	तरकारी उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ	मे.ट.	७८७	९८४	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	रोग, किरा र मौसमी पभाव
	फलफूलको उत्पादनका वृद्धि भएको हुनेछ	मे.ट.	४१०	५१३	वार्षिक प्रतिवेदन		रोग, किरा र मौसमी पभाव
	पर्यटन सुविधाहरुमा वृद्धिभएको हुनेछ ।		—	—	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	वाञ्छित लगानीको कमी
	पर्यटकहरुको संख्या वृद्धि भएको हुनेछ		—	—	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	सुविधा तथा प्रचारप्रसारको अभाव
	व्यापारिक पूर्वाधारको विकास भएको हुनेछ		—	—	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	वाञ्छित लगानीको कमी
	सिचाँड हुने क्षेत्र बढेको हुनेछ ।	वर्ग कि.मि.	२३	३८	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	वाञ्छित लगानीको कमी
	गाई गोरु चौरी वाट वार्षिक आम्दानी	रु.	६५१२०००	८४६५६००	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव,तालिम,

क्षेत्र	सूचकहरू	एकाई	आधारवर्ष २०७५	आ.व. (२०८०/८१)	सूचनाको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	अनुमानित जोखिम
							कमी, सित भण्डारको कमी
	भैसी राँगा वाट वार्षिक आम्दानी	रु.	७८९९५००	१०२६९३५०	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	खसी बोका वाट वार्षिक आम्दानी	रु.	५७२४५००	११४४९०००	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	भेडा च्यांग्रा वाट वार्षिक आम्दानी	रु.	२७५००००	५५०००००	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	कुखुरा वाट आम्दानी	रु.	४६५००००	९३०००००	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	चिराइतो निकासी वाट आम्दानी	रु.	७०००००	७३५०००	वार्षिक प्रतिवेदन	वन शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	तरकारी वाट आम्दानी	रु.	१२३०००००	१५९९००००	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	अन्नवाली वाट आम्दानी	रु.	१४१०००००	१५५१००००	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	अन्य आम्दानी	रु.	५३०००००	५८३००००	वार्षिक प्रतिवेदन	कृषि शाखा	गुणस्तरीय विऊ अभाव, तालिम, कमी, सित भण्डारको कमी
	जम्मा आम्दानी	रु.	५९९३६०००	८३०४८९५०			
	संचालनमा रहेका साना तथा घरेलु उद्योगहरूको संख्यामा वृद्धि भइ रोजगारी वृद्धि भएको हुनेछ		NA		मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	निजी क्षेत्रको आकर्षक कम हुनु तथा सरकारी निजी क्षेत्रको साभेदारीको कमी
	उन्नत नश्लका पशुहरूको संख्यामा वृद्धि हुनेछ		NA		मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	उपयुक्त कृषक को पहिचान हुन नसक्नु तथा प्रोत्साहनको कमी
	वैक तथा वित्तिय संस्थाहरूमा कृषकहरूको पहुँचमा वृद्धि भएको हुनेछ		NA		वार्षिक प्रतिवेदन	आर्थिक शाखा	कृषक मैत्री वातावरण नहुनु र वित्तिय सारक्षताको कमी
सं	आधारभूत तहमा खुद विद्यार्थी भर्नादर वृद्धि भएको हुनेछ	प्रतिशत	५९	१००	वार्षिक प्रतिवेदन	शिक्षा शाखा	अभिभावक शिक्षा तथा चेतनाको कमी,

क्षेत्र	सूचकहरू	एकाई	आधारवर्ष २०७५	आ.व. (२०८०/८१)	सूचनाको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	अनुमानित जोखिम
	आधारभूत तहमा विद्यार्थी उत्तिर्ण प्रतिशत वृद्धि भएको हुनेछ	प्रतिशत	९६	१००	वार्षिक प्रतिवेदन	शिक्षा शाखा	शिक्षकहरूको अध्यापन क्षमता कमी तथा घरको वातावरण तथा विद्यार्थीको उत्प्रेरणामा कमी
	माध्यमिक तहमा विद्यार्थी उत्तिर्ण प्रतिशत वृद्धि भएको हुनेछ	प्रतिशत	NA	१००	वार्षिक प्रतिवेदन	शिक्षा शाखा	शिक्षकहरूको अध्यापन क्षमता कमी तथा घरको वातावरण तथा विद्यार्थीको उत्प्रेरणामा कमी
	स्वास्थ्य संस्थामा बच्चा जन्माउने आमाहरूको प्रतिशत वृद्धि भएको हुनेछ	संख्या	४९	१०० प्रतिशत	वार्षिक प्रतिवेदन	स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शिक्षा तथा सुविधाको अभाव
	मातृमृत्युदरमा कमी आउनेछ	प्रतिलाख	२३९ (राष्ट्रिय तथ्याङ्क)	२००	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	सेवा प्रदायक निकायहरूमा सेवा तथा सीपको कमी
	शिशु मृत्युदरमा कमी आउनेछ	प्रति हजार	१५	५			
	स्वास्थ्य संस्थामा पहिलो पटक गर्भ जँचाउन आउने महिलाहरूको संख्यामा वृद्धि भएको हुनेछ	संख्या	१५९	१०० प्रतिशत	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	स्वास्थ्य शिक्षा तथा सुविधाको अभाव
	स्वास्थ्य संस्थामा चौथो पटक गर्भ जँचाउन आउने महिलाहरूको संख्यामा वृद्धि भएको हुनेछ	संख्या	१२६	१०० प्रतिशत	वार्षिक प्रतिवेदन	स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शिक्षा तथा सुविधाको अभाव
	स्वास्थ्य संस्थामा सुत्केरी पश्चात जँचाउन आउने संख्यामा वृद्धि भएको हुनेछ	संख्या	१८	१०० प्रतिशत	वार्षिक प्रतिवेदन	स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शिक्षा तथा सुविधाको अभाव
	पूर्ण खोप सेवा लिने बालबालिकाहरूको संख्या वृद्धि भएको हुनेछ	संख्या	१८२	१०० प्रतिशत	वार्षिक प्रतिवेदन	स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य शिक्षा तथा सुविधाको अभाव
	प्राथमिक उपचार सेवा पाउने विरामीहरूको संख्या वृद्धि हुनेछ		NA	-	वार्षिक प्रतिवेदन	स्वास्थ्य शाखा	स्वास्थ्य संस्थामा स्वास्थ्यकर्मीको अभाव
	स्वच्छ खानेपानी प्रयोगकर्ताको संख्यामा वृद्धि हुनेछ	प्रतिशत	१०० सुख्खायाममा असुरक्षित खानेपानी	१०० (बाह्रै महिना स्वच्छ)	वार्षिक प्रतिवेदन	सामाजिक शाखा	खानेपानी सुविधाको अभाव, स्वास्थ्य सरसफाईको ज्ञानको अभाव

क्षेत्र	सूचकहरु	एकाई	आधारवर्ष २०७५	आ.व. (२०८०/८१)	सूचनाको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	अनुमानित जोखिम	
			प्रयोग)	खानेपानी व्यवस्था)				
	शौचालय भएका परिवार संख्या वृद्धि भएको हुनेछ		९९.३७	१००	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	स्वास्थ्य शिक्षा तथा चेतनाको अभाव	
भौतिक पूर्वाधार विकास	विद्यमान सडकहरुको लम्बाइमा वृद्धि का साथै स्तरोन्नति भएको हुनेछ	संख्या	२५	५० प्रतिशत	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	पूर्वाधार शाखा	यथोचित लगानीको अभाव, विकास मैत्री प्रक्रियाको अभाव	
	कल्भर्टहरुको संख्यामा वृद्धि भइ आवागमन मा सहज भएको हुनेछ	संख्या		४४	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	पूर्वाधार शाखा	यथोचित लगानीको अभाव, विकास मैत्री प्रक्रियाको अभाव	
	भोलुङ्गेपूलहरुको संख्यामा वृद्धि भइ आवागमन मा सहज भएको हुनेछ			१०	वार्षिक प्रतिवेदन	पूर्वाधार शाखा	स्वास्थ्य शिक्षा तथा सुविधाको अभाव	
	आलुको लागि शीतभण्डार गृह निर्माण भएको हुनेछ	संख्या	०	१	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	लगानी को जुटाउन नसक्नु	
	कक्षाकोठा अपुग भएका विद्यालयहरुमा नयाँ कक्षाकोठाहरु बनेको हुनेछ	संख्या	१	शत प्रतिशत	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	यथोचित लगानीको अभाव, विकास मैत्री प्रक्रियाको अभाव	
	पाँचवटै वडा कार्यालयहरुको आफ्नै भवन बनको हुनेछ	संख्या	०	५	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	यथोचित लगानीको अभाव, विकास मैत्री प्रक्रियाको अभाव	
	गाउँपालिकाको आफ्नै भवन बनको हुनेछ		०	१				
	भूकम्पबाट क्षति ग्रस्त स्कूल भवन तथा कक्षा कोठाहरुको पुनःनिर्माण भएको हुनेछ	संख्या			सबै विद्यालय	वार्षिक प्रतिवेदन	पूर्वाधार शाखा	यथोचित लगानीको अभाव, विकास मैत्री प्रक्रियाको अभाव
	विद्यालयहरुमा छात्राहरुको लागि छुट्टै सुविधाहरु युक्त शौचालय बनको हुनेछ	संख्या			सबै विद्यालयहरुमा	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	यथोचित लगानीको अभाव, विकास मैत्री प्रक्रियाको अभाव
	विद्यालयहरुको घेरावार निर्माण भएको हुनेछ	संख्या			सबै विद्यालयहरुमा	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	यथोचित लगानीको अभाव, विकास मैत्री प्रक्रियाको अभाव
वन वातावर	वनको संरक्षण तथा वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रको वृद्धि हुनेछ	हे.	४६४.०२	२३.२	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	जनसहभागिता कमी तथा योजना कार्यान्वयनको कमी	
	खोला किनारमा तटबन्ध निर्माण गरिएको		NA		मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा	परामर्शदाता	जनसहभागिता कमी तथा योजना	

क्षेत्र	सूचकहरू	एकाई	आधारवर्ष २०७५	आ.व. (२०८०/८१)	सूचनाको स्रोत	जिम्मेवार निकाय	अनुमानित जोखिम
	हुनेछ				अन्तिम मूल्याङ्कन		कार्यान्वयनको कमी
	पहिरो नियन्त्रण गरिएको हुनेछ	संख्या	३०	३०	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	जनसहभागिता कमी तथा योजना कार्यान्वयनको कमी
	जटीबुटी उत्पादन, संकलन र प्रशोधनमा वृद्धि भएको हुनेछ		NA		मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	उद्यमशीलता तथा बजार सञ्जालको कमी,
संस्थागत विकास तथा सुशासन	गाउँपालिकाले प्रत्येक ४ / ४ महिनामा सार्वजनिक सुनुवाई गरेको हुनेछ	पटक	३	शत प्रतिशत	वार्षिक प्रतिवेदन	प्रशासन शाखा	आवधिक योजनाले परिकल्पना गरेको कार्ययोजना कार्यान्वयन हुन नसक्नु
	कर्मचारीहरूको दरबन्दी परिपूर्ति हुनेछ	जना	३५	शत प्रतिशत	वार्षिक प्रतिवेदन	प्रशासन शाखा	संघीय सरकारले समयमै कर्मचारी समायोजन गर्नु नसक्नु तथा स्थानीय सरकारसँग करारमा कर्मचारी गर्ने स्रोत नहुनु,
	जनगुनासोको कमी आउनेछ	संख्या	NA	नगन्य	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	गाउँपालिकाको सेवा प्रभावकारी नहुनु
	गापा र वडाहरूमा नागरिक बडापत्र सबैले देख्ने ठाउँमा स्थलमा राखिनेछ	संख्या	१	६	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	गाउँपालिकाले उपयुक्त चासो नराख्नु
	गाउँपालिकाको कामकारवाही र सेवा प्रवाह (e- governance) मा रुपान्तरण गरिएको हुनेछ	प्रतिशत	१०	५०	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	e govrenance वारे ज्ञानको अभाव तथा प्राविधिकहरूको कमी
	सामाजिक अपराधमा कमी आउनेछ	प्रतिशत	NA	७५	मध्यावधिक मूल्याङ्कन तथा अन्तिम मूल्याङ्कन	परामर्शदाता	जनचेतना तथा सुशासन नहुनु

अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति

स्थानीयतहको योजना तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५ ले गाउँपालिकामा आयोजना हुने कार्यक्रमहरूको अनुगमन मूल्याङ्कन गर्न निम्नानुसारका समितिहरू गठन हुने व्यवस्था गरेको छ ।

गाउँपालिका स्तरीय अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण समिति

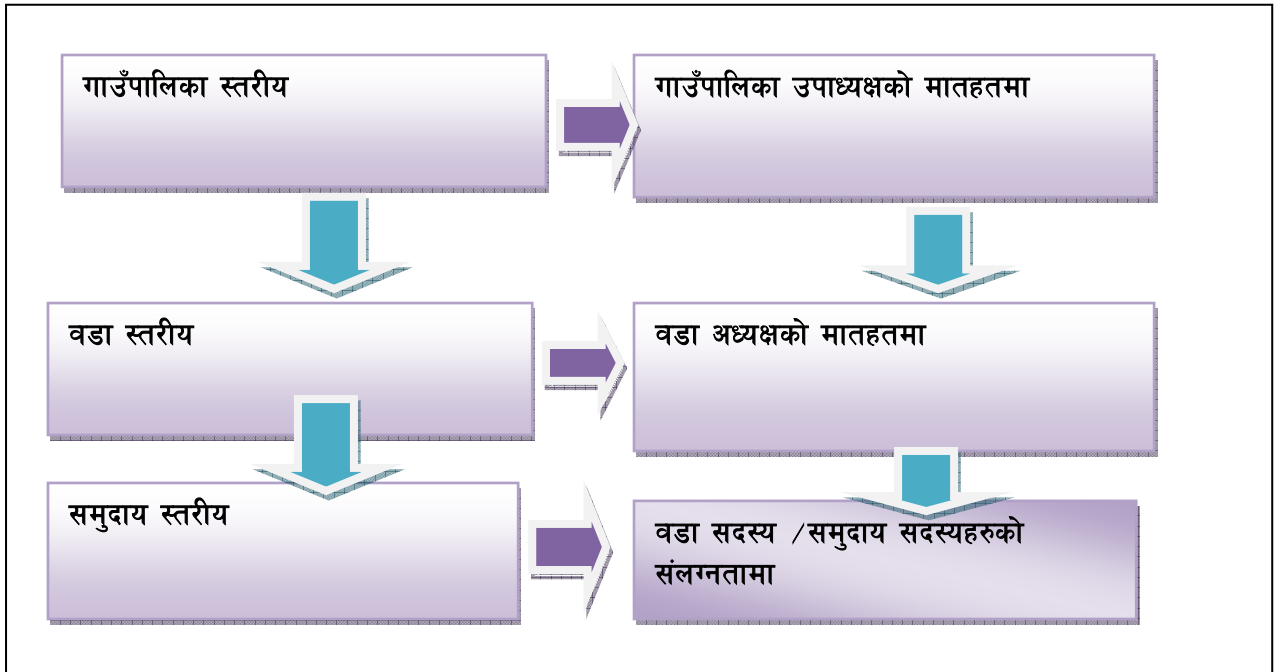
स्थानीय तहबाट सञ्चालित योजनाको लागत परिमाण समयसीमा गुणस्तरीयताका आधारमा अनुगमन गरी आवश्यक पृष्ठपोषण दिनको लागि निम्नानुसारको गाउँपालिकास्तरीय गठन गर्नुपर्ने हुन्छ ।

(क) उपाध्यक्ष	संयोजक
(ख) अध्यक्षले तोकेको एक जना महिला सहित कार्यपालिकाका सदस्यहरू मध्येबाट दुई जना	सदस्य
(ग) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	सदस्य
(घ) प्रमुख योजना/महाशाखा/शाखा/इकाई	सदस्य सचिव

वडास्तरीय अनुगमन समिति

आफ्नो वडाभित्र संचालित योजनाहरूको लागत परिमाण, समय सीमा र गुणस्तरीयताका आधारमा अनुगमन गरी आवश्यक पृष्ठपोषण दिनको लागि निम्नानुसारको वडास्तरीय गठन गर्नुपर्ने हुन्छ (चित्र नं. १०)

(क) सम्बन्धित वडाको वडाध्यक्ष	संयोजक
(ख) वडा सदस्यहरू	सदस्य
(ग) वडा सचिव	सदस्य सचिव

चित्र नं. १० अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

अनुसूचि : १

कालिका गाउँपालिका धैबुङ्ग, कालिकास्थान, रसुवा

नियमावली, निर्देशिका, कार्यविधि मापदण्ड, अन्य सरकारसंगको सम्बन्ध

वर्ष/ खण्ड	सि.न./संख्या	कानुनी दस्तावेजको नाम
२०७४/१	१	कालिका गाउँपालिका कार्यविभाजन नियमावली, २०७४
२०७४/१	२	बैठक संचालन कार्यविधि, २०७४
२०७४/१	३	कालिका गाउँपालिका कार्यसम्पादन नियमावली, २०७४
२०७४/१	४	निर्णय वा आदेश र अधिकारपत्रको प्रमाणिकरण(कार्यविधि) सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको नियमावली, २०७४
२०७४/१	५	आ.व. २०७४/०७५ को नीति तथा कार्यक्रम, २०७४
२०७४/१	६	कालिका गाउँपालिका पदाधिकारीहरुको आचारसंहिता, २०७४
२०७४/१	७	कालिका गाउँपालिकाको शिक्षा नियमावली
२०७४/१	८	आर्थिक ऐन, २०७४
२०७४/१	९	विनियोजन ऐन, २०७४
२०७५/२	१०	कालिका गाउँपालिकाको प्रशासकीय कार्यविधि(नियमित गर्ने) ऐन, २०७५
२०७५/२	११	कालिका गाउँपालिकाको कृषि व्यवस्था प्रवर्द्धन ऐन, २०७५
२०७५/२	१२	कालिका गाउँपालिकाको सहकारी ऐन, २०७५
२०७५/२	१३	कालिका गाउँपालिका न्यायिक समितिले उजुरी कारवाही किनारा गर्दा अपनाउनु पर्ने कार्यविधिका सम्बन्धमा व्यवस्था गर्न बनेको कार्यविधि ऐन, २०७५
२०७५/२	१४	भूमि ऐन, २०७५
२०७५/२	१५	गाउँ विपद जोखिम न्यूनिकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७५
२०७५/२	१६	अनाथ तथा जोखिम युक्त बालबालिकाको लागी सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम (संचालन कार्यविधि) ऐन, २०७५
२०७५/२	१८	आर्थिक ऐन, २०७५(संशोधन सहित)
२०७५/२	१९	विनियोजन ऐन, २०७५(संशोधन सहित)

कालिका गाउँपालिकामा हाल कार्यरत रहेका कर्मचारीहरुको विवरण

❖ प्रशासकीय अधिकृत.....	१
❖ लेखा अधिकृत.....	१
❖ कार्यक्रम अधिकृत छैटौंस्तर.....	१
❖ अधिकृत छैटौंस्तर (प.स्वा.प्रा.)	१
❖ अधिकृत छैटौंस्तर (सि.अ.हे.व.).....	१
❖ इन्जिनियर (करार).....	१
❖ रोजगार संयोजक (करार प्रदेश).....	१
❖ कविराज	१
❖ नायव सुब्बा	२
❖ लेखापाल	१
❖ ना.प्रा.स. कृषि	२
❖ सब इन्जिनियर (१ जना करार २ जना स्थायी).....	३
❖ कानून सहजकर्ता (करार प्रदेश).....	१
❖ मनोविमर्शकर्ता (करार).....	१
❖ खरिदार.....	१
❖ सहायकस्तर पाँचौ तह	२
❖ सहायक चौथोस्तर	१
❖ कार्यालय सहयोगी	३
❖ कार्यालय सहयोगी अस्थायी.....	७
❖ ड्राइभर (करार).....	३

अनुसूचि : ३

कालिका गाउँपालिकामा हाल प्रयोजनमा रहेका सवारी साधनहरू तथा अन्य उपकरणहरूको विवरण

❖ गाडी	२
❖ ट्रिपर	१
❖ भ्याक डोजर	१
❖ मोटरसाईकल	९
❖ एम्बुलेन्स.....	१
❖ डेक्सटप कम्प्युटर	२६
❖ ल्यापटप कम्प्युटर.....	१२
❖ प्रिन्टर	१५

सन्दर्भ सामग्री

१. कालिका गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र
२. नेपालको संविधान २०७२
३. पन्ध्रौं योजनाको दिग्दर्शन, राष्ट्रिय योजना आयोग
४. चौधौं त्रि-वर्षिय योजना राष्ट्रिय योजना आयोग
५. स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४
६. कालिका गाउँपालिकाका विषयगत शाखाका अभिलेखहरु
७. अन्तर सरकारी वित्तिय हस्तान्तरण ऐन २०७६
८. नेपालको आ.व. २०७६ /७७ को बजेट भाषण, अर्थ मन्त्रालय संघीय सरकार
९. योजना तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७५
१०. नेपाल दिगो विकास लक्ष्यहरु, वर्तमान अवस्था र भावी मार्ग चित्र २०१६-२०३० नेपाल सरकार राष्ट्रिय योजना आयोग